Ion Hobana prezintă
maeștrii anticipației clasice

Karinthy Frigyes

Călătorie în Faremido Capillaria

MINERVA

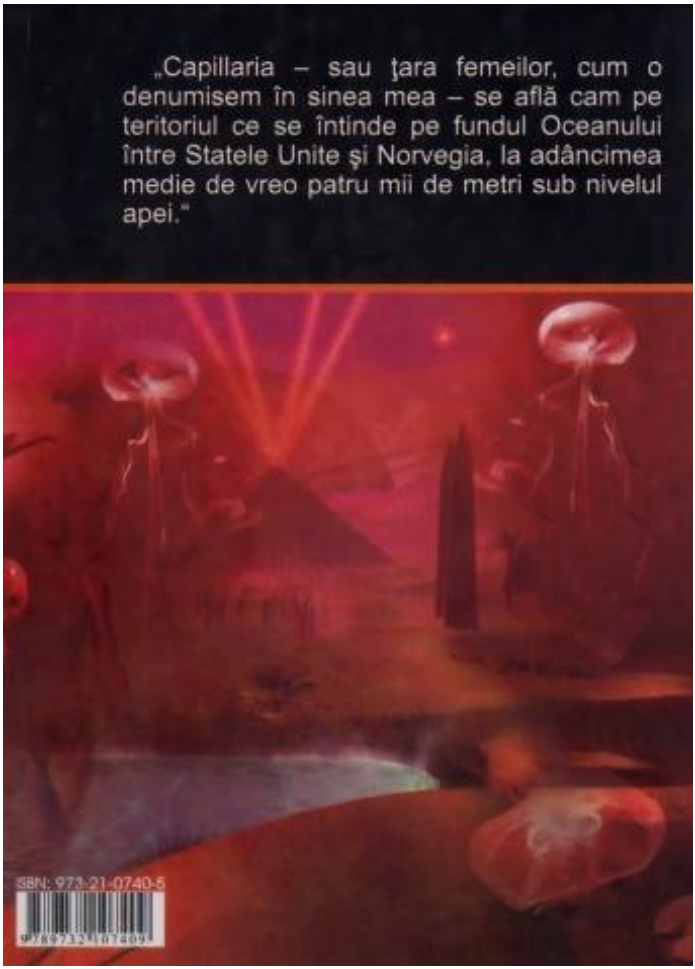
„Capillaria – sau ţara femeilor, cum o denumisem în sinea mea – se află cam pe teritoriul ce se întinde pe fundul Oceanului între Statele Unite şi Norvegia, la adâncimea medie de vreo patru mii de metri sub nivelul apei."
ISBN: 973-21-0740-5

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
FRIGYES, KARINTHY
Călătorie în Faremido; Capillaria/Karinthy Frigyes; trad.: Eugen Hadai; pref.: Ion Hobana.
— Bucureşti: Editura Minerva, 2005 ISBN 973 – 21 – 0740 – 5
I. Hadai, Eugen (trad.)
II. Hobana, Ion (pref.)
821.511.141 – 32 = 135.1
MINERVA S.A.
KARINTHY FRIGYES
Călătorie în Faremido Capillaria

Traducere: Eugen Hadai Prefaţă: Ion Hobana
Ion Hobana prezintă Maeştrii anticipaţiei clasice
2005 EDITURA MINERVA Bucureşti
Colecţie coordonată de ANA MUNTEANU Coperta colecţiei: CRISTINA DUMITRESCU
Redactori: ANA MUNTEANU IULIANA VOICU
Tehnoredactare computerizată: IRINA GEAMBAŞU

PREFAŢĂ

În capitolul pe care i-l consacră în lucrarea sa, Introducere în literatura ungară, apărută la Paris, Szavai János spunea: „Karinthy Frigyes (…) autor prolix, jurnalist asiduu, ne apare astăzi ca prototipul scriitorului ratat. Nu pentru că, după moartea sa, operele i-ar fi fost uitate, dimpotrivă, mai multe dintre ele rezistă. Dar avem deseori impresia că, în raport cu un talent pe care contemporanii săi îl socoteau imens, el a realizat relativ puţin”. Această opinie se situează în răspărul aprecierilor elogioase ale istoricilor maghiari, dar şi al viului interes cu care au fost primite traducerile cărţilor sale în multe ţări, printre care şi în România.

Câteva repere biobibliografice.

Karinthy Frigyes s-a născut la 25 iunie 1887, la Budapesta. Tatăl său, funcţionar la Uzinele Electrice Ganz, era preocupat de filosofie, literatură şi artă, fiind cu deosebire atras de pozitivism şi de cultura franceză. Disciplina preferată a elevului Frigyes a fost Ştiinţele naturale. Cititor împătimit al lui Jules Verne, la cincisprezece ani a scris romanul parodistic Călătorie de nuntă spre centrul Pământului, publicat în foileton de revista „Lumea maghiară ilustrată”. Mai târziu, în schiţa umoristică Jurnal, vor fi pomenite, printre lecturile copilăriei, alte opere verniene: Copiii căpitanului Grant ş/Hector Servadac. După o suită de colaborări la presa vremii, în 1912 a apărut volumul de „caricaturi literare”, cum le-a numit autorul, intitulat Aşa scrieţi voi. Din acelaşi an datează prezenţa lui permanentă în paginile celui mai renumit periodic literar maghiar, „Nyugat” („Occidentul”), multe texte înscriindu-se pe orbita anticipaţiei, îndeobşte

cu tentă satirică. Această prezenţă constantă în creaţia lui Karinthy îşi va găsi încununarea în cele două romane pe care le-am îngemănat în volumul de faţă.

Prima conflagraţie mondială a potenţat convingerile şi sentimentele antirăzboinice ale lui Karinthy, exprimate în lucrări ca schiţa Grimasa, sceneta Diplomatul şi soldatul, piesa Mâine dimineaţă. Concepţia lui în această privinţă este formulată lapidar, într-o manieră neconvenţională: „Opusul războiului este nu pacea, ci revoluţia ideilor”. O revoluţie spirituală, non-violentă, scriitorul respingând dictatura proletariatului, ca de altfel orice tip de dictatură, cum arată atitudinea sa faţă de Mussoiini, Hitler şi Sta lin. În 1916, apare culegerea de schiţe umoristice Daţi-mi voie, domnule profesor, tradusă şi în româneşte.

După război, Karinthy publică un număr impresionant de opere aparţinând unor genuri diferite: volumul de versuri N-o pot spune nimănui, drama Consiliu de război în Anthropos, comedia Marele bijutier, pusă în scenă şi în ţara noastră, romanul Reportaj din rai etc. Şocul existenţial al operaţiei pe creier pentru extirparea unei tumori, operaţie efectuată ia Stockholm, este transfigurat artistic în „jurnalul” din 1937, Călătorie în jurul craniului meu. Scriitorul a dedicat această carte „Ştiinţei adevărate şi nobile, care n-a fost niciodată atât de intolerantă faţă de superstiţie, pe cât a fost superstiţia faţă de ea. „A murit la 29 august 1938, înainte de a-şi vedea tipărit al doilea volum de versuri, Mesaj într-o sticlă.

Închinând „Ştiinţei adevărate şi mobile” cartea care poate fi considerată testamentul său spiritual, Karinthy îndeplinea o datorie de suflet faţă de steaua polară a drumului său în literatură şi în viaţă. „Arta nu poate exista fără ştiinţă”, spunea ei. Iar schiţa Chipul eului cuprinde o mărturie concludentă: „Cred în ştiinţă. Cred că tot ceea ce e misterios şi obscur pare a fi aşa pentru că ochii noştri nu ştiu să vadă; că, de fapt, totul se supune unor legi simple şi de nezdruncinat”. * O convingere aflată la originea textelor sale având ca punct de plecare cunoştinţele desprinse din

lecturi, dar şi discuţiile pasionate cu prietenii săi din lumea ştiinţei.

Traducerea acestui pasaj, ca şi a celor care-i urmează, îi aparjine lui Eugen Hadai.

Aşa s-au născut „Previziunile întemeiate pe intuiţie, ca şi aceea având la bază criterii ştiinţifice, referitoare la viitor”, cum declară el în eseul şi ce ar mai putea să fie?... Sau, cu alte cuvinte: Ce-o să ne aducă bunul, bătrânul mileniu al treilea...

Bogăţia şi cutezanţa previziunilor îl situează pe Karinthy în elita autorilor afirmaţi pe acest tărâm. „Fiecare idee pe care o ofer – citez din eseul mai sus menţionat – ar putea constitui tema unui roman, a unei piese, a unui film la modă. Eu nu mai scriu, eu îmi vând ideile tinerilor arivişti şi le vând ieftin, sub preţul lor, pentru că impulsurile continue ale unui creier neobosit mă atrag mai mult decât oricare dintre invenţiile sau descoperirile înşirate aici, menite să transforme lumea. „Să vedem cam ce fel de idei „vinde” Karinthy.

Înmulţirea vertiginoasă a populaţiei îi neliniştea şi pe gânditorii deceniului al treilea ai secolului douăzeci. Soluţiilor amuzant-extravagante – mărirea volumului şi deci a suprafeţei Pământului, sau micşorarea locuitorilor lui – le urmează o anticipaţie care a început să prindă contur pe planşetele arhitecţilor vizionari: „cucerirea definitivă (...) a întinderilor subacvatice, care reprezintă patru cincimi din suprafaţa globului. În acest scop, trebuie să inventăm urgent branhiile artificiale (...). Ne vom muta apoi sub apă, unde ne vom deplasa în trei direcţii, nu ca pe uscat. Asta înseamnă nu doar că vom putea construi oraşe şi întemeia ţări pe fundul mărilor, dar şi vom crea adevărate colonii suspendate, ia atâtea niveluri câte vom dori”.

În domeniul transporturilor, vehiculul tetravalent – automobil, navă, submarin, avion – este împrumutat, foarte probabil, din Stăpânul lumii al lui Jules Verne. Dar Karinthy merge mai departe, mult mai departe, imaginându-şi un dispozitiv capabil să descompună corpul

omenesc în „oscilaţii de energie „şi să le trimită ia orice distanţă, călătorul fiind acolo recompus. (Cel mai spectaculos avatar al acestui dispozitiv este cei din serialul Star Trek.) Oglinda Vie va proiecta imagini tridimensionale. Bariera lingvistică va fi înlăturată datorită automatului pentru traduceri. Oglinzi uriaşe vor capta lumina solară şi o vor răsfrânge asupra emisferei aflate în întuneric. „Toate maşinile vor funcţiona, se vor alimenta şi se vor înmulţi automat, aidoma vietăţilor. Pe pământ, în apă şi în văzduh vor apărea astfel fiinţe noi, luptând pentru existenţă potrivit legilor impuse de om şi aflându-se în slujba acestuia". (Autorul acestei viziuni halucinante a murit cu mulţi ani înainte ca Asimov să formuleze legile roboticii.) Cărţile vor fi înlocuite de cutii conţinând bobine pe care se înregistrează „tot ceea ce doreşte autorul să-i comunice cititorului, adică spectatorului", imaginile fiind proiectate în interiorul craniului.

Principalul beneficiar ai acestei avalanşe de idei anticipatoare este chiar autorul, care le exploatează narativ în schiţele risipite în mai multe volume. Branhiile artificiale sunt folosite de urmaşii noştri de peste zece mii de ani, pentru a explora o relicvă a civilizaţiei înghiţită de ape în urma unui cataclism geologic, iar „imaginea cinematică este proiectată în spaţiu" (Oraşul străvechi). Aceiaşi branhii au făcut posibilă „construirea de către emigranţi a unui oraş ia adâncimea de cinci mii de metri sub suprafaţa mării, oraş care a atins un înalt nivel de cultură". (Oglinda vie) Procedeul transmiterii materiei este descris detaliat, în maniera proprie autorilor de literatură SF de mai târziu: „Cu un aparat adecvat acestui scop, descompun orice fel de materie în elementele de forţă care o alcătuiesc; le proiectez apoi în orice loc, unde un aparat de recepţie corespunzător le primeşte şi le recompune. Dacă receptorul le asamblează în aceeaşi ordine şi în acelaşi mod, sub formă de materie, cum le-a descompus emiţătorul, sub formă de forţă, atunci materia organică sau anorganică, moartă sau vie, minerală, animală sau umană, se va încarna, la locul recepţiei, într-un mod

identic. Asta înseamnă, concret, că, intrând în emiţător, mă volatilizez în câteva clipe, iar peste alte câteva clipe apar reîntrupat în cabina receptorului, oriunde doresc, în Australia sau chiar la Polul Nord”. (încarnatorul) Graţiosul cicerone feminin din Gândirea fotografiată îi explică naratorului, înviat în anul 3500 cu „încarnatorul de spirit”, de ce s-a renunţat la forma tradiţională a literaturii: „… se ştia încă de pe vremea dumitale că impresiile, gândurile înmagazinate în creier nu sunt decât imagini. Imagini fixate. De ce n-ar fi fost posibil ca imaginea transmisă prin intermediul mecanismului intern al gândirii şi al memoriei să fie recepţionată, transformată, captată pe ecrane şi, în ultimă instanţă, chiar fotografiată?” Scriitorul nu mai trebuie, deci, să-şi aştearnă mesajul artistic pe hârtie, pentru a-i încredinţa apoi tiparului. Ei îşi imaginează personajele, acţiunea, ambianţa care sunt înregistrate în chip de „carte” vizuală şi sonoră.

Un loc aparte revine, în acest inventar ideatic, viitorului maşinii, chestiune care constituie un fel de laitmotiv al operei lui Karinthy. Cu un deceniu înaintea apariţiei eseului, ei publicase microromanul Călătorie în Faremido. Să întârziem o clipă asupra filiaţiei literare a ambelor texte reunite în acest volum al colecţiei noastre.

Fin cunoscător al limbii şi literaturii engleze. Karinthy a realizat prima traducere integrală în maghiară a Călătoriilor lui Gulliver. Sub pana lui, eroul lui Swift reînvie şi trăieşte noi aventuri, în lumi nu mai puţin stranii decât cele plăsmuite de fantezia parohului catedralei Sfântul Patrick din Dublin. Acţiunea demarează însă cu două secole mai târziu, în anii primului război mondial, autorul stigmatizând încă o dată conflictele care însângerează rasa umană, cu o incisivitate egală uneori celei a modelului său: „… nu există nimic mai eficient pentru progresul minunatei ştiinţe a chirurgiei decât un astfel de război modern care (…) oferă spre edificarea chirurgului receptiv noi şi noi cazuri, care de care mai interesante. „Sau: „… un ostaş japonez (…) înnebunise pe front: rămăsese cu ideea fixă că ştie de ce luptă”. Este

pusă în lumină şi nepăsarea faţă de victimele acestor conflicte:

„… îmi amintesc – spune Guuiver – cât de profund m-a indignat, cu puţin înaintea călătoriei mele în Faremido, faptul că barbarii de nemţi bombardaseră Catedrala din Reims, pe când tot atunci am reţinut abia în treacăt numărul celor căzuţi în bătălia de acolo. De altfel, ştie oricine cu cât înseamnă mai mult, cu cât e mai mare entuziasmul pe care-l determină ştirea privind capturarea a două-trei nave sau a cinci-şase tunuri ale inamicului, faţă de aceea referitoare la nimicirea a cinci-şase mii de oameni din rândurile sale, cinci tunuri fiind echivalente pentru noi – ca şi pentru ei – cu cinci mii de oameni. „Nu e de mirare că pentru solasii de pe planeta Faremido, maşini hiperinteiigente, pământenii, numiţi de ei dosirei, sunt nişte paraziţi ai Terrei, „care vor să-şi perpetueze viaţa mâncându-se reciproc, în sute de feluri”.

Modul de comunicare ai solasiilor este muzica, după cum arată chiar numele lor şi al planetei. Să fi citit Karinthy Statele şi imperiile Lunii, utopia burlescă a lui Cyrano de Bergerac, în care idiomul seleniţilor din pătura superioară constă dintr-o „succesiune de tonuri nearticulate, întrucâtva asemănătoare muzicii noastre, atunci când nu mai adaugi cuvinte melodiei”? Pentru un răspuns afirmativ pledează mirarea lui Midore, gazda lui Gulliver, atunci când află că pe Pământ cuvintele şi melodia se pot asocia, pentru a da naştere cântecului: „… cum adică s-ar putea face inteligibil cuvintele limpezi, perfect expresive ale muzicii prin aceea că le alătur zgomote nearticulate, când asta doar stânjeneşte înţelegerea?”. Oricum, după ştiinţa mea, scriitorul maghiar este cei dintâi care-şi imaginează că maşinile, ajunse ia un înalt grad de perfecţiune, îşi transmit pe această cale idei, senzaţii şi sentimente. Şi mai cred că nimeni, până la ei, nu a închipuit o planetă ai cărei locuitori „nu numai că nu seamănă cu omul, dar nici nu pot fi socotiţi fiinţe vii în accepţiunea terestră, pentru că, deşi se mişcă prin forţa proprie, acţionează conştient şi constituie împreună

anumite formaţiuni sociale, nicio părticică a corpului lor nu e alcătuită din acea materie care, potrivit concepţiei noastre, e singura condiţie purtătoare şi posibilă a vieţii şi pe care, în mod obişnuit, o numim materie organică”.

Preocuparea lui Karinthy faţă de evoluţia posibilă a maşinilor s-a întrupat şi în povestirea antiutopică Noua Iliadă. Eroii ei, naratorul şi profesorul Shoover, se supun congelării pentru a vedea cum va arăta lumea într-un viitor îndepărtat.

Experimentul reuşeşte şi ei se trezesc după cinci mii de ani, în New York-ul populat de urmaşii degeneraţi ai lui Ho mo sapiens şi de maşini „independente”. Această stare de lucruri se datorează bombardamentului meteoritic care a devastat suprafaţa Pământului şi a dus ia dispariţia imensei majorităţi a locuitorilor lui. Timp de multe decenii după apariţia povestirii, oamenii de ştiinţă considerau că impactul unor obiecte cosmice cu planeta noastră n-ar putea să aibă decât un efect local. Apoi s-a demonstrat că, în urmă cu 65 de milioane de ani, căderea unui mare meteorit a provocat o catastrofă globală, printre ale cărei urmări s-a numărat dispariţia dinozaurilor. Iar astăzi, prezenţa asteroizilor în spaţiul din vecinătatea Terrei ne-a deschis ochii asupra unui pericol care nu poate fi ignorat: ciocnirea cu un astfel de corp de mari dimensiuni ar putea să-i proiecteze pe eventualii supravieţuitori în epoca de piatră, întocmai ca în Noua Iliadă.

Revenind ia rolul atribuit maşinilor în povestire, constatăm că aceste „fiinţe noi” nu mai luptă pentru existenţă „potrivit legilor impuse de om şi aflându-se în slujba acestuia”, ca în eseul şi ce ar putea să mai fie?... Eie „Atacă, se apără, au o forţă teribilă; se găsesc printre ei e şi mâncătoare de oameni, instalaţiile propulsoare funcţionând, probabil, pe bază de sânge omenesc. „Karinthy îşi demonstrează şi de astă dată nonconformismul, respingând viziunea idilică privind relaţia dintre om şi creaţiile să le. Lupta pentru supremaţie are un final incert. Există doar speranţa, nutrită de Shoover, că oamenii vor birui monştrii de metal şi că un

nou Homer le va importa Uza isprăvile, într-o nouă Hiadă.

A şasea călătorie de două ori imaginară îi poartă pe Gulliver într-o lume care, în acei an 1921, era la fel de străină cititorilor ca planeta Faremido. Abia în 1930 Charles Beebe şi Otis Barton au reuşit să se cufunde până la 240 de metri cu batisfera lor din oţel, în vreme ce Capillaria se situează pe fundul Oceanului Atlantic, la o adâncime de 4.000 de metri.

Gulliver ajunge acolo incidental, nava pe care era îmbarcat fiind torpilată de un submarin german. Ne aflăm deci, din nou, în plin război mondial; din nou Karinthy dă frâu liber înclinaţiei sale pentru satira muşcătoare, o ţintă predilectă constituind-o expansionismul imperiului britanic: „Când germanii au atacat mult iubita mea patrie, care în inocenţa ei nu fusese nicicum pregătită pentru răutatea omenească – tocmai se ocupa de încorporarea Greciei, iar prin alungarea regelui Transvaalului, de acapararea câtorva colonii nemţeşti”; „… fiind oaspetele unei regiuni necunoscute, eram dator să subliniez de la bun început că patria mea iubită avea pretenţia ca ţara pe care o descoperisem să devină o colonie engleză”.

Nu mai puţin acidă este privirea aruncată asupra relaţiilor dintre sexe, în pofida finalului fals apoteotic al introducerii: „… notele de călătorie publicate aici (…) se remarcă în primul rând şi devin o lectură cât se poate de recomandabilă (…) prin acea dragoste caldă şi pură cu care autorul nostru elogiază frumuseţea idilică a vieţii de familie, bucuriile fericite ale relaţiei dintre bărbat şi femeie, ca şi toate legile omeneşti sau divine care fac posibil ca, în cadrul societăţii existente, bărbatul şi femeia să convieţuiască într-o nobilă armonie, spre propăşirea şi fericirea glorioasei speţe umane. „Capillaria este numită „împărăţia sexului feminin”. Ceea ce descoperă Gulliver şi ceea ce înţelege ei din discuţiile cu Opula, regina oihaieior, justifică acest apelativ. Dar frumuseţea olimpiană a fiinţelor subacvatice contrastează cu indiferenţa lor faţă de tot ceea ce nu ţine de „bucuria simţurilor”, cu tratamentul ia care îi supun pe buiioki, piperniciţii masculi constructori

de turnuri, ai căror creieri îi devorează cu un apetit canibalic. Este o transpunere simbolică exacerbată a resentimentelor autorului faţă de femeile terestre, cum stau mărturie câteva pasaje neechivoce din roman. Pare neîndoielnică influenţa lucrării lui Otto Weininger, Sex şi caracter (1903), care vrea să demonstreze că, spre deosebire de bărbat, femeia este pasivă, neproductivă, inconştientă şi amorală. E cu putinţă ca această viziune cel puţin excesivă să se fi datorat unei experienţe erotice traumatizante, dacă ne gândim că filosoful autriac s-a sinucis la numai douăzeci şi trei de ani.

Consemnând această expresie a alunecării de la normele general acceptate, proprie atâtor artişti veritabili, voi încheia evocând cea mai uimitoare anticipaţie a lui Karinthy. În povestirea Lanţuri, apărută în 1929, el lansa teoria potrivit căreia oricine de pe planeta noastră poate fi conectat cu un altul, prin intermediul unui lanţ de şase prieteni sau cunoscuţi. Acest concept, numit al celor Şase grade de separaţie, a fost considerat atunci, ni se pare poate şi astăzi, un artificiu literar menit să evidenţieze dorinţa de comunicare într-o lume de dimensiuni reduse, la scară cosmică. Supus verificării cu mijloacele ştiinţei, el a fost însă atestat, printre alţii, de Duncan Watts, profesor la Columbia University, care, în 2001, a recurs, în acest scop, la ajutorul internetului. Şi ne amintim că, potrivit lui Karinthy, „totul e stăpânit de legi simple şi de nezdruncinat”.

Ion Hobana

CĂLĂTORIE ÎN FAREMIDO

A CINCEA CĂLĂTORIE A LUI GULLIVER

Capitolul întâi

Autorul face retrospectiva aventurilor sale. Izbucneşte războiul mondial; autorul ajunge chirurg pe vasul de linie Bulwark. În apropiere de Essex germanii scufundă vasul. Autorul şi comandantul scapă cu ajutorul unui hidro avion. În momentele cele mai dificile o navă ciudată îl salvează pe autor şi-l transportă cu succes în Faremido.

Cititorul va fi, desigur, uimit că, în ciuda atâtor triste experienţe, şi după ce mă angajasem pentru vecie să nu mai plec nicăieri, totuşi, în iulie o mie nouă sute paisprezece, mi-am părăsit soţia şi copiii, ca să pornesc la bordul vasului de linie Bulwark, ca medic chirurg, spre apele Mării Baltice. Unii mă vor acuza din această pricină de nestatornicie, cu atât mai mult, cu cât încă de la încheierea primei mele călătorii, scăpând cu succes din Lilliput, ar fi trebuit să-mi dau seama că un supus britanic destoinic e mai bine să nu treacă niciodată graniţele patriei noastre neţărmurit iubite, deoarece îşi pricinuieşte doar amărăciuni stupide şi lipsite de rost, nemaisocotind că, odată şi odată, oricum, va trebui să se întoarcă pe mult iubitele meleaguri natale. Călătoriile de mai târziu în Brobdingnag, Laputa şi Houyhnhnms m-au convins o dată în plus asupra acestui adevăr, căci, după cum cititorul desigur, îşi aminteşte (având în vedere îndeosebi peripeţiile ultimei mele călătorii) că dacă după întoarcerea din Laputa şi Lagado aş fi rămas liniştit acasă, nu m-aş fi expus atâtor primejdii groaznice, de moarte; amintesc doar acea aventură aproape fatală – ca să nu zic de altele – de pe puntea vasului în mare şi era să-mi pierd viaţa. Stând acasă, nu ajungeam niciodată într-o astfel de situaţie.

Pentru a scuza într-un fel aparenta mea nestatornicie, nu pot să invoc decât acel patriotism înflăcărat şi nemărginit care-l animă pe fiecare supus englez la gândul că-şi poate risca viaţa şi averea pentru patria sa. În vara anului o mie nouă sute paisprezece monarhia austro-ungară a cerut satisfacţie guvernului sârb, pentru că pusese agenţi plătiţi să-l asasineze mişeleşte pe prinţul moştenitor. Cavalerismul patriei noastre dragi şi al Rusiei nu putea să suporte, desigur, ca un stat mare şi puternic cum e monarhia amintită să atace un popor mic şi neputincios, care nu are forţă ca să-şi ucidă în luptă deschisă duşmanul, ci-i nevoit să atace mişeleşte, pe la spate, dacă îi este dor din când în când să ucidă puţin. Ca să se asigure, deci, pacea Europei, patria mea a declarat război Germaniei, această oprelişte a

propăşirii culturii, care ameninţa mereu lumea cu război. S-a împăcat apoi cu Rusia, sperând ca aceasta să-i ceară ajutor vechiului ei duşman, adică Japoniei, ceea ce s-a şi întâmplat.

În aceste împrejurări, fireşte, fiecare englez se simţea dator să-şi apere patria atacată pe nedrept, în mod neaşteptat, cu atât mai mult cu cât toată lumea ştia că ne pregătiserăm de zece ani minunata noastră armată şi invincibila noastră flotă pentru acest război. Eu însumi fiind chirurg, m-am înrolat imediat, împins pe de o parte de firea de hoinar dornic de aventuri, de noi şi noi acţiuni, iar pe de alta de patriotismul irezistibil şi de neatins ce sălăşluieşte în sufletul fiecărui englez, atunci când îi vine rândul să-şi sacrifice viaţa şi sângele pentru o cauză comună. Hotărârea mi-a întărit-o până la urmă şi împrejurarea că, fiind medic militar rezervist, fusesem mobilizat la unitate printr-un ordin de chemare urgent şi ştiam că de nu mă prezint voluntar mă vor deferi curţii marţiale şi, probabil, mă vor împuşca.

Prezentându-mă, am fost repartizat pe vasul de linie Bulwark, căruia i se încredinţase misiunea să apere ţărmul în apropiere de Essex şi să sprijine eventual acţiunile ofensive ale flotei. Comandantul meu, sir Edward B... un bărbat remarcabil, foarte cult, s-a împrietenit încă din primele zile cu mine şi mi-a comunicat numeroase amănunte interesante, iar din punct de vedere militar chiar importante, despre viaţa particulară a amiralului. La început nava noastră nu s-a aflat în linia de foc, ci a ridicat şi transportat răniţii de pe ţărmul francez la Essex. Fiind chirurg, am obţinut o experienţă deosebit de interesantă şi instructivă pentru dezvoltarea profesiunii noastre: pot afirma, în numele colegilor, că nu există nimic mai eficient pentru progresul minunatei ştiinţe a chirurgiei, decât un astfel de război modern care – cu nenumăratele-i arme, puşti-mitraliere, grenade, mortiere, şrapnele, gloanţe cu vârf modelat, săgeţi otrăvite – oferă spre edificarea chirurgului receptiv noi şi noi cazuri, care de care mai interesante. Am întâlnit eu însumi nu mai puţin de treizeci

şi patru de boli, de plăgi interne sau externe mortale care nu figurau în nicio enciclopedie medicală şi prin a căror consemnare, pot afirma fără lipsă de modestie, am adus un serviciu important ştiinţei medicale. Am întâlnit oase fracturate, ficaţi sfârtecaţi, intestine împrăştiate şi ochi scoşi. Unuia i s-a umflat faţa şi pieptul cât un butoi, deoarece un glonţ îi străpunsese beregata iar aerul îi pătrunsese în parte în plămâni, în parte sub piele, altuia i s-a uscat mâna stângă, fiindcă o schijă îi zdrenţuise artera din umărul drept. Se găseau din belşug plăgi împuşcate, tăiate, împunse şi câteva cazuri interesante, demne de apreciat din punct de vedere fiziologic, care indicau forţa dinamică a naturii umane prin mărimea afecţiunilor chirurgicale provocate muşchilor cervicali ai adversarilor. Deşi nu fac parte strict din profesiunea mea, am consemnat şi câteva observaţii interesante de neuropatologie. Am întâlnit, de pildă, un ostaş japonez (întru salvarea culturii europene am cerut, precum se ştie, şi ajutorul japonezilor), care înnebunise pe front; rămăsese cu ideea fixă că ştie de ce luptă.

Nava noastră a patrulat până spre sfârşitul lui noiembrie în apropierea coastelor engleze, dar n-am să-l plictisesc pe cititor cu amănuntele respective. La douăzeci şi doi noiembrie s-a primit ordinul radiotelegrafic ca Bulwark să debarce răniţii, să-şi completeze echipajul la nivel de război şi să se îndrepte spre Dixmuiden, pe care îl ocupaseră nemţii. Am îmbarcat şapte sute de oameni, muniţiile aferente, iar la douăzeci şi patru noiembrie, în plină ceaţă, am pornit spre coastele belgiene. Străpungeam ceaţa cu reflectoarele, dar ne-am rătăcit totuşi, abătându-ne puţin de la ruta stabilită, în direcţia coastelor engleze, spre vest-sud-vest. La douăzeci şi cinci noiembrie am recepţionat prin ceaţă semnale luminoase, dar nu le-am putut descifra, ca apoi, la câteva noduri distanţă, reflectoarele noastre să depisteze prezenţa unei nave. Tunurile au fost pregătite de luptă şi s-a dat alarma. Fiecare era la postul său şi tocmai când s-a dat comanda „cu toată puterea – înainte!”, vasul a fost zguduit de o

groaznică explozie: nimerise peste o mină. Puntea a fost cuprinsă de o spaimă cumplită, oamenii s-au pierdut cu firea şi s-a produs o busculadă disperată la bărcile de salvare. Suflul exploziei m-a azvârlit de pe puntea de comandă, unde tocmai discutam cu căpitanul şi mi-am pierdut pentru câteva clipe cunoştinţa. Când mi-am revenit, vasul era înclinat şi se scufunda vertiginos. Echipajul se bătea şi înjura desfăcând lanţurile bărcilor de salvare, apoi ocupă repede toate locurile, la mine, însă, nu se gândi nimeni, îmi vedeam sfârşitul şi blestemam cu disperare clipa care m-a adus pe vas, când căpitanul se apropie de mine şi îmi făcu semn să-l urmez. Ne-am tarât cu picioarele împleticite spre pupă, unde comandantul ridică un chepeng şi-mi făcu semn să cobor repede. Zări un uriaş hidroavion pregătit de decolare. Avea motoarele pornite. Am sărit în carlingă, comandantul apucă maneta şi în clipa următoare hidroavionul glisă spre apă. Elicea se înşurubă în aer, am alunecat câţiva kilometri pe mare, apoi ne-am ridicat brusc în ceaţă. Privind în urmă, n-am mai văzut nimic din nava noastră; prin ceaţă se desluşeau doar fulgerări îndoielnice de lumină. Aerul rece era tăios şi în curând dispăru totul din jurul nostru; aparatul era înconjurat de o ceaţă care, în loc să se risipească, devenea tot mai deasă. Din cauza huruitului motoarelor nu puteam conversa, aşa că n-aveam nici cea mai vagă idee în ce direcţie şi la ce altitudine zburăm. Stăteam în jilţ cu frica în sân, din când în când pierzându-mi cunoştinţa din cauza frigului şi a curenţilor repezi de aer, încât nici azi nu ştiu dacă zborul a durat trei ore sau o jumătate de zi. Îmi amintesc doar de faptul că, la un moment dat, am simţit ceva umed pe bărbie; ştergându-mă, am observat că mâna mi-e plină de sânge, că sângele mi se scurgea de sub unghii şi că mi se opreşte respiraţia. Ceaţa din jur s-a mai risipit parcă, iar printre aripi juca o lumină cenuşie, ireală. Am înţeles că atinsesem o altitudine la care aerul era foarte rarefiat şi atunci, cu groază, l-am apucat de mână pe comandat, dar el a rămas neclintit; m-am aplecat şi l-am privit în faţă, era ţeapăn, rigid, cu ochii sticloşi, din nări i

se prelingeau încet şuviţe de sânge. Cu mâinile împinse în faţă strângea spasmodic manşa de înălţime. Cuprins de o spaimă cumplită, l-am împins într-o parte; se înclină greoi spre stânga, cu capul plecat înainte. Trecându-mi mâinile peste capul lui, am apucat manşa, dar simţeam că-i prea târziu, să mai rezist. De sus se auzi atunci un foşnet; ridicându-mi privirea, am văzut prin ceaţa ce se risipea un uriaş mecanism de zbor paseriform. Voiam să strig că mă predau (mintea mea tulburată îşi imagina că aveam de-a face cu un avion inamic), dar n-am fost în stare să scot o vorbă. Pe urmă, am avut senzaţia că ceva mă scoate din carlingă. În acelaşi timp simţeam că mă învăluie o muzică ciudată, dulce şi mi se închid ochii. Când i-am deschis, în jur era o noapte neagră, deasupra şi dedesubt un cer plin de stele: recunoscând Carul Mare, mă cuprinse o linişte profundă. Eram întins pe ceva moale, prins în nişte chingi rezistente, dar care nu-mi dădeau nicio senzaţie neplăcută. De o parte şi de alta parcă se zbătea ceva: era şi asta un sunet uniform, răsunător, iar un robinet parcă îmi picura pe frunte un suc răcoros, cu aromă plăcută. N-aveam idee că ne mişcăm ori staţionăm, nici cât am evoluat în starea asta; pe urmă, însă, am văzut o câmpie verde, strălucitoare şi conturul capricios al unor râuri şi munţi. La început mi s-a părut că totul se găsea deasupra mea, pe urmă însă mi-am dat seama că era dedesubt, iar noi coboram lin. Am planat un timp deasupra unei pădurici surâzătoare, de un verde deschis, a apărut apoi un luminiş înflorit, care se mărea, şi am avut senzaţia că aterizăm. Atunci mi-am dat seama de ce mă simţeam atât de fericit: de vreo oră mă învăluia acelaşi acord, dar de o tonalitate atât de dulce şi curată, încât mi se părea că mă îmbăiez şi înot în această armonie ca într-un ulei răcoros; urmărind fenomenul cu multă atenţie, mi-am dat seama că muzica se compunea din patru sunete ce se repetau. Vraja încântătoare a muzicii provenea mai mult din culoarea şi moliciunea sunetelor decât din ordinea succesiunii lor. Mă pricep întrucâtva la muzică – în tinereţe făcusem pianul – şi am constatat numaidecât că, pe portativ, ele se succedau aşa:

Fa-re-mi-do. În clipa aceea am atins solul.

Capitolul doi

Aparatul care l-a adus pe autor are conştiinţă, gândeşte, dar nu are materie organică.

O discuţie curioasă. Copaci cu forme umane. Un castei.

Revenind din ameţeală, mi-am deschis ochii şi am aruncat o privire în jur. Peisajul era scăldat în soare: într-o parte se zăreau platouri muntoase, în stânga un râu şerpuind strălucitor şi cu tufişuri albastre-verzui pe mal. Peste râu trecea un pod metalic fără balustrade; o şosea albă, străjuită pe ambele părţi de copaci curioşi, ducea spre o pădure îndepărtată. Şoseaua părea foarte lungă, pierzându-se într-o ceaţă albăstrie, iar acolo unde intra în pădure parcă se întrezărea ceva, ca o poartă boltită. Sub soarele de o dimensiune neobişnuită, de două ori mai mare decât îl ştiusem până atunci, împrejurimile păreau neverosimile, străine, ca-n basme şi totuşi inexplicabil de cunoscute, de parcă le-aş mai fi văzut. Minunându-mă, m-am gândit mai târziu la toate acestea şi mi-am dat seama de unde cunoşteam peisajele: fusesem de atâtea ori aici în visurile mele, mai ales în anii copilăriei; acele visuri se repetau neaşteptat, la intervale mari. Atunci, stăteam dincoace de râu şi mă gândeam cu jind la pădurea de unde se auzea o muzică dulce, neştiută. Uneori visam că trec podul şi pornesc pe nisipul şoselei albe. Visasem şi ca militar în termen că mărşăluiesc cu raniţa în spinare spre această pădure, unde mă aşteaptă ceva bun, odihnă plăcută şi linişte, dar niciodată n-am ajuns la ţintă.

Acum însă totul era o realitate vie, eram conştient, îmi era sete şi încercam să mă mişc. Am simţit numaidecât o strânsoare puternică pe la mijloc şi în acelaşi timp o forţă necunoscută m-a săltat din jilţ, legănându-mă câteva clipe în aer. Cercetându-mă speriat, am observat că aveam mijlocul încins cu un îngust inel metalic, prevăzut cu o articulaţie care se termina într-un braţ de metal. În clipele următoare braţul mă ridică mai sus, apoi mă coborî încet şi mă aşeză pe sol, la vreo trei-patru metri de aparatul de

zbor în care mă aflasem; eliberându-mă, braţul se retrase. Ridicându-mi privirea, am observat un mecanism sau o maşinărie ciudată, nemaivăzută: pot s-o descriu doar în linii generale, incerte, deoarece n-aş fi în stare s-o redau clar nici într-o imagine grafică, deşi ulterior am mai văzut multe aparate asemănătoare. Primul gând, se înţelege, a fost acela că am de-a face cu un avion de tip nou, extrem de complicat, având corpul – spre deosebire de aparatele cunoscute – perpendicular pe sol, prevăzut cu aripi laterale din argint. Corpul avea însă o formă foarte ciudată: în vârf un bloc de aur ovoidal, teşit în partea superioară, asemenea unui cap de om, cu trăsături foarte regulate, stilizat, dintre acelea utilizate de sculptori la ornamentarea faţadelor: în locul ochilor străluceau două lentile rotunde, fulgerând o lumină roşiatică. Mai jos de lentile, din cap ieşeau două prelungiri tubulare sub care se găsea o scobitură lunguiaţă, cu linii foarte fine, acoperită cu o placă de aur, care se ridică şi cobora cu regularitate. Trunchiul, tot din aur, era ca un scut, încrustat artistic cu pietre preţioase şi era prevăzut cu două cercuri metalice. Mecanismul se sprijinea pe două suporturi bine modelate, ce se subţiau în jos. Ele se terminau într-un complicat sistem de roţi, ce se învârteau liber şi cu ajutorul cărora maşinăria putea să urce o pantă, să păşească, iar pe un teren întins să ruleze cu viteză.

Cele două braţe principale ale corpului se constituiau în aripi, dar în afara acestora se mai vedeau şi alte braţe metalice înguste şi flexibile, cu diferite terminaţii; de fapt, unul din aceste braţe mă scosese din aparat.

În ciuda complexităţii sale, întregul mecanism părea să fie însăşi simplitatea, necesitate de la sine înţeleasă; se simţea că totul e la locul lui şi conlucrează într-o perfectă armonie, determinând, pe deasupra, din prima clipă un sentiment inexprimabil de plăcut, produs fără vreo legătură cu impresia că mecanismul este neapărat o capodoperă a tehnicii perfecte, economicoase şi, spunând că aparatul era frumos, pentru că nu mă pot exprima altfel, folosesc noţiunea doar cu aproximaţie, înţelegând

prin ea mult mai mult decât în cazul când o folosim în legătură cu o pictură sau cu o femeie. Sunt un simplu chirurg, care nu e versat în arta cuvântului, dar reţin că atunci îmi treceau prin minte adjective ale sublimului, dintre acelea şoptite de tinerii îndrăgostiţi în clipe de extaz. Poate că nici nu mă găseam într-o stare normală: pe de o parte, în ureche îmi răsunau încă acordurile melodiei amintite, pe de alta aparatul emana o forţă ciudată, ţinându-mi toţi nervii într-o amorţeală încordată, într-un invizibil val termic ce se creează între căldură şi fluxul curentului electric. Din interiorul aparatului răsuna un zumzet continuu, foarte plăcut, aripile se lăsară la sol. Am simţit atunci o adiere pe chip şi, ridicându-mi privirea, am observat că lentilele erau aţintite asupra mea. Tot atunci s-a ridicat unul dintre acele braţe articulate şi m-a atins uşor, dar s-a şi retras numaidecât. În timp ce mă întrebam cine să fie omul care comandă aparatul din interior, pe capul corpului s-a mişcat un ventil şi a răsunat din nou acea muzică dulce, nespus de frumoasă pe care o mai auzisem, acum însă redată nu prin notele fa-re-mi-do, ci printr-un alt ritm profund, urcător la sfârşit şi pe care nu pot să-l exprim cu ajutorul notelor portativului cromatic, dar care se rânduia cam în această ordine: g, a, a, gis, g, gis. Am auzit acest pasaj repetându-se de mai multe ori, în timp ce ochii de sticlă erau aţintiţi asupra mea. Sunetele îmi provocau un sentiment ciudat: parcă mi s-ar fi vorbit într-o limbă necunoscută, care nu avea cuvinte. Stăteam acolo minunându-mă, apoi mi-am deschis gura şi am încercat să repet – întâi cu stângăcie, apoi cu tot mai mult succes, aproape corect sunetele respective. În clipa aceea muzica s-a întrerupt iar mecanismul a încremenit, de parcă m-ar fi cercetat cu atenţia încordată. Am repetat sunetele mai puternic. Aparatul cântă atunci alte trei note muzicale, iar eu le-am repetat şi pe acelea. Ca urmare şi-a întins un alt braţ spre mine şi m-a pipăit. Jocul acesta s-a repetat de câteva ori cu alte şi alte note. Apoi, brusc, s-a auzit un foşnet, aripile au început să vuiască, am simţit un curent de aer pe chip şi în clipa următoare maşinăria s-a ridicat,

s-a rotit de câteva ori deasupra mea, s-a îndreptat spre râu, s-a tot înălţat, s-a micşorat şi-n sfârşit a dispărut deasupra pădurii. Am rămas câteva minute năucit, apoi m-am uitat prin jur.

Locul unde mă găseam era acoperit de o iarbă fină, cu solul foarte moale dedesubt. Dintr-odată, mi-am dat seama de situaţia exasperantă în care mă aflam; sunt într-un loc necunoscut, îmi ziceam, unde mă voi prăpădi dezorientat şi neputincios, pentru că nu ştiu dacă sunt pe un teritoriu inamic sau camaraderesc. Pe de altă parte, mă îngrijora şi soarta camarazilor mei; nu puteam fi sigur: oare de pe Bulwark n-a rămas nimeni în viaţă, căci dând de ştire că eu şi comandantul am părăsit, nava ce se scufunda, plecând la bordul unui avion, voi fi pus probabil sub urmărire, iar în caz că nu mă prezint voi fi dat dezertor şi trimis în faţa curţii marţiale.

Pe urmă însă mi-a trecut prin minte că unde există maşini atât de perfecţionate, acolo, evident, oamenii trebuie să fie deosebiţi, cu un intelect dezvoltat, în stare să înţeleagă situaţia mea nenorocită. Dar nu ştiam unde să plasez oraşul sau tabăra din care avionul îşi luase zborul: era evident că nu nimerisem în Germania, căci remarcabilii noştri spioni ar fi raportat cu siguranţă că armata inamică dispune de asemenea aparate. În consecinţă, m-am lăsat în voia sorţii, cu armele depuse pe iarbă, cu batista pregătită, ca în eventualitatea situării mele pe teritoriu duşman, să mă predau conform acordului de la Haga, primului întâlnit.

În cele din urmă am pornit prudent spre râu, privind la dreapta, la stânga, fără să fi observat vreo fiinţă vie. Am trecut cu bine podul şi am hotărât să merg în direcţia pădurii pe şoseaua cea albă. Mă apropiam de primul grup de copaci din vecinătatea aleii. M-am oprit brusc şi, involuntar, mi-am căutat batista. Pentru o clipă mi s-a părut că acel copac de care mă apropiasem mai mult nu era, de fapt, un copac, ci o vietate.

Aşa, de la vreo douăzeci de metri îi zăream cu claritate silueta, deşi producea un efect neobişnuit, era în mod cert o formă umană. În loc de piele avea corpul

acoperit de o scoarţă maronie, cele două picioare înrădăcinate în sol, iar printre braţele larg desfăcute, deasupra capului un frunzar alcătuit din foi exotice. Capul rotofei se plasa mai jos, faţa maronie de scoarţă se întorcea spre mine. Revenindu-mi, crezusem că am de-a face cu o statuie neobişnuită sau cu o creaţie hazlie a artei horticole: evident, îmi zisesem, e un copac crescut în formă de om, reprezentând probabil o particularitate caracteristică a ţinutului. M-am apropiat cu un sentiment de uşurare de ciudata plantă şi am pipăit-o. Într-adevăr, era vorba de scoarţă, dar de una mai moale decât a copacilor obişnuiţi, iar la atingere se scurgea o sevă trandafirie din ea. M-am şi speriat când copacul începu să se zvâcolească, şi m-am retras, dar m-am liniştit repede. Am văzut că cele două rădăcini ca nişte picioare sunt bine înfipte în sol, împiedicându-l s-o ia din loc. În ciuda celor spuse, repet, totul era o formă umană, ba mai mult, se distingeau şi trăsăturile feţei: ochii erau goi şi uscaţi, nasul în schimb era aproape regulat, iar buzele adâncite se pleoşteau într-un rictus amar. Mutra aceasta de lemn avea, de altfel, ceva nesfârşit de trist, exasperat, amintindu-mi involuntar de pribegii blestemaţi din basme. Apropiindu-mă din nou, i-am observat stupefiat convulsia buzelor, care voiau, parcă, să spună ceva; atunci m-a cuprins un inexplicabil sentiment de compătimire ce mă făcu să scot un strigăt de durere. Ca răspuns, din interiorul copacului se auzi un trosnet surd, supărător, braţele desfăcute se zbătură forţat, ca pe urmă copacul să se liniştească. Nu puteam să-mi explic brusca, inexplicabila deprimare ce m-a cuprins, dar simţeam că nu aş fi în stare să ascult încă o dată trosnetul acela surd şi gol. Am plecat repede de acolo; am observat atunci perplex că şi ceilalţi copaci semănau cu primul: aveau formă umană, de statură mai mică sau mai mare, cu braţele larg deschise şi cu chipul îmbătrânit, plin de amărăciune. Mă simţeam foarte rău şi, fără a privi în jur, mi-am iuţit paşii, deşi mi s-a părut că şi copacii de lângă şoseaua pe care am venit erau de aceeaşi sorginte.

Mai încolo copacii au dispărut însă, iar în faţa mea

şerpuia un drum presărat cu o pulbere fină; m-a cuprins din nou senzaţia că am mai vizitat aceste meleaguri în vis.

În locul unde şoseaua se întâlnea cu pădurea se găsea, într-adevăr, precum mi se păruse de la distanţă, un arc de triumf boltit înalt deasupra capului meu. Răsuflasem uşurat, observând că aceşti copaci nu aveau formă umană. Ce-i drept, nu mai văzusem nicăieri asemenea arbori: coroanele lor luxuriante formate din frunze cărnoase abia permiteau pătrunderea luminii. Parcă fiecare frunză ar fi fost câte-un fruct. Mă zăpăcisem de-a binelea şi începusem să cred că visez totuşi; drumul prin pădure era întunecos şi mă temeam că mă voi rătăci. Priveam cu nelinişte în jur, când, în sfârşit, printr-o spărtură îngustă am zărit iarăşi lumina soarelui, ceea ce m-a determinat să mă grăbesc într-acolo. În scurt timp am ieşit din pădure, dar orbit, mi-am acoperit în grabă ochii.

Mi se înfăţişa un platou uriaş, armonios. Trepte din splendide dale de piatră roşie duceau spre fund, unde o clădire imensă se înălţa spre cer. Treptele se terminau în poarta frontală a clădirii, o poartă uriaşă, larg deschisă, înaltă pe puţin de patruzeci de metri. Faţada se forma dintr-un singur perete în semicerc, cu coloane monumentale în părţi: nu mai văzusem nicăieri o capodoperă mai grandioasă, mai impozantă a arhitecturii. Ceea ce mi-a atras însă atenţia şi mai mult din prima clipă, au fost cele două figuri din faţa porţii, semănând perfect ca formă şi dimensiuni cu aparatul care mă adusese aici.

Capitolul trei

Câteva cuvinte către cititor – Omul şi maşinile – Autorul comparat cu plantele.

Ajuns la capătul capitolului precedent, cititorul, răsfăţat altminteri de multitudinea notelor de călătorie, a constatat poate nemulţumit şi nerăbdător că n-a priceput mai nimic, neînţelegând ce sunt acele maşini bizare şi plante uimitoare pe care, oricum, nu le-am putut descrie decât incomplet, fiind vorba despre fenomene ce n-au fost notate în jurnal de către niciun călător.

Îl rog smerit pe cititor să înţeleagă că, pe de o parte,

fiind chirurg, aşa cum am amintit, nu sunt un artist al cuvântului şi poate mă exprim imperfect, iar pe de altă parte fenomenele descrise în capitolul doi m-au surprins şi mi-au fost şi mie inexplicabile atunci când le-am întâlnit. Dar îi cer răbdare şi încredere trimiţându-l cu modestie la cele patru note de călătorie anterioare, în care am descris adeseori fenomene de neînţeles, sensul şi însemnătatea lor fiind clarificate abia ulterior. În orice caz cunoaşterea celor patru note de călătorie ale mele (din Lilliput, Brobdingnag, Laputa şi Houyhnhnms) pregătite pentru tipar de Jonathan Swift ar fi de un mare ajutor cititorului.

Totuşi, pentru a fi mai concis, anticipez concluzia la care am ajuns mai târziu în timpul şederii mele în Faremido, şi la care, spre a nu fi surprins de cele întâlnite în această ţară, ar fi trebuit să ajung cu mult înainte de a sosi în Faremido, dacă nu aş fi fost viciat şi infectat de operele metafizicienilor secolului douăzeci.

E lesne de constatat că pe vremea apariţiei omului pe pământ nu existau încă maşini, nu exista artă şi ştiinţă. Pe atunci, tot ce făceau oamenii izvora dintr-o necesitate naturală; haina şi-o puneau pentru că le era frig, şi-au făcut topoare ca să taie mai uşor lemnele. Pe urmă au venit ştiinţele şi artele, care aveau toate ca scop, nu-i aşa, să-l ajute pe om în muncile grele şi-n parte să-i întregească noţiunile şi reprezentările formate în legătură cu fenomenele sesizate. Pentru a ridica obiectele grele s-a inventat scripetele, pentru a cunoaşte mai exact, mai aprofundat fenomenele văzute s-a inventat desenul şi scrisul.

Peste secole ştiinţa şi arta s-au perfecţionat în mod firesc; în munca sa omul se slujea de maşini excelente, multiplicându-şi toate posibilităţile, iar fenomenele privitoare la timp şi la spaţiu sesizate superficial au fost fixate şi prezentate în deplina lor semnificaţie prin sculpturi, picturi, opere poetice tot mai perfecte.

În sfârşit, s-a ajuns ca maşinile să nu-l ajute numai pe om în toate treburile sale, multiplicându-i puterea, ci să muncească singure mult mai bine decât muncea vreodată

omul, cu trupul său imperfect. Aşa şi artele: picturile, sculpturile, operele literare, muzicale exprimau cu atâta perfecţiune fenomenele vieţii, forma, culoarea, întâmplările, sentimentele încât viaţa reală a rămas cu mult în urma lor în ceea ce priveşte inventivitatea, frumuseţea, expresivitatea.

Ce a rezultat din toate aceste? Maşini şi opere l-au depăşit pe om: au devenit mai perfecte şi în curând omul, dacă dorea să fie perfect, a fost silit să imite maşinile şi operele care odinioară îl imitau pe om. Influenţa cea mai puternică asupra formării caracterului nostru au exercitat-o cultura, romanele, dramele, creaţiile. Formele noastre au fost determinate de artă. Vizitând odată Budapesta, am văzut o bomboneriе „automată”, în care introduceai sus o monedă, iar pe orificiul de jos îţi ieşea o bomboană. În interiorul automatului se găsea un om, moneda cădea în mâna lui şi tot el elibera bomboana. Acest om îşi dăduse seama inconştient că oamenii aveau mai multă încredere în maşini, decât în semenii lor şi voia să te convingă cu o şireată viclenie că el e maşină.

Oamenii au ajuns să dea pentru un nud de zece ori mai mult decât pentru femeia care-i slujise pictorului ca model; omului i se refuza stima cuvenită copiei sale. Îmi amintesc cât de profund m-a indignat cu puţin înaintea călătoriei mele în Faremido, faptul că barbarii de nemţi bombardaseră catedrala din Reims, pe când tot atunci am reţinut abia în treacăt numărul celor căzuţi în bătălia de acolo. De altfel, oricine ştie cu cât înseamnă de mult, şi cu cât e mai mare entuziasmul pe care-l determină ştirea privind capturarea a două-trei nave sau a cinci-şase tunuri ale inamicului, decât aceea despre nimicirea a cinci-şase mii de oameni din rândurile sale, cinci tunuri fiind echivalente pentru noi – ca şi pentru ei – cu cinci mii de oameni. Dacă aş fi judecat aceste lucruri la rece încă de pe atunci, în Faremido nu aş fi fost nevoit să învăţ atâtea pe propria-mi piele. Aş fi înţeles că în raport cu sine omul a apreciat întotdeauna mai presus creaţia, şi că în orice creaţie s-a străduit să se redea pe sine, din nou şi mai

perfect, pentru ca în cele din urmă el însuşi să înceteze a mai exista – asemenea cochiliei de lut în care se turnase bronzul. Ar fi trebuit să înţeleg asta încă de pe când s-a inventat filmul şi am constatat că omul frecventa cu mai multă plăcere cinematograful, unde vedea pe pânză doar imaginea proiectată a artistului pe care l-ar fi putut vedea cu aceeaşi cheltuială, în carne şi oase, pe scena perimată a teatrului. Într-adevăr, omul ar fi dorit de la bun început, atât în detaliile luate aparte, cât şi în ansamblu, o fiinţă mai perfectă decât el însuşi: iată la ce îi trebuise microscopul şi telescopul, fotografia şi razele X, automobilul şi avionul.

Repet, dacă aş fi judecat şi înţeles toate acestea din timp, aş fi reuşit să câştig mai multă stimă, mai mult respect în ochii locuitorilor Faremidoului faţă de scumpa mea patrie. Ei şi-ar fi dat seama că admiraţia care pur şi simplu mă ameţise când la capătul şoselei din pădure mi se înfăţişă acel palat strălucitor, deci că admiraţia aceea dovedea în sine că, imperfect, ca om, meritam totuşi să trăiesc printre ei, şi să le devin poate odată şi odată asemănător. Dar eu, părtinitor şi neghiob, am ţinut morţiş, vreme îndelungată, la presupunerea că o asemenea operă nu putea fi creată decât de mâna omului.

Stăteam şi priveam ameţit în jur: atunci unul din aparatele din faţa galeriei s-a pus în mişcare şi se apropie în salturi lejere de mine. Am recunoscut aparatul care mă adusese pe acest tărâm şi mă părăsise pe malul opus al râului. Emana aceeaşi linie melodică; din rândul celorlalte aparate s-au mai pus câteva în mişcare şi s-au apropiat. M-au înconjurat şi în curând răsună un adevărat concert: aparatele cântau. Începusem să mă sperii că nu văd nicăieri un om în carne şi oase, dar totodată şi legile firii începuseră să-şi ceară drepturile: mi se făcuse foame şi eram obosit. În speranţa că poate, totuşi, mă fac înţeles, am început să vorbesc în diferite limbi, solicitând înţelegere şi ajutor. Dar, întrucât acestor solicitări le răspundeau doar sunetele muzicale, le-am urmărit iarăşi cu atenţie şi, remarcând anumite sunete ce se repetau, am

început să le redau şi eu. Atunci, ca şi cum ar fi fost surprinse, aparatele au încetat să cânte, se lăsă o tăcere şi, întinzându-şi reciproc braţele metalice, păreau că se sfătuiesc. Privind speriat în jur, am observat că nu erau toate identice: se găseau printre ele unele prevăzute cu aripi, altele fără, unele aveau capul pătrat, altele rotund, metalul din care fuseseră realizate diferea de asemenea la culoare; în privinţa staturii însă semănau, ca şi prin faptul că toate erau mecanisme extrem de fine, precise.

În timp ce meditam asupra celor de mai sus, un braţ metalic s-a întins spre mine şi m-a ridicat în aer: am remarcat o lentilă uriaşă plasată de un mecanism oarecare deasupra capului meu, iar prin lentilă strălucea, licărind atent ceva ca un ochi uriaş. Braţul care mă ridicase îmi mişca şi îmi glisa încet capul, încât aveam senzaţia incomodă că sunt observat ca o insectă curioasă sub lupa cercetătorului. Apoi am fost lăsat iarăşi la sol. Aparatul cu aripi, care mă adusese aici, m-a luat de mână şi a început să mă conducă, ca şi când un tată şi-ar fi învăţat copilaşul să umble: aparatul păşea încet, cu băgare de seamă alături de mine; îşi ridica roţile unde drumul era bolovănos, pe locurile netede rula încet, cu precauţie. Pe parcurs îşi aplecase adeseori capul de metal auriu, revărsând asupra mea o lumină albăstrie din ochii săi strălucitori, apoi începu să cânte, făcându-mă să simt mai hotărât, că, prin sunetele acelea mi se adresa mie, că în această ţară se vorbeşte prin sunete muzicale, cuvintele constituindu-se după notele portativului. Înţelegând asta, m-am străduit să-i dau de înţeles că aş dori să-mi însuşesc limba lor, şi arătând spre palat i-am sugerat că aş vrea să ştiu cum se numeşte. A priceput îndată şi făcu auzite sunetele mi, fa, re, pe care le-am repetat imediat. Era evident că se bucură şi a început să-mi indice obiectele, precizând denumirea fiecăruia, iar eu, la rândul meu repetam sunetele.

Arătând spre sine, îmi cântase: sol-la-şi. Cu un gest larg mi-a indicat întregul orizont, cântând: fa, re, mi, de ceea ce auzisem când mă adusese aici. Aşa am aflat că denumirea ţării era Faremido. (îl rog pe cititor să pronunţe

de fiecare dată cuvintele originale cântând, deoarece pronunţia numai aşa are sens.)

Am ajuns, în sfârşit, la aleea pe care trecusem adineauri, cea străjuită de copaci cu formă umană. Conducătorul meu se opri la un astfel de copac, mă apucă gingaş de mijloc şi mă depuse lângă acesta, apoi, retrăgându-se puţin şi-a ridicat braţul metalic deasupra capului; mi-am dat seama că mă cercetează şi ne compară. Mă cuprinse iarăşi acea senzaţie incomodă: ca şi când un botanist ar fi comparat două plante ca să le stabilească gradul de rudenie.

Capitolul patru

Viziuni asupra lumii – Autorul începe a bănui natura fiinţelor printre care nimerise – Solasii – Câteva cuvinte despre fabrica de solasi.

Pentru a pricepe tot ce am încercat să-i dau de înţeles cititorului, mie mi-au trebuit zile, săptămâni îndelungate, cert este însă că, încă de pe când stăteam sub copacul cu formă umană, intuind că aparatul acela uimitor, unul dintre cetăţenii Faremidoului mă compara cu planta respectivă, am început a bănui înfiorat nişte posibilităţi care, până atunci nici prin vis nu mi-ar fi trecut prin minte. Aventurile extraordinare care mă uluiseră adeseori în timpul călătoriilor anterioare mă obişnuiseră ca – păstrându-mi viziunea asupra lumii, definită cu ajutorul unor remarcabili filosofi şi logicieni şi îndeosebi cu cel al naturaliştilor adoratei mele ţări – să mă străduiesc totuşi să cunosc faptele şi realităţile care nu pot fi încadrate în niciun chip în viziunea aceasta asupra lumii; ştiu că un naturalist serios nu poate fi influenţat în fundamentarea teoriilor sale de fleacuri, ca de pildă un fapt sau un fenomene diametral opus teoriei.

Păstrându-mi, deci, viziunea asupra lumii, am luat totuşi act de faptul că soarta mă aruncase într-o ţară, pe un continent sau poate chiar pe o planetă unde fiinţele dominatoare ale naturii, locuitorii planetei nu numai că nu seamănă cu omul, dar nici nu pot fi socotite fiinţe vii în accepţiunea terestră, pentru că, deşi se mişcă prin forţă

proprie, acţionează conştient şi constituie împreună anumite formaţiuni sociale, nicio părticică a corpului lor nu e alcătuită din acea materie care, potrivit concepţiei noastre, e singura condiţie purtătoare şi posibilă a vieţii şi pe care în mod obişnuit o numim materie organică. Aceste fiinţe, solasii (aşa cum se numesc ei prin intermediul notelor muzicale), se compun din elemente anorganice: din fier, din aur şi din multe alte metale şi minerale, printre care unele necunoscute de chimia noastră anorganică. Referitor la faptul că totuşi, aceste elemente neînsufleţite se mişcă şi acţionează vreau să remarc că şi noi observăm în materia lipsită de viaţă asemenea mişcări, numai că nu sunt atât de exprese şi consonante, căci dilatarea corpurilor sub acţiunea căldurii, tendinţa lor de apropiere ca urmare a gravitaţiei, determină mişcare la cele neînsufleţite, şi am bănuit încă de atunci, iar mai târziu m-am convins că viaţa solasiilor este guvernată de forţe simple şi primitive cum sunt lumina, căldura, electricitatea, magnetismul. Solasii nu cunosc acea forţă complexă, tainică şi minunată pe care noi o numim cu smerenie forţă vitală, vitalitate, care duce la divizarea şi înmulţirea nucleului celulelor organice, sau o cunosc, dar nu au nicio nevoie de ea, ba mai mult, aşa cum am înţeles mai târziu o consideră ca pe o formă mai puţin valoroasă, dintr-un anume punct de vedere, nefirească şi patologică a existenţei, improprie pentru a face fericită, armonioasă şi inteligibilă conştiinţa, acea condensare materială a forţelor naturii (numită de noi suflet omenesc, raţiune umană), chemată să ducă la înţelegerea şi poate chiar la perfectarea naturii. Organul înţelegerii, creierul solasiilor este din materie anorganică; amestecul fericit al unui lichid asemănător mercurului cu încă ceva de natură minerală. În acest creier mişcarea numită de noi gândire şi senzaţie nu rezultă din acea necunoscută forţă vitală, ci din forţe cunoscute şi controlabile: căldură şi electricitate. Cu mintea mea limitată, nu pot constata dacă aceste senzaţii şi idei sunt mai puţin valoroase decât ale noastre; cu timpul am remarcat doar că, în esenţă, nu se deosebesc

de produsul raţiunii noastre organice, numai că sunt incomensurabil mai profunde, mai intense, dar aici nu e nimic surprinzător, deoarece observăm şi pe Pământ că maşinile realizate din materie anorganică sunt capabile, nu-i aşa, să producă în unitatea de timp mai mult şi mai bine decât munca umană sau animală. Conexiunea reprezentărilor la solasii este considerabil mai rapidă şi mai precisă decât la noi, iar în privinţa tăriei senzaţiilor şi pasiunilor e caracteristic că încă de la comunicarea chiar a celor mai simple idei, se folosesc de instrumentul utilizat de noi pentru exprimarea celor mai profunde şi mai complexe sentimente: muzica. De altfel, e posibil ca la ei ideea şi sentimentul să nu fie astfel delimitate ca în conştiinţa noastră.

Cititorul va considera firesc că prima întrebare pe care mi-am pus-o când am început să le intuiesc pe toate acestea era: cum iau fiinţă aceste făpturi, pentru că în condiţiile vieţii lor anorganice forma de reproducere cunoscută la noi este lipsită de sens. Am primit curând răspuns la această întrebare. Acel solasi care mă aşezase alături de copacul cu formă umană, evident surprins că sunt în stare să-i imit sunetele, mi-a făcut semn cu unul din braţele sale (deocamdată îl numesc braţ) să-l urmez. Am pornit în grabă alături de el, observându-i eforturile vizibile de a-şi coordona paşii cu mersul meu jalnic. Era ca şi când în condiţii terestre cineva ar fi fost condus de un autoturism. Am ajuns destul de repede la intrarea splendidei clădiri în faţa căreia încă de la început rămăsesem uluit. Deasupra porţii am observat nişte note sau litere aurii; mai târziu am aflat că în scrierea lor aceste note sunt: sol-la-şi-mire, ceea ce într-o traducere aproximativă înseamnă fabrică de solasi sau atelier de solasi.

Trecând pragul eliptic, am sesizat un tremur şi un huruit caracteristic ce creşteau odată cu înaintarea pe culoarul de marmură. O uşă din sticlă elastică se deschise automat la capătul culoarului şi ne-am pomenit într-o hală uriaşă scăldată în lumină aibă. Ar dura mult să relatez

harababura de nedescris întâlnită în hală – ea ar putea fi cel mult schiţată, deşi mi-ar fi poate mai lesne să redau grafic spectacolul întâlnit. Se întindeau acolo nişte mese lungi şi paralele de piatră, acoperite cu mii şi mii de instrumente şi aparate de precizie, obiecte, eprubete, robinete, sticle, metale, pistoale de sudură, şuruburi, pârghii, balanţe, recipiente, soluţii, ţevi, retorte, generatoare, cabluri, osii, roţi, rotoare, cleşti, pensete, burghie care de care mai fantastice. O mare parte din aceste ustensile se aflau într-o mişcare ritmică, acţionate de un curent invizibil, discuri se roteau silenţios cu o viteză ameţitoare fulgerând în lumină, de sus şi de jos rulau sâsâind mecanisme de transmisie, vibrau benzi de oţel, iar lângă mese alergau în voie coturi rotative. Ici-colo pâlpâiau lumini şi flăcărui roşiatice, violete şi altele bătând în albastru, iar în conducte de sticlă sau liber curgeau în rezervoare mari lichide dense.

În primele clipe nici n-am observat că în această harababură aparentă lucrează solasii: căci structura lor este identică de fapt cu ceea ce văzusem în maşini şi aparate. Dar, de îndată ce m-am obişnuit cu priveliştea, mi-am dat seama că pe lângă mese, la distanţe egale stăteau numeroşi solasii de diferite dimensiuni, muncind de zor. L-am recunoscut după capul oval de aur şi după cele două lentile ce le străluceau în zona frunţii. Din corpul lor se întindeau spre masa de lucru braţe şi pârghii aranjând şi montând tot felul de elemente constitutive, sudând la flacără deschisă lanţuri, ca tot atâţia ceasornicari de precizie. Solasiul care mă conducea se duse la unul dintre cei de lângă noi. Acesta îşi întrerupse munca şi începură să-şi cânte reciproc. Între timp îşi întoarseră faţa spre mine; mi-am dat seama că eu eram subiectul conversaţiei. Zăpăcit, cu un sentiment de jenă, inexplicabil şi pentru mine, mi-am îndreptat privirea spre obiectele şi piesele ce zăceau pe masă.

Erau acolo numeroase lentile convexe şi concave; într-un recipient am remarcat o soluţie transparentă. La marginea mesei un aparat gata montat: cercetându-l mai

atent, mi-am dat seama că, cel puţin în esenţă, nu-mi era complet necunoscut. Semăna mult cu un aparat de fotografiat minuscul, de o mare fineţe şi precizie, având însă o formă sferică, din care atârnau lateral şi în spate nişte fire de oţel, în faţă fiind prevăzut cu o lentilă convexă luminescentă, cu o cameră obscură sferică în dos. Era limpede pentru mine că şi scopul era acelaşi, totodată, semăna totuşi cu un imens glob ocular scos din orbită. Mi-a fulgerat numaidecât prin minte că în acest caz totul ar fi de fapt în ordine: se ştie că aparatul de fotografiat, în fond, nu-i altceva decât un ochi omenesc reconstituit, funcţionând la fel ca acesta, cu deosebirea că ochiul nu e perfectibil, pe când aparatul poate fi construit astfel înct să reproducă fenomenele luminoase de sute de ori mai rapid şi mai clar, decât ochiul, dovadă fiind sensibilele imagini filmate ce reţin de sute de ori mai multe detalii ale fenomenelor mişcării.

O privire aruncată pe chipul solasiului m-a convins că făcea ceva de care el însuşi avea nevoie: ochi. Devenise clar pentru mine cum sunt create aceste fiinţe sau aparate uimitoare: produc ele însele din metale şi minerale alte mecanisme asemenea lor, iar solasiul o dată realizat e pus în mişcare de resursele energetice (acumulatoare electrice, aburi, gaz) plasate în interiorul corpului.

La prima vedere, acest mod de reproducere a speciei poate că este mai greoi şi mai dificil decât cel practicat pe planeta noastră – şi, probabil, vor fi unii care să adauge că e şi un mod mai puţin amuzant – dar trebuie să admitem că din punctul de vedere al rezultatului e mai sigur şi mai scrupulos. Solasiul care îşi creează sau îşi montează partenerul (spun partener, pentru că mi-ar fi greu să-l denumesc fiu sau copil, fiind creat nu de doi, ci de alţi şase-şapte solasii şi neavând gen) are posibilitatea să controleze amănunţit fiecare piesă în parte, în raport cu destinaţia şi să-l realizeze fără niciun defect. Poate schimba oricând materialele care ar perturba funcţionarea de ansamblu, poate realiza un acord perfect între subansamblurile motoare şi diferitele organisme. Aşa nu e

de mirare că în rândul solasiilor nu se găseşte niciun individ infirm, paralitic sau defectuos, ceea ce se explică şi prin faptul – asupra căruia vom reveni – că piesele unui solasi o dată realizat pot fi schimbate oricând în caz de avarii sau uzură, fără a se schimba armonia şi individualitatea întregului. Despre aceasta va trebui să relatez pe larg, legat de marea deosebire existentă între făpturile din Faremido şi noi din punctul de vedere al concepţiei despre naştere, viaţă şi moarte.

Ar fi încă prematur să relatez despre ceea ce am putut observa trecând pe lângă şi prin lungile mese de lucru, privind multitudinea şi natura organelor produse, scopul şi structura lor fiind pentru cunoştinţele mele de atunci cu totul de neînţeles şi de neconceput. Remarc doar atât că la capătul ultimei mese de lucru pe o platformă stătea nemişcat un solasi terminat, complet montat, în jurul căruia trebăluiau muncitorii, prevăzându-l cu acea aparatură cinetică numită în grai terestru motor: pe un orificiu i se turna un lichid, iar în partea inferioară i s-a rotit ceva. La plecare am mai auzit că din interior solasiul începuse să emită sunete şi, uitându-mă înapoi, am văzut că îşi ridică încetişor capul şi priveşte în jur.

Capitolul cinci

Autorul învaţă limba sol a şi Hor – O mică digresiune despre viziunea exterioară şi cea interioară – teoria cunoaşterii – Solasii bolnavi – Câteva cuvinte despre „muzica sferelor”.

Ar cere prea mult timp să detaliez în ordine cronologică istoria celor câteva luni care au trecut de la sosirea mea în Faremido, până în ziua în care am putut afirma că, deşi neîndemânatic, o rupeam totuşi în limba solasiilor, reuşind, în linii mari, să mă exprim şi să mă fac înţeles în graiul lor. De altfel, se pare că studiul propriu-zis ceruse un timp mai lung decât mi se păruse: mulţimea impresiilor noi mi se îngrămădea cu o grabă atât de febrilă în minte, încât nici nu m-am gândit să măsor timpul; această măsurare, de altminteri, acolo se desfăşoară după alte legi. (în Faremido durata zilei e de două-trei ori câte

douăzeci şi patru de ore).

Pe de altă parte tocmai aceste impresii îmi reţineau într-atât interesul, încât ceea ce mi s-a întâmplat personal în prima perioadă a şederii acolo mi s-a întipărit foarte vag în memorie; am păstrat în minte mai degrabă sumedenia învăţămintelor câştigate decât cele referitoare la existenţa fizică. Păream să înţeleg şi să constat personal că raţiunea, care după crezul nostru e chemată să ducă la cunoaşterea lucrurilor, atinge gradul cel mai înalt şi mai profund al acestei activităţi atunci când uită complet de sine pentru a acumula şi ordona fenomenele lumii exterioare. Mai târziu am discutat mult despre asta cu gazda mea, Midore, când, folosindu-mi întreaga capacitate, am încercat să-i explic ce înţelegeam noi prin cuvintele creier omenesc, căci se dovedise incapabil să înţeleagă această noţiune, zicându-mi că „e imposibil ca un aparat realizat din materii alterate şi descompuse asemănătoare corpului dumneavoastră (aşa numea el carnea şi sângele, neavând cuvinte pentru aceste noţiuni), să poată realiza activitatea creierului: înţelegerea conexiunii lucrurilor”. Când, spre a-i risipi confuzia, l-am lămurit că şi gânditorii noştri sunt edificaţi asupra faptului că scopul raţiunii umane este înţelegerea lumii, clătină din cap neîncrezător şi mă întrebă cum se ocupă de asta aceşti presupuşi gânditori.

Am fost bucuros şi fericit să folosesc prilejul pentru a-i, glorifica într-o lume îndepărtată şi străină pe marii filosofi ai speciei umane, şi îndeosebi pe cei din adorata mea patrie. Am amintit la repezeală opera a patru-cinci savanţi-gânditori, schiţând pe scurt şi conţinutul acestor opere. Am relatat despre dezvoltarea remarcabilă a teoriei cunoaşterii, care se ocupă de legile creierului omenesc şi stabileşte în ce ordine şi pe ce bază apare gândirea. Am vorbit despre marii biologi care analizează activitatea organelor noastre, cercetează în ce mod acţionează fenomenele asupra creierului, l-am amintit pe aceia care consideră activitatea creierului doar ca funcţie a organului, cât şi pe aceia care susţin că activitatea spiritului se datorează unei forţe incomensurabile prin

ceva material. Am citat punctul de vedere al unor mari logicieni care deduc apariţia senzaţiei şi gândirii pe bază matematică, şi pe alţii care vorbesc în simboluri metafizice. Am schiţat pe scurt stadiul actual al filosofiei, remarcând triumfal la sfârşit că suntem foarte aproape de clipa în care vom şti ce trebuie înţeles prin activitatea spirituală.

Midore mă ascultă politicos până la capăt, apoi observă că i-am răspuns la toate, în afară de ceea ce mă întrebase. Fiindcă, din punctul de vedere al scopului, este indiferent instrumentul sau aparatul cu care-l atingeam. Fiindcă, cel ce analizează un aparat nu face acest lucru ca să-şi dea seama la ce serveşte acel aparat (este primul lucru pe care trebuie să-l ştie, ca pe ceva de la sine înţeles, căci dacă nu ştie la ce serveşte, nici nu-l interesează), ci pur şi simplu ca să constate: are vreun defect sau e fără niciun cusur şi utilizabil, iar apoi începe să-l folosească. El mă întrebase dacă suntem în stare să ne folosim creierul la ceea ce serveşte, iar eu i-am răspuns prelung şi plin de entuziasm că noi cunoaştem aparatul şi suntem în stare să-l demontăm. Din cuvintele mele el vede că, secole de-a rândul, noi n-am făcut altceva decât ne-am demontat şi reasamblat raţiunea, că i-am indicat drept cei mai mari gânditori pe cei care execută munca cea mai puţin calificată, de care la ei se ocupă strungarii. El mă întrebase la ce ne folosim mintea, iar din răspunsul meu a rezultat că noi nu facem altceva decât să ne punem această întrebare şi ne batem capul să aflăm în ce scop trebuie să ne batem capul. Pentru că, dacă n-a înţeles greşit, asta vrusesem s-o spun cu explicaţiile mele despre teoria cunoaşterii. Totul ar fi în regulă, pentru că astfel de boli sunt cunoscute şi la ei, iar la fabrica de solasi, în acest scop, au şi pus în funcţiune un atelier special de reparaţii, deoarece se întâmplă ca lichidul curat şi cu o compoziţie corectă din craniu, creierul solasiului cum i-am zice noi, să se altereze. Putusem să văd că pe solul curat se găsea în multe locuri acea materie alterată, aflată în descompunere, pe care eu obişnuiesc s-o numesc compus organic; această

materie alterată, toxică pătrunde cumva în capul solasiului, intoxicându-i organul gândirii. În astfel de cazuri pe pereţii de aur ai craniului se condensează o zgură densă, băloasă, care tulbură claritatea cristalinului, razele sosite din exterior nu traversează creierul, ci se refractă în zgura întunecoasă şi denaturează imaginea reală a lucrurilor, şi dau naştere noţiunilor false. Solasiul bolnav este depistat prin faptul că îşi întoarce privirea spre interior; din vorbăria-i confuză şi febrilă rezultă că în locul lumii pe care ar trebui s-o vadă, el vede propriul său creier, vorbind despre respectivul instrument simplu şi neînsemnat, valoros doar prin utilizarea lui, ca şi cum acesta ar fi lumea însăşi. Face tot felul de afirmaţii prosteşti şi ridicole, zicând, de pildă, că pe cer există pete verzi şi că viaţa e un lichid; intră în polemică susţinând că spaţiul de fapt e timp, că materia include forţa, dar în forţă nu există materie; afirmă că e o problemă importantă şi de tranşat, dacă eu vreau ceea ce vreau sau vrea natura, dacă se poate voi liber, sau dacă se poate voi ca omul să voiască; dacă ştiu ceea ce gândesc, sau gândesc ceea ce ştiu, dacă eu am adus pe lume conştiinţa sau conştiinţa pe mine, ea existând dinaintea mea; dacă există forţă fără materie şi dacă se poate concepe o inteligenţă superioară imaterială; dacă gândim prin imagini sau dacă gândirea e doar o iluzie etc. E interesant că în cazul acestor boli se deteriorează şi coardele vocale, când în locul sunetelor pure şi plăcute erup din gâtul solasiului zgomote supărătoare, ca de frecare, sunete care, de altfel, seamănă mult cu ceea ce eu obişnuiesc să denumesc vorbire şi care zgârie atât de chinuitor urechea. El, adică Midore, studiase odată un solasi bolnav, notând anumite zgomote nearticulate ale acestuia; şi-a dat seama că sunetele asemănătoare se produc dacă freci într-un anumit mod plumbul de steatit. Ajungând aici, Midore a încercat să imite acel zgomot bolnăvicios şi, spre marea mea surprindere, a pronunţat destul de clar două cuvinte cunoscute mie şi anume: „materialismul istoric1.

Midore a mai adăugat că ei cunosc de mult cauzele

acestei boli, uşor remediabile: la fabrica de solasii craniul individului bolnav este golit, creierul fiind amestecat cu anumiţi reactivi şi filtrat apoi prin nişte compuşi chimici speciali. Materiile descompuse sunt separate astfel, iar ochii îşi recapătă claritatea iniţială; dacă lichidul s-a infectat prea rău pur şi simplu se aruncă, folosindu-se altul proaspăt.

— Am relatat toate acestea, încheie Midore, doar pentru a vă dovedi cât de profund am înţeles ceea ce aţi expus; asemenea alienaţii se pot produce şi se şi produc. M-a surprins însă faptul că dumneavoastră aţi indicat ca pe gânditorii cei mai de seamă ai omenirii tocmai aceste minţi bolnave, încurcate în ele însele. Căci admit că, realizată şi furnizată de un producător necunoscut, şi încă într-o stare imperfectă, embrionară, încât – dacă nu mă înşel – trebuie să aştepte ani îndelungaţi până când se dezvoltă măcar în măsura în care poate fi folosită, mintea omenească, datorită tocmai acestei proprietăţi uimitoare trece în mod necesar prin perioade în care – fiind încă ea însăşi imperfectă – este imperfect şi ceea ce gândeşte şi produce. În acest caz, presupunând că aţi spus adevărul atunci când aţi afirmat că şi dumneavoastră vă străduiţi să înţelegeţi lumea exterioară, trebuie să consider mintea omenească drept sticlă brută, din care doriţi să obţineţi lentile de calitate. Ca să obţinem acest lucru, masa lichidă a sticlei trebuie filtrată şi purificată până când devine perfect transparentă, ca prin ea să putem vedea obiectul ce trebuie mărit. Dumneavoastră însă faceţi exact contrariul, introduceţi în lichid tot felul de materii opace, brute (cum ar fi conştiinţă, cunoaşterea de sine, noţiunea eului), ca să devină mai întunecos, mai dens, temându-vă că, pe deplin transparentă, lăsând razele să treacă nestingherite, mintea dispare, deoarece e invizibilă ca sticla. Or, această teamă este cu totul nefondată, căci pot identifica prezenţa şi perfecţiunea lentilei tocmai prin faptul că îmi face perceptibilă clar şi limpede lumea exterioară.

Încă înainte de a fi discutat despre toate acestea,

Midore mă întrebase cum am reuşit eu, fiinţă terestră, constituită din materie organică să învăţ limba lor. I-am spus că şi noi cunoaştem muzica, dar nici în vis nu ne-ar fi trecut prin minte că prin sunetele muzicale ar putea fi exprimate idei concrete. Întrebându-mă la ce folosim muzica i-am relatat că ne exprimăm sentimentele prin muzică, şi i-am vorbit pe larg despre deosebirea ce desparte la noi sentimentul de idee.

Rămase uimit, pentru că sentimentul şi gândul la ei fiind identice, nu înţelegea cum se poate că prin sentimentul exprimat nu observăm şi ideea care l-a generat, şi invers. Am explicat că şi contopim uneori cele două lucruri, narându-ne ideile prin sentimente, i-am vorbit despre cântecele care se nasc atunci când alăturăm textului vorbit o melodie, un acompaniament muzical. S-a mirat mult auzind asta: cum adică s-ar putea face inteligibile cuvintele limpezi, perfect expresive ale muzicii prin aceea că le alătur zgomote nearticulate, când asta doar stânjeneşte înţelegerea? Am remarcat că au fost şi la noi unii care au crezut că muzica este în sine şi un mijloc expresiv de comunicare. Atunci lui Midore îi veni ideea că aceştia poate presimţiseră ceva despre existenţa lor sau că le ajunseseră poate la urechi nişte cuvinte rostite de către cineva din Faremido. Eram gata să-i contrazic această ipoteză absurdă, dar mi-am amintit brusc de „muzica sferelor” atât de ridiculizată şi de atâtea ori infirmată despre care vorbiseră câţiva astronomi entuziaşti ai evului mediu, şi am amuţit.

Capitolul şase

Autorul află cum a ajuns în Faremido – Dosireul, adică boala lumii-Autorul indignat în numele speciei umane.

Prima întrebare pe care i-am adresat-o gazdei mele, Midore, după ce reuşisem cât de cât – fals şi imperfect – să mă fac înţeles în limba lor a fost aceasta: cărei întâmplări ciudate i se datorează faptul că am ajuns în Faremido, unde m-au întâlnit, cum m-au găsit?

Gazda mi-a relatat că ei, utilizându-şi plămânul

acţionat de raze electrice (aşa le-am denumit motorul plasat în partea superioară a trunchiului) se aventurează uneori în spaţiu, căutând armonii mai largi şi mai pure, atingând cu prilejul acestor peregrinări atmosfera altor planete sau sisteme solare. Prietenul său, Sido, ajungând în cursul unei escapade în atmosfera planetei Lasomi (aşa numesc ei Pământul), a descoperit uimit o figură ce părea aproape inteligentă, planând la o înălţime la care, după cunoştinţele sale despre Lasomi, de obicei nu apăreau niciun fel de materiale. Adresându-i-se, a constatat că fiinţa nu-i răspunde. Zburând deasupră-i, a remarcat doi dosirei în interiorul fiinţei aparent inteligente: unul nu se mai mişca, nu era infecţios, celălalt era încă. Forma acestui dosire fiind interesantă şi inedită, Sido l-a scos din interiorul fiinţei şi l-a adus pentru analize microscopice în Faremido. Acest dosire în care au descoperit semnale inteligente, specifice, şi pe care acum îl studiază ca pe un fami-dosire, o boală vie sau inteligentă aş fi eu, nu-i aşa.

Ascultând cu cea mai mare surprindere aceste cuvinte, mi-am întrebat respectuos gazda ce înţeleg ei prin dosire, de ce cred că eu aş fi aşa ceva, sau de unde ar avea habar despre fiinţele asemănătoare mie, având în vedere că natura lor diferă atât de mult de a mea? Pe de altă parte, ce înţelege el prin noţiunea de „infecţios”, pentru că – dacă am înţeles bine – prietenul lui, din greşeală a considerat drept fiinţă raţională avionul, iar pe mine, care mă găseam în interiorul acestuia, drept altceva.

Gazda mi-a spus că pentru ei Lasomi, adică Pământul, e ceva bine cunoscut, căruia, cu ajutorul lentilelor, i-au cercetat de mult şi amănunţit suprafaţa, unde abia dacă a mai rămas ceva ce să le fi scăpat atenţiei. (Trebuie să constat că, de astă dată, spunea adevărul curat; ulterior mi-a arătat şi mie un astfel de telescop care, îndreptat spre Terra şi reglat în mod corespunzător, mi-a permis – pot să afirm acest lucru – să văd cu precizie nu numai clădirile, dar şi oamenii, cu toate problemele lor). Au constatat că, în accepţiune faremidoiană, pe Lasomi nu există fiinţe raţionale; acest lucru s-a considerat cu atât

mai surprinzător, cu cât unele materiale necesare fiinţelor raţionale precum fierul, aurul, mercurul şi încă multe alte minerale pot fi descoperite şi pe Lasomi cu ajutorul analizelor spectrale. Faţă de acestea, observă de multă vreme pe Pământ izbitor de mulţi dosirei mobili, adică infecţioşi, de forme diferite şi de felurite specii; este de presupus că aceşti germeni purtători de boli au distrus condiţiile de viaţă ale solasiilor tereştri, probabil pentru că peste tot, unde se găseşte o fiinţă ce pare a fi raţională, din fier sau oţel, acţionată de electricitate sau căldură, apare şi un şir de dosirei, adică de paraziţi.

La întrebarea de ce consideră că sunt şi eu un dosire, gazda s-a referit, zâmbind, la acele plante curioase, care în ziua sosirii m-au surprins atât de puternic şi pe care le-am denumit copaci cu formă umană. Mi-a explicat că aceşti copaci sunt una din speciile de dosirei, ei vegetează, trăiesc ca paraziţi de multă vreme în solul de altfel sănătos al Faremidoului şi otrăvesc elementele simple, curate necesare fabricării solasiilor. Au o compoziţie curioasă, a cărei natură chimiştii lor n-au cunoscut-o încă, fiind edificaţi doar asupra efectului distrugător şi bolnăvicios pe care specia o exercită; unde apare un astfel de dosireu materia se descompune, apar umori rău mirositoare şi tumori informe pruritice. În Faremido cuvântul dosire indică în genere otravă, materie infectată, parazit; dacă o astfel de fiinţă pătrunde în părţile componente ale solasiului provoacă perturbări şi boli. E bine însă că dosireul poate fi uşor distrus şi eliminat cu ajutorul unor acizi, el însuşi fiind de altfel materie alterabilă, o boală bolnavă, ce se distruge pe sine cu substanţe corozive şi distructive pe care le produce şi le descompune. Când eu, Gulliver, am sosit aici, în primul rând m-au analizat mai atent la microscop, nu ca la telescop, când trăiam pe Pământ, şi au constatat cu părere de rău că, în esenţă, sunt un dosire similar cu cei ce se găsesc pe alocuri şi în solul lor şi care apar în forme atât de variate pe Pământ. Savanţii din Faremido mi-au şi stabilit locul în ordinul bacteriilor provocatoare de boli, iar Sido, care mă

descoperise, m-a denumit remisolami-sidore, ceea ce într-o traducere aproximativă înseamnă bacii imitator de om, un germen purtător de boală care – ca parazit – îşi însuşeşte calităţi asemănătoare fiinţelor vii anorganice, pentru a se apropia de acestea; aşa se face că emite şi sunete, iar în partea superioară a corpului cu formă de cap produce o materie a cărei secreţie, gândirea, seamănă formal cu produsele lor spirituale. Făcând însă abstracţie de toate acestea, sunt un dosire ca oricare altul, dovedit prin faptul că în compoziţia mea nu se găseşte niciun fel de materie preţioasă, nimic metalic sau mineral şi, în consecinţă, în mod necesar sunt o boală, adică un fenomen trecător (interesant, că în limba solasiilor aceste două cuvinte sunt sinonime), materie patologică autodigestivă. Cât de justă le fusese presupunerea, le-am dovedit-o chiar eu: au băgat de seamă că la anumite ore din zi mă cuprinde o nelinişte, şi atunci vizitez un astfel de dosire din Faremido, căruia îi smulg câteva tumori (adică fructe) pe care, înfulecându-le, le distrug; aşadar aparţin evident acestor fiinţe secundare care îşi pot întreţine scurta lor viaţă doar prin distrugerea unor organisme ce le seamănă, ca la rândul lor să fie distruse şi ele de o generaţie următoare.

Gazda îmi spusese toate acestea foarte calm, impasibil, şi-i interesant că datorită unei întâmplări ciudate execuţia muzicală a cuvintelor s-a contopit într-o melodie minunată, încât la încheierea expunerii, când noţiunea de „generaţie” sunase ca un acord final pierdut uşor, am rămas minute în şir nemişcat, cuprins de farmec, cu sufletul stăpânit de o dulce alinare. Această vrajă s-a risipit lent, ca pe urmă, îngrozit şi indignat, să-mi dau seama de semnificaţia cuvintelor şi de toată concepţia ignorantă şi haină care stabilea locul ocupat în natură de specia umană, inclusiv de cetăţenii adoratei mele patrii. Totodată simţeam bucuria că, iată, mi se oferă prilejul de a dezminţi informaţiile false şi umilitoare răspândite despre noi, de a revela suveranitatea glorioasă şi absolută a speciei noastre. Ce sunt aceste maşini, mă gândeam înfumurat, ce sunt aceşti cleşti, aceste fonografe cu cap de

scripete, în raport cu taina extraordinară a vieţii?

Mi-am rugat gazda să mă asculte cu răbdare ca să ne edificăm asupra unor lucruri. Am rezumat, pe scurt, tot ce ştiu despre această problemă: am început-o cu Adam şi Eva, păstrând însă măsura, căutând să evit divagaţiile lungi: în toate conform cuceririlor moderne ale ştiinţei naturii. Descriind un peisaj preistoric am relatat cât de pustiu şi dezolant fusese globul până la apariţia Vieţii, cum sub cerul arămiu, fulgerând în masa vaporilor în răcire, se rostogoleau pestriţ metale şi minerale învolburate; cum din vulcani se revărsa foc şi se înălţau trâmbe albe de fum. Pe urmă toate acestea s-au liniştit, solul s-a acoperit de ape albastre, soarele incandescent îşi revărsa zâmbitor razele peste tot, iar în straturile superficiale ale apelor, încet-încet, începuse să se mişte ceva. Şi-au făcut apariţia forme noi, ciudate, Viaţa apăruse pe Pământ. De-a lungul mileniilor ea a încercat să se afirme prin sute şi sute de forme diferite. A luat forma peştilor, apoi şi-a lipit aripi şi s-a ridicat în aer, uneori avea zece picioare şi multe guri, alterori îşi prelungea gâtul ca să ajungă la fructele palmierilor, sau îşi dezvolta un hârleţ în dreptul gurii, pentru a scormoni pământul după hrana necesară. Îşi creştea trupul la dimensiuni uriaşe, pentru a putea da naştere la o mulţime de urmaşi, uneori se înzestra cu dinţi ca briciul, pentru a se putea apăra şi a-şi conserva specia. În sfârşit, după îndelungi experienţe se găsi în faţa uneia din formele sale: un animal cu patru mâini, cu faţa ridată, cu ochi neastâmpăraţi sub sprâncene stufoase. În partea posterioară a capului avea creierul, organul instinctului, care îi dirija membrele şi îndeplinea tot ce-i era necesar strămoşului nostru, maimuţei, să rămână în viaţă; dacă îşi vedea ochii periclitaţi, de frică, îi închidea instinctiv. Viaţa l-a selectat pe acest animal, pentru a crea din el perfecţiunea. Trebuia să-i dezvolte organul instinctului, ca tot ce fusese inconştient şi mecanic să devină conştient şi cunoscător de sine. În câteva milenii opera a reuşit, în fosa craniană a început să se dezvolte noul organ: organul conştiinţei, care înţelegea fenomenele exterioare şi

interioare, la care se adaptează nu într-o ignoranţă ca de vis, ci la făclia luminoasă a priceperii şi voinţei. Şi iată, în faţa noastră Omul, Viaţa Conştientă, simţind toate bucuriile existenţei prinzând în jug forţele ascunse ale materiei brute şi stupide, pentru a face viaţa individului cât mai frumoasă şi mai fericită, pentru a putea jubila în faţa cerului albastru şi îndepărtat, şi a soarelui răsare!

Gazda m-a ascultat atent până la capăt; mi s-a părut că o interesase îndeosebi prima parte a expunerii, deşi eu pregătisem efectul mai mult pentru finalul ei. Temându-mă că poate nu m-a înţeles bine, am vrut să trec la detalii, dar mi-a făcut un semn, iar mai târziu din spusele sale am înţeles uimit că reţinuse în sensul cel mai profund esenţa cuvintelor mele, în câteva minute îşi clarificase întreaga problemă pentru a cărei înţelegere noi avusesem nevoie de mii şi mii de ani. În capitolul următor voi încerca să rezum, pe scurt, răspunsul primit.

Capitolul şapte

Globul pământesc în chip de solasi – Universul bolnav – Conştiinţa şi instinctul, doi avortoni.

Superioritatea şi siguranţa cu care, răspunzându-mi, Midore a vorbit despre Istoria omenirii m-a surprins doar la primele cuvinte. A trebuit să-mi dau seama curând că din aspectele-i exterioare, ei cunosc la fel de bine, ba, se pare, chiar mai bine ca mine această istorie. Aş vrea să rezum, pe scurt, acea cunoaştere strălucitoare ce i-a fost revelată minţii mele uimite prin comunicările sale.

Am mai amintit că solasii dispun de aparate de mărit cu ajutorul cărora studiază de zeci de mii de ani, până în cele mai mici amănunte, cum facem noi analiza picăturii de apă la microscop, viaţa planetei mele, adică Pământul. Din spusele lui Midore am aflat cu uimire că ei consideră planeta Pământ drept un solasi primitiv şi atrofiat, involut, bolnav, o fiinţă cu viaţa anorganică asemănătoare lor, din care ar fi rezultat solasii identici cu ei, dar care în urmă cu aproximativ şaizeci de mii de ani fusese atacată de boala numită dosifera, de paraziţii numiţi dosire, pe care eu îi numesc om şi anima! şi care, sporadic, în mod izolat, se

găsesc şi la ei. Dar, bietul solasi numit Pământ fusese atât de năpădit, încât s-a schilodit complet, iar vindecarea lui ar putea să dureze timp îndelungat. El, Midore, care în actuala sa componenţă trăieşte în Faremido de şaptezeci de mii de ani, a urmărit cu atenţie, de la început, întregul proces, a văzut cum s-a produs boala şi cum s-a dezvoltat. Întrucât îşi dă seama că problema mă interesează, iar din ce-i spusesem a remarcat că ştiu câte ceva despre cele întâmplate, îmi relatează cu plăcere experienţa sa, deoarece faptul că am fost un simplu dosire nu exclude posibilitatea ca până la un anumit punct să pot înţelege lucrurile, cu atât mai mult cu cât reuşiseră încă din primele luni ale sosirii mele aici să plaseze în creierul meu anumite materii anorganice, care l-au şi vindecat în bună măsură. Aceasta fiind însă o problemă de experiment, o s-o înţeleg mai târziu.

Midore mi-a relatat apoi că el însuşi cercetează efectiv de vreo şaizeci de mii de ani solasiul numit Pământ, deoarece îl interesa problema şi presupunea că acolo ceva nu e în regulă. Organele Pământului, munţii, focurile, apele s-au dezvoltat un timp foarte frumos. La un moment dat a observat însă, cu părere de rău, că într-o cută a solului exista o cantitate mare de dosirei minusculi. (întrebându-l, Midore mi-a precizat exact locul, iar eu am recunoscut din spusele lui regiunea dintre Gange şi Eufrat). Probabil că existau prea puţine surse de căldură şi electricitate în zona respectivă. (Pentru că, trebuie să ştiu: căldura şi electricitatea, lumina şi sunetul sunt pentru solasii ceea ce pentru noi este sângele.) Boala s-a extins rapid, acoperind treptat întreaga suprafaţă pe care eu o numesc Asia, iar el pântecele Pământului. Pe atunci solasiul numit Pământ era încă suficient de sănătos pentru a putea comunica cu el prin sunete: Pământul i s-a şi plâns, iar el, Midore, l-a sfătuit să transfere puţină căldură în zona bolnavă, întrucât şi-au dat seama amândoi că dosireul este un parazit prăpădit, neputincios, pe care până şi o uşoară creştere – cu optzeci – o sută de grade – a temperaturii îl ucide, îl distruge.

Dar Pământul neglijase problema, iar boala pe care eu o numesc Viaţă s-a tot răspândit. E interesant că, la un moment dat, el, Midore, vrând să ajute, a îndreptat cu instalaţia creată în acest scop, nişte raze asupra corpului Pământului, ca să-l vindece; razele au produs apă fierbinte, în care dosireii, bacteriile au pierit atunci cu milioanele. Era gata-gata să reuşească, să le distrugă complet, iar seamănul său, bietul solasi, să se vindece. Pe atunci s-a ocupat foarte serios de această problemă şi. Cu ajutorul unor lentile speciale, a observat natura, comportarea şi condiţiile de viaţă ale dosireilor, deoarece numai astfel putea fi anihilată definitiv întreaga specie generatoare de boală. Când apa fierbinte dădea în clocot, dosireii îngroziţi încercau să se salveze alergând care încotro pe uscat; în acea perioadă puteau să se afle la stadiul de dezvoltare – cum îl definisem – a omului primitiv, a maimuţei primitive, adică a fiinţei instinctuale. Ei bine, spuse Midore ironic, aceşti oameni primitivi s-au comportat foarte ciudat sub acţiunea apei fierbinţi: cei care n-au pierit pe loc au fugit spre câmpii – şi-i aminteşte bine –, iar acolo se buluceau văicărindu-se îngroziţi. Mai are clar în faţă imaginea de ansamblu aşa cum o observase la microscop: din grupul de dosirei ce se îmbulzeau aproape sufocaţi, s-a desprins un exemplar bine dezvoltat care alergând într-o parte şi-a ridicat brusc tentaculele sau mâinile, arătând în sus, de unde el, Midore, îndrepta asupra lor razele ucigătoare şi îi privea la microscop. Da, arăta drept spre ochii lui, ai lui Midore, ceilalţi şi-au întors şi ei privirea într-acolo, au căzut la pământ şi, în genunchi, cu braţele ridicate strigau ceva către el. Atunci, de sub ei, a izbucnit apa fierbinte şi au pierit cu toţii. Încă din acea vreme a observat adeseori ca o particularitate a dosireilor că, uneori, cu câteva minute înaintea morţii îşi îndreaptă feţele în sus, într-acolo unde locuiesc solasii, ca şi cum ar aştepta ajutor de acolo, de unde le venea pieirea.

Midore a precizat că după un timp a întrerupt acest tratament. Îşi dăduse seama că nu era necesar: dosireul – trebuie s-o repete – fiind o boală bolnavă, se autodistruge

cu ajutorul organului care, de regulă, sălăşluieşte în partea superioară a animalului, în cap, şi pe care eu îl denumesc instinct. Lucrul cel mai bun era, deci, să aştepte ca boala să decurgă de la sine; să aştepte până când dosireii năpădesc tot Pământul, iar din punct de vedere fizic se dezvoltă complet; atunci, conform experienţei, organul instinctului oricum va împlini restul: dosireii se vor ataca reciproc, adică pe sine, declanşând procesul pieirii, decesul bolii. S-a aflat că dosireii vor să-şi perpetueze viaţa mâncându-se reciproc în sute de feluri; de aici rezultă că toată afacerea nu poate dura prea mult, căci orice mecanism care obţine şi modelează potrivit scopului materia necesară vieţii nu din exterior, dintr-o lume similară, ci o mistuie iarăşi şi iarăşi în interiorul său trebuie să piară. O barcă, nu-i aşa, nu poate fi propulsată din interior, doar dacă ne proptim de apă cu ajutorul vâslelor; la fel şi barca vieţii se opreşte dacă nu are o vâslă, care să-şi înfigă rădăcinile în existenţa reală. Cu alte cuvinte: îngrijorarea pe care ei, Midore, o avusese, că dosireii paraziţi vor distruge, vor devora bietul Pământ, triumfând asupra lui se dovedise exagerată: dosireii au folosit Pământul doar pentru a răsări din el, şi apoi, graţie organului instinctului, s-au atacat între ei.

Aşa că se liniştise în ce priveşte soarta partenerului său, solasiul suferind numit Pământ; ştia dinainte că oricât de năpădit îi va fi un timp corpul de către dosirei, aceşti vor pieri, iar Pământul se va vindeca. Ce-i drept, trebuie s-o recunoască, într-un timp se speriase de-a binelea, crezând că boala va lua o turnură serioasă, fatală: era aproximativ pe vremea când potrivit spuselor mele în creierul dosireului numit om a început să se dezvolte un organ nou, acel organ pe care-l numisem organul conştiinţei. Acest organ putea să devină într-adevăr periculos pentru Pământ, deoarece, cu ajutorul lui dosireul numit om şi-a dat seama că modul de supravieţuire constă nu în aceea ca viaţa să se autodistrugă, ci în aceea ca, folosind toată capacitatea, întreaga forţă şi voinţă de care dispune, să prelucreze materia necesară vieţii din

Pământul anorganic, să creeze perfecţiune din aceasta. Organul a început să se dezvolte în creier, în partea destinată instinctului: era de temut că se va dezvolta complet, va suprima organul instinctului şi, făcându-l inutil, îl va scoate definitiv din uz, îi va lua locul, va cunoaşte esenţa existenţei şi, înţelegând imperfecţiunea, perisabilitatea corpului organic, îl va substitui cu aur şi minerale, cu materia anorganică, durabilă, nepieritoare a solasiului, va birui în sfârşit moartea, cu alte cuvinte va înceta să fie boală, adică fenomen trecător.

Faptul era într-adevăr de temut: cu ajutorul conştiinţei, munca aceasta se declanşase, începuseră să sfredelească, să prelucreze Pământul, să-i folosească sângele, căldura şi electricitatea, iar dosireul se întărea tot mai mult. Iată că, în cele din urmă, a reuşit să-şi făurească din materia dură până şi aripi, încât gângania măruntă ce fusese a ajuns să semene periculos cu solasii nemuritori. „Repet, adăugă Midore, un timp mă îngrijorase de-a binelea că, ajutat de conştiinţă, dosireul va triumfa asupra materiei şi morţii, dar la un moment dat i-am analizat minuţios corpul mititel, i-am demontat cu nişte pensete şi i-am cercetat sub lentile primejdiosul şi micuţul creier; atunci m-am liniştit. Presupunerea că organul conştiinţei anihilase instinctul fusese falsă. În creierul imperfect al fiinţei mititele există un defect organic nevindecabil: o boală organică de nevindecat. Această specie nu poate supravieţui, trebuie să piară, suferă de o boală organică mortală, care mai devreme sau mai târziu va nimici toată specia. Ştii ce s-a întâmplat? Organul conştiinţei, care a încolţit din instinct şi căruia, dezvoltându-se, i-ar fi revenit rolul să ia locul instinctului, datorită unei întâmplări idioate s-a detaşat de instinct şi a început să crească separat în partea anterioară a creierului, iar vizavi, în emisfera lui posterioară, nestingherit şi impasibil s-a dezvoltat mai departe şi instinctul. Ştii ce-i asta? Medicii îi spun: sarcină extrauterină, care duce atât la pierderea mamei, cât şi a fătului. Două organe servind unor scopuri diametral opuse, unul caută viaţa, celălalt moartea.

Datorită acestei greşeli, fiecare om e un avorton cu două capete, care trebuie să piară când cele două emisfere, a instinctului şi a conştiinţei, pe o anumită treaptă a dezvoltării se vor strivi, se vor sufoca reciproc, ca două seminţe nimerite în aceeaşi brazdă. Două mâini, una clădeşte, cealaltă distruge; una se fixează să nu fie smulsă de furtună, cealaltă taie parâma ancorei; una acoperă corpul, să nu degere, cealaltă îl dezveleşte!”

Ajungând aici, Midore puse în faţa mea un obiect ciudat, de formă ovală; de sub lentile fulgeră o lumină verzuie-mov. Prin lumina asta am văzut la început ceva mijind ca printre nori, pe urmă s-a ivit clar şi limpede o întindere largă, adâncă, infinit de departe. Au trecut minute până s-o recunosc; era Marea Baltică, de unde pornisem acum un an la bordul hidroplanului. Am văzut nave britanice şi germane, se desfăşura o bătălie navală. Puteam să văd fundul mării: o navă mare de-a noastră lovită de torpilă, se scufunda tocmai, dispărea încet în covorul verde, cobora lin, legănându-se ca o bulă grea de aer, până se făcu nevăzută în nisipul strălucitor din adâncuri.

Capitolul opt

Autorul îşi cere scuze că n-a putut oferi decât o imagine schematică despre călătoria sa de mare însemnătate – Gazda îl urcă pe un munte, unde cunoaşteri uimitoare îl uluiesc – Autorul se întoarce în patrie şi îşi regăseşte, sănătoasă, familia.

Puteam să umplu un volum, să compun sute de opere muzicale despre ceea ce am învăţat în Faremido, a ieşit însă doar o scurtă schiţă, pe care nu cred s-o mai modific, învăţămintele culese acolo în vânt şi-n furtună, în muzica imatinală a căldurii şi electricităţii nu le pot explica în adevărul lor definitiv aici pe Pământ, deoarece singura limbă în care le-aş putea exprima, la noi e doar o bâlbâială străină şi de neînţeles, pe care o numim misterul muzicii şi din care intuim doar ceva similar şi cam atât, cât unul adormit din conversaţia celor de lângă patul său. Amintirea călătoriei mele în Faremido spusă în cuvinte să

rămână deci un fragment confuz şi încâlcit, un semn modest, un ciob de stea acoperit de funingine depus în muzeu, spre a propovădui – celui care cutează să creadă – că a existat un om care a păşit pe ţărmurile acelei stele.

Să notez doar în câteva cuvinte, mai mult pentru mine, ultima zi petrecută în Faremido şi modul cum am revenit pe Pământ.

Într-una din zile, gazda mea, Midore, m-a urcat pe un munte înalt şi m-a aşezat alături de el. Oriunde priveam, se întindea o mare nesfârşită în depărtări, o mare fără orizont, topită de jur-împrejur în cer, ca şi când muntele pe care şedeam s-ar fi înălţat singur din spaţiul infinit.

Atunci, şezând alături de gazdă, am simţit iar ceea ce mă copleşise văzându-l pentru prima oară pe pământul Faremidoului: voluptatea Frumuseţii infinite, ceea ce simte artistul când îşi transfigurează iubita plămădită din carne şi sânge în marmura mai durabilă decât carnea şi sângele şi mai demnă de frumuseţea ei. Atunci m-a cuprins o tristeţe ciudată, mai mult plăcută decât chinuitoare. M-am gândit la tot ceea ce îmi relatase Midore despre Viaţa Organică în chip de boală, şi n-am mai vrut să discut vreodată cu el.

Mi-am amintit de panorama haotică, absurdă a mizeriei, chinului, bolii, omuciderii, horcăitului de moarte şi morţii; a sângelui vărsat şi şuierului, a groazei şi obscurităţii, a pribegiei şi minciunii, a dorinţelor contradictorii şi de rău augur numită la noi de toate ştiinţele Istoria vieţii. Iar dacă, după toate acestea l-am privit în faţă pe Midore, care după ştiinţa noastră terestră era alcătuit din materie moartă, lipsită de viaţă, din aur şi pietre reci, şi care, iată, radia spre mine ritmul cel mai frumos, mişcarea cea mai oportună, lumina cea mai strălucitoare, căldura cea mai pură, sunetul cel mai dulce: trebuia să resimt cu claritate că eu am greşit şi, împreună cu mine, întreaga raţiune umană. Atunci am început să plâng în hohote şi i-am vorbit lui Midore, poticnindu-mă şi bâlbâindu-mă, despre îndoielile mele şi despre convertirea mea, l-am rugat în genunchi să mă izbăvească de viaţa

stupidă şi lipsită de valoare, care nu-i decât boală şi povară, şi pentru alţii şi pentru mine.

Strigam disperat că nu vreau să devin asemenea copacilor uscaţi şi jalnici de la marginea drumurilor de aici, când pe pământ va pieri viaţa bolnavă şi va domni Legea veridică a existenţei: căldura şi forţa, magnetismul şi lumina, l-am amintit că şi corpul meu nevolnic şi bolnav conţine materii curate, nobile: materii anorganice, cuarţ şi cărbune şi apă, să mă distrugă dar, să mă ardă, să mă filtreze în retortă, să extragă din mine tot ce-i valoros şi să-l folosească cum poate la ochii, gura sau urechile unui solasi, iar restul să-l risipească în vânt, spre a nu se mai reconstitui vreodată. Sau, dacă nu face asta, să-mi adauge ceva, să mă scalde într-o soluţie ca să mă prefac în stană de piatră (doar ştiu totul şi înţeleg totul: trăiesc de milioane de ani, iar natura nu mai are secrete pentru ei) şi să nu mor în chinul chinurilor, ca pedeapsă pentru că venisem pe lume.

Midore zâmbi şi, în maniera lui calmă, plină de bunătate mi-a atras atenţia cât de incorect mă exprimasem spunându-i că ei dezlegaseră toate tainele naturii. Solasiul nu are nevoie de aşa ceva, pentru că el însuşi e misterul naturii, e natura însăşi. Adevărul e că pentru a înţelege asta, aş avea nevoie efectiv de raţiunea lor rezultată din materie pură, transparentă şi invariabilă, pusă în mişcare de forţe directe şi nu de creierul meu aburind, acţionat de sânge, gata de putrezire în toate chipurile şi de pieire. În privinţa dorinţei ca să-mi vindece corpul şi să-l folosească la ceva, dorinţa e perfect logică şi corectă, lăsându-l să întrevadă că am început să presimt ceva din Esenţa existenţei. S-ar putea discuta despre treaba asta, fiind vorba doar de un simplu proces chimic; s-ar folosi nişte reactivi, ceva filtre şi câteva cuptoare în care se declanşează procesul oxidaţiei. Numai că, aşa cum e, corpul meu nu e pregătit încă pentru asta, dacă m-ar supune acum operaţiei respective mi-ar provoca dureri inutile, cu totul fără rost, având în vedere că peste scurt timp, socotit de noi în zece – douăzeci de ani, procesul se

va declanşa în corpul meu de la sine şi nu va trebui să sufăr din cauza asta. Despre tulburările şi chinurile ce ar însoţi acum procesul în cauză, îmi poate oferi dovada pe loc: are o soluţie asupra sa care, injectată în bulbul rahidian, îmi purifică pentru câteva minute raţiunea, ca organele mele de simţ să recepteze ceva mai clar fenomenele.

Midore scoase o seringă din sticlă şi mă înţepă în gât, făcând să simt cum pătrunde lichidul răcoros în vine. Câteva clipe mi-am pierdut cunoştinţa, ca să mă trezesc la o muzică tot mai puternică, mai triumfală. În cuvinte pot oferi doar o imagine foarte confuză despre ceea ce mi s-a dat să trăiesc prin simţuri în aceste câteva minute. Era muzica instrumentelor diverse, strident deosebite între ele, dar totuşi confluente; ulterior Midore mi-a şi arătat instrumentele, unul câte unul, şi timp de câteva minute am şi văzut ceea ce ochilor omeneşti nu li s-a dat nicicând să vadă. Am văzut căldura învăluindu-mi trupul, în şiroaie colorate, unduitoare; am văzut lumina apropiindu-se în salturi, de la obiect la obiect; am văzut atracţia care făcea corpurile să ejecteze tentacule şi implanturi imense înălţându-se, apropiindu-se şi atingându-se. Au pornit unele spre altele şi s-au prins. Dar, mai important decât orice a fost ceea ce am înţeles atunci prin simţuri, anume că: tot ce văzusem cu ochii, trăise în mine şi până acum timp de milenii, în mine şi în fiecare om, că acest univers simplu şi evident fusese ceea ce numeam noi că e inexprimabil şi Transcendental şi Supraomenesc, deşi sălăşluia în noi şi în jurul nostru, numai că simţurile noastre, aparatură obtuză şi imperfectă nu i-au dat minţii imaginea lor. Asemeni celui ce orbecăise în întuneric şi se proternase în faţa soarelui, văzându-l, şi îl numise Dumnezeu, aşa făcuserăm şi noi o zeitate din fiinţa care, iată, stătea în faţa mea, şi care era ceea ce trebuia să fiu şi eu, dacă nimeream pe mâini bune, ceea ce trebuie să fiu dacă mă percep corect şi îmi purific corpul de materia alterabilă. L-am privit în ochi pe Midore, şi mi-am dat seama că acest ochi fusese acel ceva văzut de pe Pământ,

un instrument perfect creat de raţiune, căruia îi spuneam Stea, şi l-am apucat apoi de mână, şi am avut atunci o senzaţie ca în anii copilăriei, când într-o noapte mă trezisem urlând, fiindcă o mână străină şi umedă şi rece mă apucase de braţ, iar ai mei veniseră fuga să vadă ce am păţit şi mă liniştiseră râzând, arătându-mi că fusese mâna mea, peste care mă culcasem în somn şi amorţise.

Şi pentru că percepusem totul în acest mod, în inima mea s-a produs o mare confuzie şi nelinişte şi am strigat ca din gură de şarpe: „dar de ce? oare de ce? de ce trebuia să se întâmple totul aşa, de ce n-am înţeles de la început cuvântul limpede şi simplu al sferelor?” Dar nimeni nu mi-a răspuns, efectul lichidului miraculos dispărea treptat, muzica elementelor slăbea mereu iar în faţa ochilor mi s-a lăsat o perdea obscură de ceaţă.

L-am dat atunci dreptate lui Midore, acceptând că trupul şi mintea mea nu sunt pregătite încă pentru a mă putea despărţi fără durere şi tristeţe de ele. L-am întrebat, deci, ce să fac, iar el mi-a propus să revin pe Pământ şi să trăiesc viaţa oamenilor până când ei vor considera că sunt apt să mă supună amintitului proces chimic. Mi-a promis că, pe timpul cât voi fi pe Pământ, drept mângâiere pentru cazul că voi fi descurajat după cele văzute aici, mă vor urmări necontenit cu ajutorul minunatelor aparate de care dispun. Midore mi-a făcut promisiunea asta pentru că mă plânsesem cu strângere de inimă şi neîncrezător că nu ştiu cum voi suporta în urma celor întâmplate, apropierea oamenilor şi animalelor, a totalităţii dosireilor care, cercetaţi prin aparatele de aici, mă scârbiseră atât de mult. La întrebarea cum voi ajunge acasă, Midore mi-a răspuns zâmbind că în asta mă pot încrede pe deplin în el.

Cu inima îndurerată şi sufletul deznădăjduit, mi-am luat rămas bun în ziua aceea de la solasii pe care avusesem onoarea să-i cunosc. Gazda m-a instalat pe o maşinărie şi mi-a dat nişte prafuri, ca să adorm şi să nu simt oboseala călătoriei îndelungate. Când mi-am revenit din somnul adânc în care mă cufundasem, eram singur pe un ţărm stâncos, iar gazda nu mai era alături de mine.

Privind în jur, mi-am dat seama că revenisem pe Pământ, iar amintirea perioadei petrecute în Faremido plutea în timp şi în spaţiu, ca splendoarea unui vis îndepărtat. Mi-am aplecat capul în colbul întărit şi am plâns amarnic.

În seara aceleiaşi zile am fost găsit de un ţăran norvegian: am aflat că sunt în apropierea Helsingforsului*, pe un teritoriu neutru şi că până la graniţă nu trebuie să mă tem de nimic; e foarte îndoielnic însă, dacă de acolo voi putea ajunge cu paşaportul în patria mea, întrucât Anglia aflată în război cu Germania nu priveşte cu ochi buni neutralitatea Olandei. Ţăranul se mira mult că nu mă interesa câtuşi de puţin cum evoluase războiul mondial într-un an şi jumătate, ce teritorii ocupaseră beligeranţii, câţi oameni pierduseră fiecare, câţi fuseseră tarâţi în robie, câţi pieriseră din cauza epidemiilor, câte avioane fuseseră doborâte, câte oraşe bombardate, câţi comandanţi de oşti decoraţi şi câţi destituiţi.

Nu vreau să-l plictisesc pe cititor cu detaliile revenirii mele acasă, nici povestindu-i cât de greu mă obişnuisem cu formele contactului – insuportabil pentru mine – cu dosireii. La început în realitate Helsingfors este un oraş situat în Finlanda, (n.r.)

M-au socotit nebun din cauză că mă feream îngrozit, apărându-mă de mâinile întinse, de apropierea corporală a fiinţelor vii; medicii au stabili în cele din urmă că sufăr de idiosincrazie – de unde să fi aflat ei că mă obişnuisem să privesc viaţa ca pe o boală contagioasă, rău mirositoare, că orice contact cu ea ascunde un pericol de moarte? N-am intrat în discuţii cu ei, şi aştept împăcat, cu răbdare ziua eliberării, încrezător în promisiunea bunului Midore că mă va lua la el când va considera trupul meu apt pentru această cinstire. Dar până atunci îmi îndrept uneori privirea cu o bucurie lăuntrică ascunsă spre tăriile albastre ale cerului, şi-n ochiu-i plin de căldură şi bunătate, pe care oamenii îl numesc Soare, descifrez uneori încurajarea adresată numai mie, că îşi mai aminteşte de mine şi nu mă va uita.

Călătoria mea în Faremido, socotită în unitatea de măsură terestră, a durat în total aproape un an şi jumătate: am aterizat lângă Helsingfors la 18 ianuarie 1916, iar peste două săptămâni, la 2 februarie, am ajuns la Redriff, unde mi-am regăsit soţia şi copiii bine, sănătoşi.

CAPILLARIA

A ŞASEA CĂLĂTORIE A LUI GULLIVER

Bărbat şi femeie – cum s-ar putea înţelege?

Doar fiecare vrea altceva – bărbatul vrea femeia, femeia-l vrea pe bărbat.

Mă bucură în mod deosebit că îmi revine onoarea de a edita şi prezenta publicului cititor o lucrare necunoscută până în prezent, al şaselea jurnal de călătorie a lui Gulliver. Remarcabilul meu predecesor în cercetarea şi pregătirea pentru tipar a manuscriselor şi moştenirii literare ale lui Gulliver, Jonathan Swift, prelucrând impresiile culese în Lilliput, Brobdingnag, Laputa şi Houyhnhnms, a publicat în urmă cu două sute de ani patru note de călătorie complete, sub titlul „Călătoriile lui Gulliver”. În urmă cu doi ani eu am reuşit să intru în posesia unei copii a celui de al cincilea manuscris original al lui Gulliver – din păcate doar în fragmente – pe care l-am redactat sub titlul „Călătorie în Faremido „prietenii remarcabilului călător şi admiratorii ideilor sale blajine şi pline de smerenie îşi amintesc probabil de această carte, care dacă prin datele-i geografice şi etnografice neînsemnate nu se poate compara cu opera nemuritoare a lui Stanley sau Nansen sau cu cea a lui Vâmbery*, face parte totuşi dintre lucrările care, datorită veridicităţii observaţiilor cucernice şi cinstite, ca şi patriotismului înflăcărat ce iradiază din ele pot fi recomandate fără rezerve de către orice pedagog spre stimularea concordiei sociale: sunt acestea virtuţi ce pot fi regăsite în toate lucrările cunoscute până acum ale lui Gulliver. La rândul lor, notele de călătorie publicate aici, care vorbesc despre Capillaria, adică despre împărăţia sexului feminin, dincolo de peisajele înfăţişate şi de observaţiile nu prea pretenţioase, dar autentice şi demne de încredere din

domeniul topografiei sau al ştiinţelor naturii, se remarcă în primul rând şi devin o lectură cât se poate de recomandabilă pentru cei ce caută nu ficţiune fantastică, înspăimântătoare, ci sinceritate şi

Armin (Hermann) Vâmbery (1832 – 1913), orientalist şi explorator maghiar. A străbătut Armenia, Persia şi Turkestanul, publicând note de călătorie în aceste ţări. (n.r.)

Simplitate prin acea dragoste caldă şi pură cu care autorul nostru elogiază frumuseţea idilică a vieţii de familie, bucuriile fericite ale relaţiei dintre bărbat şi femeie, ca şi toate legile omeneşti sau divine care fac posibil ca în cadrul societăţii existente, bărbatul şi femeia să convieţuiască într-o nobilă armonie spre propăşirea şi fericirea glorioasei speţe umane.

Karinthy Frigyes Capitolul întâi

Autorul se scuză că în pofida jurământului său a pornit şi a şasea oară la drum.

— Acceptă postul de medic chirurg la bordul navei Queen.

— Germanii atacă nava. – în situaţia-i disperată autorul e gata-gata să moară şi în împrejurări ciudate debarcă în Capillaria.

Cititorul va fi desigur uimit că în pofida atâtor experienţe amarnice, după ce numai datorită unor întâmplări dintre cele mai uimitoare am reuşit să-mi revăd la Redriff patria adorată şi mult iubita mea familie, şi că în urma angajamentului pe care-l pecetluisem prin jurământ şi prin care îi promisesem iubitei mele soţii că pe viitor îmi voi închina viaţa în pace şi linişte numai ei şi fiicei noastre: m-am hotărât, totuşi, pentru a şasea oară să întreprind ca medic chirurg o călătorie cu un deznodământ chiar foarte îndoielnic.

Acest lucru e cu atât mai uimitor, cu cât –, după reîntoarcerea mea din Faremido – mult iubita mea doamnă a încercat cu o profundă conştiinţă maternă şi de soţie să mă convingă asupra multitudinii pericolelor ascunse în întreprinderile mele care, ameninţându-mi integritatea

corporală, ba chiar viaţa, puteau să-mi facă imposibilă o dată pentru totdeauna îndeplinirea obligaţiei mele de cap de familie, de a le asigura, ei şi fiicei noastre, existenţa.

Nu am cuvinte pentru a sublinia cu destulă tărie atitudinea pilduitor de exemplară ca soţie a doamnei mele: la vremea ei fusese o fată foarte frumoasă, pe care mulţi o curtaseră şi doriseră s-o ceară de soţie şi care după o matură chibzuinţă asupra posibilităţilor ce i se ofereau mă alesese mărinimoasă pe mine, legându-şi soarta de a mea, dăruindu-mi bucuria pe care dragostea ei ne-a oferit-o şi dânsei, şi mie. De atunci nu a încetat nicio clipă să-şi afirme acea calitate de excepţie a soţiei virtuoase şi mărinimoase, ce constituie datoria cea mai sfântă a căsniciei: de a mă îndemna să-mi îndeplinesc cu toată puterea menirea ca soţ. Şi-a consacrat întreaga viaţă supremei îndatoriri a soţiei exemplare, aceea de a-mi atrage atenţia şi a mă îndemna neîntrerupt spre ceea ce e podoaba cea mai frumoasă a bărbatului adevărat: altruismul în stare să sacrifice totul pentru soţie şi familie. A subordonat orice alt punct de vedere, orice bucurie frivolă a acestei meniri şi îndatoriri – s-a preocupat dezinteresată şi cu o credinţă pasionată ca eu să mă pot prezenta în faţa semenilor cu sentimentul de demnitate oferit de conştiinţa bărbatului care, pasionat de soţie şi familie, le dă totul şi renunţă la tot în interesul lor.

Să fiu stimat şi respectat de toată lumea ca un astfel de soţ şi bărbat ideal: asta fusese întreaga strădanie a soţiei mele, preocupată doar de mine. Adeseori, când îmi pierdeam crezul sau eram mâhnit ori obosit de munca grea prin care îmi întreţineam familia şi voiam să caut uitare prin distracţii frivole – voinţa ei puternică şi dezinteresată m-a salvat de pericolul ca nepoţii să spună cândva despre mine că am fost un neserios şi hain, care n-a ştiut să-şi îngrijească nici familia. În asemenea ocazii nu cunoştea oboseala pentru a-mi reda respectul de sine. Mă atenţiona unde mai puteam câştiga un ban, dacă mă forţam puţin. Mă punea s-o însoţesc când îşi cumpăra pălării sau rochii, pentru a le dovedi prietenilor mei, şi prietenelor ei, cât de

cumsecade şi de bun sunt ca soţ. Mă încuraja şi mă îndemna neîncetat la bunătate, la altruism, la devoţiune, la cele mai nobile calităţi creştineşti: se străduia să-mi ofere posibilitatea de a-mi putea exercita faţă de dânsa aceste calităţi. Se scula cu noaptea în cap când uşuratic şi lenos eu doream să mai dorm, mă trimitea la muncă dacă mă lăsam răpit de gânduri aiurea – într-un cuvânt, făcea totul ca să-mi păstreze buna reputaţie.

Încet-încet a reuşit ca lumea să înceapă să vorbească despre mine ca despre unul dintre cetăţenii cei mai cinstiţi şi mai de nădejde de prin părţile locului. Când germanii au atacat mult iubita mea patrie, care în inocenţa ei nu fusese nicicum pregătită pentru răutatea omenească – se ocupa tocmai de încorporarea Greciei, iar prin alungarea regelui Transvaal-ului, de acapararea câtorva colonii nemţeşti – indignarea provocată de acţiunea lor ilegală a chemat sub arme pe toţi bărbaţii cinstiţi, printre care şi pe mine. Lozinca înflăcărată, că trebuie să ne apărăm femeile şi copiii plăpânzi a scos lacrimi din ochii iubitei mele soţii şi-n patriotismul ei gata să sacrifice totul pentru ţară, nu a stat o clipă pe gânduri să-mi jertfească la nevoie şi viaţa în slujba acestui ţel. Ea însăşi m-a îndemnat să mă prezint cât mai grabnic la încorporare.

La început, am îndeplinit serviciul local la Liverpool. În acest răstimp am dus-o foarte greu: pe de o parte forţele mi-au fost mult solicitate de munca pe care o închinam gratuit şi dezinteresat camarazilor mei, ce se uniseră în cauza sfântă a apărării de barbari a femeilor noastre neajutorate, iar pe de alta, odată cu această muncă aparte, aveam griji tot mai mari în asigurarea existenţei soţiei şi fiicei mele. Îndeosebi teama că adorata mea doamnă trebuie să trăiască din ajutorul neînsemnat şi insuficient asigurat de stat familiilor celor încorporaţi m-a împiedicat să mă îndrept neîntârziat spre câmpul de onoare.

Adorata mea soţie, pe care – lesne de înţeles – o atare ştirbire a mândriei mele a indispus-o, a găsit în cele din urmă o soluţie pe deplin corespunzătoare demnităţii mele

de soţ şi mi-a redat iar liniştea aproape zdruncinată. M-a determinat să închei o asigurare de viaţă la o societate înfiinţată pe atunci, dar fiind militar aceasta s-a realizat foarte greu, şi numai prin achitarea unei prime anuale foarte mari.

Obţinerea sumei respective m-a obosit într-atât, încât în 19… m-am prezentat pentru a fi trimis pe front.

Am fost repartizat, ca medic chirurg, pe vasul comercial Queen care, cu escorta militară corespunzătoare, avea menirea să menţină navigaţia ce lega peste liniile primejduite de submarinele germane comerţul Angliei şi Americii.

În dimineaţa zilei de 26 iunie 19… mi-am luat deci rămas bun de la adorata mea doamnă, care a izbucnit într-un plâns amarnic, dar stăpânindu-se apoi, mi-a atras atenţia, cum se cuvine soţiei unui ostaş destoinic, să-mi fac datoria.

În după-amiaza aceleiaşi zile, cu modestul meu bagaj şi efectele avute m-am îmbarcat şi am primit instrucţiunile comandantului privitoare la îndatoririle mele. Vasul a părăsit portul bucurându-se de vânt prielnic şi, depunând peste câteva zile o parte a încărcăturii în oraşul G… din Irlanda, s-a îndreptat la 3 iulie spre marea deschisă. Am navigat un timp netulburaţi. La 6 iulie ne aflam într-un punct situat la latitudinea de 13°27 1” şi longitudinea de 49°22 şi 36”. În acea zi, recunosc cu jenă, mă cuprinse o inexplicabilă şi uşuratică bună dispoziţie, în viu contrast cu situaţia tristă a iubitei mele patrii, încât cititorul nu mă va putea scuza decât dacă îi voi mărturisi că în prealabil consumasem ceva băuturi cu conţinut alcoolic. Dar eram bine dispus şi – mărturisesc asta numai pentru că m-am hotărât să povestesc totul aievea, aşa cum s-au petrecut lucrurile, fără a înfrumuseţa sau înflori ceva, cum fac alţi călători care vânează doar efecte exterioare – mărturisesc: am şi cântat. În după-amiaza acelei zile am primit din partea soţiei o radiogramă în care mă înştiinţa că se simte bine, i-a trecut durerea de dinţi, şi-a cumpărat o pereche de mănuşi la un preţ foarte convenabil, aşa că nu trebuie

să-mi fac niciun fel de griji, presupunând că îmi rezolv şi eu toate treburile.

După citirea radiogramei m-a cuprins groaza şi disperarea ca şi cum m-ar fi lovit un trăsnet. Asta deoarece mi-am amintit că în urmă cu o săptămână uitasem să achit rata scadentă pentru asigurarea de viaţă care, în cazul decesului meu, i-ar fi pus la dispoziţie adoratei mele soţii douăzeci de mii de lire sterline, că de acum suma scadentă putea să ajungă în cel mai bun caz la societatea respectivă abia peste o săptămână, iar dacă nenorocirea de a-mi pierde viaţa s-ar fi produs între timp, depunerile anterioare s-ar fi dus pe apa sâmbetei, iar doamna mea n-ar fi primit nicio para chioară. M-a consolat cât de cât consideraţia că, în acest caz suma amintită i-ar fi rămas societăţii de asigurări, care era totuşi o instituţie de stat, aflată în posesia şi proprietatea acelui stat venerat, pentru care mi-aş fi sacrificat cu plăcere sângele şi viaţa, ca să-i apăr femeile şi orfanii plăpânzi şi lipsiţi de apărare.

Ziua de 10 iulie în care m-am trezit frământat de asemenea îndoieli şi temeri o voi păstra pentru veci în memorie. Spre seara acelei zile m-au atras pe punte nişte ţipete înfiorătoare. Echipajul alerga speriat de colo până colo, comandantul striga şi el cuvinte fără noimă. Am aflat curând că vasul nostru fusese torpilat de un submarin german şi încă prin surprindere, deoarece în aceste ape – ne aflam deasupra unuia dintre punctele cele mai adânci ale Oceanului – nu se putea aştepta un atac.

Eu mi-am adus aminte imediat de rata de asigurare neachitată, am şi văzut cu ochii minţii privirea plină de reproş a adoratei mele doamne şi, cuprins de durere, am izbucnit în ţipete. Vasul a început numaidecât să se scufunde şi ne-a rămas timp doar cât să mă arunc împreună cu alţi douăzeci într-o barcă de salvare. Peste câteva minute, mândrul Queen a şi dispărut cu încărcătură cu tot în valuri. Speram că barca va fi pescuită de unul dintre crucişătoare, dar demonul fatalităţii mi-a umplut cu vârf şi îndesat cupa suferinţelor: peste trei ore o detunătură îngrozitoare ne-a aruncat în aer – barca

noastră s-a lovit de o mină rătăcită şi s-a sfărâmat. Recăzând în apă, am încercat să-mi salvez viaţa înotând, blestemând amarnic clipa care, după atâtea triste experienţe, mă împinsese şi pentru a şasea oară în necunoscut.

Deodată am nimerit într-un vârtej şi m-au părăsit forţele. Mi-am ridicat ochii spre cer să-mi iau rămas bun de la norii scăldaţi în soare, ce pluteau atât de paşnic în tării – apoi mi-am desfăcut braţele şi mi-am predat alene trupul obosit abisului. Câteva clipe m-am scufundat legănându-mă – rotindu-mă liniştit în apa verde, străvezie, şi îmi amintesc că am văzut cu o uimire naivă de tot şi dureroasă gura căscată comic a unui peşte speriat. Mi-am deschis şi eu gura spre a primi moartea, ba, mai mult – e curios, dar aşa a fost – mi-am căscat gura de câteva ori, ritmic şi la intervale regulate, ca şi cum în ultima clipă aş fi vrut să învăţ de la peşti cum se trăieşte şi se respiră sub apă.

Evident, după asta mi-am pierdut cunoştinţa, şi nu ştiu cât a durat – minute sau ore – această stare ce semăna perfect cu moartea.

Revenindu-mi, am simţit că mă aflu într-un mediu călduţ şi molatic şi, dându-mi seama că trăiesc, am crezut că fusesem pescuit din adâncuri şi mă aflam pe puntea unei nave. Dar, deschizându-mi ochii, am văzut cu cea mai mare uimire deasupra mea masa imensă a apelor dense, de culoare verzuie, în care înotau peşti, şerpi şi şopârle nemaivăzute; ridicându-mi braţul, am simţit rezistenţa mediului. Totodată la urechi mă deranja un ciudat şuier surd: căutându-mă, la locul urechii am găsit o cutie sau un disc cam de mărimea palmei, strâns lipit de tâmplă, ca un fel de receptor. Urechea cealaltă avea un aparat identic. Am observat cu uimire că făceam cu gura mişcări respiratorii regulate.

Gemând, m-am ridicat în capul oaselor. Atunci s-a iscat un foşnet lângă mine şi, privind într-acolo, pe fundul molatic şi pal al mediului spălăcit, aproape contopindu-se cu orizontul mărginit de lanţuri muntoase abrupte am

văzut un cap de femeie de o neasemuită frumuseţe, ce se holba străin şi mirat la mine.

Capitolul doi

Autorul înţelege că, într-un mod miraculos, a rămas în stare vie pe fundul mării – O ia din loc pentru a se orienta – Clădiri ciudate – Plante specifice – O specie animată necunoscută – Băştinaşii îi capturează pe autor.

Vedenia – căci cu mintea buimacă şi privirea febrilă nu o puteam socoti altceva – a durat doar câteva clipe, apoi, pe fundalul albastru-verzui licăritor, aidoma unei năluciri vaporoase, se destrămă încet şi dispăru.

M-am ridicat în picioare, mi-am pipăit cu groază şi uimire membrele şi am constatat, neîndoielnic, că trăiesc şi percep, dar în raport cu condiţiile speciale în care mă aflam – nu în modul şi accepţiunea terestră. În jur şi deasupra vuia masa nesfârşită şi strălucie a apelor, picioarele mi se sprijineau însă pe un teren solid ce se pierdea la orizontul nu prea îndepărtat. Solul era acoperit de o vegetaţie specifică, în apropiere se zărea o băltoacă sau un lac ciudat, iar mai încolo o movilă nesigur conturată. De unde primeau toate acestea lumină nu aveam încă de unde să ştiu; de altfel, oricât de imposibil părea, trebuia să înţeleg că mă aflam sub apă, la o adâncime foarte mare, probabil chiar pe fundul mării şi eram în viaţă. Înţelegând asta, m-a cuprins o spaimă cumplită şi credeam că voi muri îndată, că îmi venisem în fire pentru o clipă doar printr-un ultim efort al muribundului, ca destinul nemilos să-mi dezvăluie încă o dată locul supliciului şi sicriul. Gândindu-mă la doamna şi la copila mea, m-am apucat deznădăjduit de cap, şi-atunci, la tâmple, strâns lipite de urechi am dat iar peste obiectele acelea curioase, ca nişte receptoare.

În acea clipă mi-am dat seama că rămânerea mea în viaţă se lega strâns de cele două receptoare. Nicio îndoială: prin mişcări ritmice plămânii îmi ridicau coşul pieptului, iar faptul că prelucrau acel amestec specific de oxigen şi hidrogen – condiţie de bază a oricărei vieţi organice – era confirmat de sângele ce-mi clocotea în vine

şi de bătăile inimii. Mi-a trebuit un minut să-mi dau seama că nu respiram elementele respective pe nas sau pe gură, ca de obicei, ci prin urechi, şi anume prin receptoarele sau aparatele ce le acopereau.

Mi-am amintit îndată cele învăţate în şcoală, că vietăţile acvatice inspiră oxigenul la fel ca şi noi, că au şi ele plămâni, numai că extrag oxigenul din apă cu ajutorul unui organ specializat numit branhie. Aşadar, evident, cât timp am zăcut inconştient, cineva sau ceva m-a înzestrat, într-un mod inexplicabil, cu un dispozitiv corespunzător branhiei, adică cu o branhie artificială, aşa cum există proteze la mâini şi la picioare sau proteze auditive la urechi. Simţeam lămurit că nu putea fi vorba de altceva şi îmi amintesc că mă gândeam şi la ceva de genul acesta: e destul de curios că triumfătorul spirit uman, care a făurit prin aparatul de fotografiat un ochi mai perfect, prin telefon o ureche mai perfectă, iar cu elicea a ridicat deasupra norilor greoiul corp omenesc după pilda păsărilor, nu s-a gândit până acum să ia în stăpânire şi adâncurile oceanului nesfârşit născocind după învăţămintele respiraţiei prin branhii un dispozitiv care, îndeplinind perfect funcţia acestui organ, să-l prefacă pe om – aşa cum avionul îl prefăcuse în pasăre – într-un peşte sau într-o amfibie liberă şi nelimitată în mişcare.

Eram convins în clipa aceea că nimerisem într-o ţară unde această problemă fusese rezolvată. Înclinarea spre aventură şi instinctul de călător care îmi cauzaseră atâtea nenorociri s-au trezit (sper că cititorul îmi va ierta acest instinct neastâmpărat numai şi numai pentru că mi-a permis totuşi să îmbogăţesc istoria notelor de călătorie cu câteva date modeste şi neînsemnate): a doua idee a fost deja aceea că trebuie să aflu cum sunt băştinaşii acestei ţări. Era de presupus că sunt fiinţe foarte dezvoltate, care în domeniul matematicii şi al ştiinţelor tehnice legate de ea îi depăşiseră poate pe locuitorii ţărilor cunoscute ale uscatului – cel puţin descoperirea branhiei artificiale permitea această concluzie.

Băştinaşii nu pot fi departe, îmi invocam

argumentele, ei n-au dispus de prea mult timp pentru a monta la vreme, înainte de a mă îneca, branhiile, iar de atunci n-a trecut mai mult de o jumătate de oră. După ce ochii mi se obişnuiseră cu lumina misterioasă din jur am început să prind curaj. Executând mişcări de înot din mâini m-am îndreptat prudent spre bălţoaca strălucitoare. Vrejuri şi ierburi rezistente mi se încolăceau de picioare, trebuind să fac eforturi pentru fiecare pas. Din nisipul fin şi roşcat ce se învolbura ţâşneau specii de peşti cu linii incerte, cu aripioare şi tentacule şerpuitoare. De acum vedeam ceva mai departe în faţă. Dincolo de bălţoacă se conturau nişte linii regulate, pe verticală, întărindu-mi bănuiala că nimerisem într-o zonă locuită şi edificată de fiinţe raţionale. Am coborât cu greu la mal: înaintea mea se întindea oglinda orbitoare a unui lac strălucitor şi m-a surprins abia atunci minunea că la fundul mării întâlnesc un fluid aparte, precis delimitat de apele din jur, al cărui luciu unduia în surdină, făcea cercuri concentrice sub acţiunea unei forţe necunoscute:

Curând am înţeles-o şi pe aceasta. Aplecându-mă deasupra oglinzii, mi-am remarcat paloarea înspăimântată a feţei, pe care se creionau ca pete incerte gura căscând convulsiv şi nările umflate iar lateral, discurile fixate peste urechi. M-am aplecat şi am scos în căuşul palmei, din fluidul respectiv spre a-l vedea mai de aproape. Picăturile sferice cu luciu plumburiu se prelingeau iute de pe degete. Mi-am dat seama pe loc că aveam hidrargirum în căuşul palmei, adică mercur, pe numele obişnuit; acest metal fluid se adunase în bălţoacă, aici la fundul mării.

Trecând peste un mic istm şi printr-un vad cu picioarele până la gleznă în mercur, am observat numeroase specii de peşti, alge, păianjeni de mare, raci, şerpi şi multe alte reptile (nu vreau să plictisesc cititorul descriindu-le amănunţit) necunoscute încă de ştiinţa ce se ocupă de fauna marină. Cele văzute m-au convins că mă aflu la o asemenea adâncime din care cercetarea fundului mărilor n-a obţinut încă niciun fel de informaţii. Ajuns la malul opus, m-am oprit surprins; prin crăpătura dintre

două stânci am zărit un stâlp sau un turn înalt – din inele regulate suprapuse – se profila construcţia unui edificiu ce se îngusta treptat, al cărui acoperiş neterminat, se pierdea la înălţimea de vreo douăzeci de metri. Deasupra inelelor superioare am remarcat o forfotă nedefinită: produse cu iuţeala străfulgerării, părea că se iscau nişte flăcărui negre.

În speranţa că în curând voi afla ceva m-am apropiat de curiosul edificiu. A reieşit că la intervale regulate inelele erau prevăzute cu ferestruici rotunde cât palma. Am descoperit bucuros de o parte şi de alta anumite ornamente artistice, ceea ce denotă că aveam de-a face cu creaţiile unor fiinţe nu numai raţionale, dar şi cultivate. M-am aplecat să arunc o privire pe una din ferestruici, când de pe pervazul de deasupra acesteia, cu un zvâcnet îngrozit a ţâşnit ceva, care s-a căţărat într-o clipă pe inelul superior, acolo s-a întors şi, pufăind, tremurând, m-a privit speriat.

Mişcarea ciudată, aparent conştientă cu care s-a întors m-a uimit atât de tare, încât minute în şir ne-am privit ochi în ochi, până când am reuşit să-mi revin. Mi-ar fi mai uşor să desenez cele văzute decât să le descriu. Acest animal curios – dacă era aşa ceva – măsura în lungime sau înălţime vreo douăzeci şi doi, douăzeci şi cinci de centimetri. Corpul său cilindric, lunguleţ aducea la prima vedere cu un ţipar. Am observat însă, îndată, că nu era nici peşte, nici şarpe, că avea un cap aparte, un gât şi un trunchi, şi numeroase membre complicate. Ceea ce m-a surprins şi m-a tulburat din prima clipă fusese probabil capul: acest cap avea faţă în accepţiunea omenească a noţiunii. Mai jos de scăfârlia voluminoasă, cheală, cu proeminenţe, şi de fruntea destul de înaltă, mijeau din orbite adânci doi ochi plini de văpaie, în loc de nas se profilau două fose sub care o barbă lungă fâlfâitoare acoperea gura. Din gâtul gros aproape cât trunchiul ieşeau două braţe subţiri, cu mâini mărunte, iar la spate apăreau alte două braţe gemene, late şi plate, semănând cu nişte aripi care, într-adevăr, când se deplasa se zbăteau într-un

fel stângaci, convulsiv. De o parte şi de alta a corpului dispunea de prelungiri fâlfâitoare, ca de mustaţă, iar picioarele păreau masive, puternice ca două bile, prevăzute cu aripioare, cu degete şi unghii.

Nu se putea stabili ce membre folosea ca să-şi schimbe locul, dar se târa pe burtă sau ridicându-se, mergea pe picioare, sau plutea prin apă cu acele aripioare rudimentare. În general, toate membrele păreau rămăşiţe ale unor organe degenerate sau forme incipiente ale unor părţi de corp în curs de dezvoltare. Le poseda pe toate cele de care ştiinţele naturii se slujesc pentru a clarifica vieţuitoarele – şi picioare, şi mâini, şi aripi, şi aripioare – păr, blană, pene şi solzi, dar pe toate într-o stare rudimentară, nedezvoltată. Ca şi cum ar fi fost un model experimental pe care natura – schematic – îşi încerca posibilităţile ca să le aplice apoi şi la alte animale – avea de toate, ca manechinul din vitrinele de tehnică medicală: proteză de mână, de picior, cap artificial, centură de hernie. Era concomitent mamifer, peşte, pasăre sau poate mai degrabă vierme – şi ceea ce-i mai curios (amintesc asta doar ca pe o impresie comică) avea în ansamblu şi ceva omenesc. Căci neîndoielnic mă uluise mai ales privirea acea omenească, ce se holbase la mine în spaţiul dintre fruntea-i înaltă şi barba ciufulită.

Îmi cer scuze iubiţilor mei compatrioţi că am asemuit, chiar şi numai pentru o clipă, această gânganie curioasă cu omul – dar ştim că tocmai fauna marină ne oferă deseori atare asemănări exterioare comice. Cine nu cunoaşte „calul de mare”, peştele văzut frecvent în acvarii, al cărui cap aduce atât de mult cu un pur sânge? Sau acel înotător plat, stângaci, care cu sprânceana-i rotundă, cu gura atârnândă parcă exprimă pasiune, tristeţe sau spaimă omenească?

Lată la ce mă gândeam după ce mi-a trecut surprinderea. Mi-am întins mâna spre curiosul animal, ca să-l ating, să-l pipăi (în timpul peregrinărilor mele dorinţa de a cunoaşte, curiozitatea mă învăţaseră să înving scârba din mine), dar ciudăţenia a scos un sunet strident,

sforăitor şi mi s-a strecurat printre degete. În aceeaşi clipă mi-a şi dispărut din faţa ochilor. Am înconjurat turnul, aruncând priviri prin acele hublouri. Deseori mi s-a părut că din interiorul întunecos mă săgetau priviri aprinse, iar în timpul ocolului la apropierea mea dispăreau în salt gângănii asemănătoare celei descrise mai înainte. În dosul unui hublou mi s-a părut că văd chiar trei-patru exemplare, dar repede au şi dispărut. Forfota şi furnicarea ciudată trezea sentimentul unei activităţi vii, dar ascunse, din care nu se vedea nimic hotărât, ceea ce mi-a permis concluzia că, în interior, edificiul era plin de aceste vietăţi care, văzând că de reşedinţa lor se apropiase un animal curios şi necunoscut lor, s-au retras speriate şi mă cercetau prin ferestruici.

În ipoteza că vor ieşi din ascunzişuri dacă mă îndepărtez puţin, am părăsit turnul şi am apucat-o pe o potecă îngustă. Atunci mi s-a înfăţişat o privelişte nouă, minunată, care m-a făcut să uit complet de aceste gângănii mărunte şi scârboase.

La capătul potecii se înălţa un imens şi splendid palat, un edificiu ca un coloseum, ridicat dintr-un material roz semănând cu marmura! Pereţii mândri, înalţi se pierdeau în penumbră, ca şi acoperişul care nu i se vedea. Dar ceea ce se vedea era atât de strălucitor, încât am rămas pironit locului.

În minunatul portal boltit stătea o siluetă feminină – frumoasă ca un vis, ca o pasiune de artist. O siluetă masivă ca de statuie, înaltă de peste doi metri. Îmbrăcămintea nu i-o puteam desluşi din locul în care mă găseam, era însă ca şi când ar fi plutit printre nori. Cel mai frapant era părul ei – un râu auriu, care se unduia şi plana molatic în apa din jur, aproape pierdut, parcă fără de sfârşit.

M-a observat numaidecât. A strigat întâi ceva spre interior – apoi, cu o mişcare graţioasă de nedescris s-a întors şi a intrat fuga în palat. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu mine – îmi amintesc doar că am ajuns gâfâind şi sufocându-mă în faţa portalului. Am străbătut un hol imens, circular – apoi nişte culoare splendide, cu

pardoseală din dale de piatră. La început, datorită surescitării, n-am observat că ceva mă împiedica să fug – nişte fire galbene, netede, aurii mi se înfăşurase pe mâini, pe gât, pe picioare. Mii şi mii de fire mă prindeau ca într-o textură, o gogoaşă sau o plasă – firele subţiri şi rezistente împletindu-se în faţa ochilor. Bărzăunul probabil că simte aşa ceva când îşi vâră capul tamp în pânza de păianjen şi vrea s-o rupă dar se încurcă tot mai mult.

Capitolul trei

Descrierea băştinaşilor – Construcţii în Capillaria – Autorul se recomandă şi încearcă să se facă înţeles – Primul prânz în Capillaria.

Surprinderea mea era cu atât mai mare, cu cât materialul sau firul care mă legase fedeleş se dovedea invizibil, cel puţin pentru ochii mei sau în mediul respectiv. Trebuie să remarc aici că iluminatul din această ţară era destul de puternic ca să pot observa cu ochii tereştri detaliile cele mai fine, ca şi când m-aş plimba ziua în amiaza mare pe câmp sau într-un parc englezesc: lumina asta uniformă nu izvorăşte dintr-un centru – aşa că în Capillaria umbra este o noţiune necunoscută – în schimb are foarte multe nuanţe, de la roz pal până la bordoul închis, de la violaceul deschis, irizează până la galbenul strident şi roşul aprins.

Despre toate acestea voi avea încă prilejul să amintesc. Deocamdată precizez doar că plasa rezistentă în care eram prins ca bărzăunul în pânza de păianjen, trebuie să fi fost nespus de fină şi impalpabil de alunecoasă. Rămăsesem minute în şir în starea asta, culcat pe spate, privind uimit sala ce se înălţa în arcuri zvelte, ca o cupolă, deasupra capului meu. Din punct de vedere arhitectonic construcţia dădea o impresie monumentală – coloane imense, ameţitoare, ca şi când ar fi fost durate să susţină palate pe uriaşe blocuri dimensionate pentru a susţine poveri teribile. Spaţiul sugera ideea că e locuit de uriaşi, de genii temute, de semizeii unor ţeluri ascunse, dacă cele constatate nu m-ar fi convins de contrariu.

Altminteri, tot ce vedeam părea să fie neterminat,

abandonat, un fragment din ceva. Coloanele fundamentate monumental nu aveau capiteluri, acoperişul era încropit din nişte scânduri aplicate la repezeală şi în mod provizoriu. Contradicţia cea mai ciudată se căsca însă între arhitectonica şi amenajarea palatului. Pereţii masivi din marmură erau acoperiţi cu bibelouri, dantele şi desene copilăros de naive – peste tot zăceau mobile curioase, mărunte, de jucărie, etajere fragile cu utilităţi necunoscute, pline de fructe şi flori exotice: stilul pestriţ şi graţios şi nesemnificativ amintind de arta japoneză din casele de hârtie.

În timp ce meditam asupra celor de mai sus, apa mă plesni uşor peste obraz, ca o adiere. Ridicându-mi anevoie capul am amuţit de uimire: aproape de tot, la câţiva paşi de mine se găsea fenomenul care mă buimăcise adineauri. O siluetă de femeie deosebit de zveltă şi totuşi împlinită, într-o mantie trandafirie, cu flori minunat colorate în părul plutind unduitor. Pe faţa scăldată în zâmbet nu avea nicio urmă de surpriză sau teamă – era frumoasă această faţă, incredibil, imaterial de frumoasă, petele neverosimil de blânde ale ochilor albaştri păreau două pietre preţioase deasupra buzelor străvezii: nicăieri o linie hotărâtă, dreaptă, nicăieri o urmă a scheletului galben, rigid. Cu mâinile mici şi lunguleţe duse la bărbie, mă privea liniştită, zâmbitoare. Am bâiguit ceva în loc de salut – atitudinea ei distinsă mă lăsa să cred că face parte din aristocraţie, neştiind dacă e doamnă sau domnişoară, am numit-o cu bun simţ mylady.

A făcut ochii mari, apoi, brusc, a început să râdă, să-şi scuture capul cu mişcări repezi, violente, producând în apa violacee din jur o efervescenţă unduitoare şi în clipa aceea am simţit că legăturile s-au slăbit. M-am ridicat în şezut, iar când femeia nălucire şi-a mai scuturat o dată pletele m-am sculat în picioare.

Ne găseam faţă în faţă. Mi-am înclinat capul şi din poziţia asta am rostit destul de curgător în raport cu situaţia deosebită în care mă găseam şi cu stinghereala explicabilă ce mă stăpânea, câteva fraze în limba engleză.

Pornisem de la ipoteza că, fiind oaspetele unei regiuni necunoscute eram dator să subliniez de la bun început că patria mea iubită avea pretenţii ca ţara pe care o descoperisem să devină o colonie engleză. Am arătat că sunt chirurgul Gulliver, că mi-am terminat studiile la cele mai bune universităţi britanice şi că sunt membru al Asociaţiei Chirurgilor Englezi. Am trecut în revistă, pe scurt, modestele mele merite prin care, ca autor al notelor de călătorie am îmbogăţit literatura adoratei noastre patrii, dar n-am uitat nici premiul prin care Naţional Academy mi-a onorat de curând studiul intitulat „Rolul mucoaselor în istoria dezvoltării spirituale a omenirii. În sfârşit, am comunicat că doamna şi copila mea sunt membre preferate şi răsfăţate ale societăţii selecte din Redriff, iar eu, ca ostaş, am avut norocul să fiu înrolat printre primii în armata care lupta pentru ocuparea Germaniei în războiul de apărare ce ne-a fost impus.

Ridicând capul după această scurtă prezentare, am văzut uimit că între timp se adunaseră în jur vreo douăsprezece băştinaşe asemănătoare celei descrise mai înainte: veniseră atât de lin, încât nu le observasem apariţia. Semănau destul de mult între ele – în clipele acelea abia le puteam deosebi – şi dacă spun că una era mai frumoasă decât cealaltă, mă folosesc doar de obişnuita zicală populară. Având în vedere că se lărgise audienţa eram gata-gata să-mi repet expunerea, când gestul celei mai apropiate doamne m-a făcut să amuţesc de stupefacţia unei profunde uimiri. Zâmbind şi cu un gest molatic, ca pasărea care-şi întinde aripile albe, această doamnă şi-a desfăcut în mod neaşteptat mantia-i spumoasă – rămânând goală în faţa mea.

Din consideraţie pentru cunoştinţele mele britanice subliniez că sentimentul obligatoriu al pudorii şi demnităţii propriu unui tată şi unui soţ jucase, firește, un rol în surprinderea mea – dar trebuie să mărturisesc că mă uimise nu mai puţin şi ceea ce am văzut. Corpul acestei doamne – ca şi al celorlalte din jur – pe de o parte întrupa în formele sale întreaga frumuseţe şi graţie rafinată cu

care femeia terestră s-ar fi putut mândri vreodată, iar pe de alta depăşea prin natura specifică a materiei tot ce ne-am putut imagina vreodată despre fineţea corpului organic şi viu. Ştiinţa care se ocupă de fauna marină enumeră câteva specii rare de peşti pe care le descoperise întâmplător – fiindcă în apă sunt invizibile, având corpul transparent ca apa mării. Ei bine, corpul acestor doamne, pe lângă faptul că pielea mătăsoasă, care le acoperea formele fine, mlădioase, putea fi distinsă şi percepută limpede, avea şi o transparenţă, care permitea organelor interne să se întrevadă, sau mai bine zis să se sesizeze ca prin sticla mată, sau mai degrabă prin strălucirea străvezie a celui mai nobil opal.

Îmi amintesc hotărât: remarcasem din prima clipă că în spatele femeii goale din faţa mea stătea alta – o remarcasem prin corpul celei dintâi ca pe o vagă mijire. În interiorul corpului era vizibilă osatura, dar nu obişnuita reţea grosolană, ca în vitrinele din clinici: ca şi când oasele ar fi fost din sticlă subţire, mlădioasă, de un galben deschis, fine şi graţioase, ca osatura unui peştişor. Erau vizibili şi plămânii, ca două suave pete albastre, era vizibilă şi inima, ca o pată roz plasată la mijloc. Şi, pe deasupra, întregul, aşa cum era, de un alabastru alb, translucid, cu palpitaţia liniştită a venelor în interior, cu susurul sângelui roz circulând, cu bătăile ritmice ale inimii – toate la un loc fiind perfecţiunea a tot ce e fineţe, gingăşie şi supleţe, o vie învolburare albă, gata să se risipească în orice clipă.

Eram ameţit, şi aş fi rămas ore în şir aşa, înmărmurit, cufundat în frumuseţea priveliştii, dacă apropierea neaşteptată a doamnelor nu m-ar fi trezit la realitate. Trebuie să mărturisesc că mă aşteptam totuşi ca înfăţişarea mea neobişnuită – doar era evident că niciun om de pe uscat nu le vizitase încă – să le înspăimânte sau să le surprindă pe aceste făpturi gingaşe, credeam că-şi vor manifesta curiozitatea, uimirea dacă le voi adresa nişte cuvinte sau le voi face semne, că mă vor copleşi cu întrebări – de unde, din ce ţară minunată vin şi cine sunt,

cum mă obişnuisem să fiu primit cu prilejul călătoriilor precedente. Dar nici vorbă de aşa ceva. Evident, prezentam interes pentru ele, dar nici pe departe ca un venetic sosit de pe meleaguri îndepărtate sau ca mesager al unor ţinuturi necunoscute. Curiozitatea cu care se aplecau asupra mea nu trăda nici surpriză, nici uimire. Nu le interesa faţa, figura mea, îmi cercetau mai curând hainele – una mi-a ridicat sacoul, dar s-a şi întors cu un sunet strident către alta, cu un râs scurt, ciudat. Au urmat apoi câteva sunete diferite, nearticulate: Holi! Hole! Aide! – interjecţii de acest fel ce se pot reda doar fonetic.

Am încercat să mă fac înţeles pronunţând aceleaşi cuvinte în mai multe limbi, am recurs apoi la metoda remarcabilului Berlitz* arătând spre mine şi zicând: om. Procedeul n-a avut niciun efect, căci atunci când mi-am deschis gura, au tăcut o clipă, dar una dintre ele, mai curioasă, s-a şi ridicat în vârful picioarelor şi mi-a cercetat cavitatea bucală, iar peste o clipă, ca şi cum n-ar fi băgat de seamă că vorbesc, s-au apucat iarăşi de hainele mele smucindu-le, una în dreapta, alta în stânga, scoţând tot timpul acele strigăte scurte, asemănătoare ciripitului diferitelor păsări închise în aceeaşi colivie. Am observat de atunci că aveau pentru fiecare strigăt altă mimică: ba închideau ochii, ba ridicau din sprâncene, ba îşi lingeau buzele. Eram zăpăcit văzând că nu se sinchiseau de spusele mele, când una dintre ele mi-a ridicat brusc braţul şi simplu de tot, ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume, m-a muşcat de degetul gros, apoi plescăi puţin, ca şi când ar fi degustat ceva.

Şi-a înfipt dinţii ascuţiţi până la os, ceea ce m-a făcut să scot un strigăt nedumerit de durere, în aceeaşi clipă şi-au ridicat capul, s-au retras brusc, au început să râdă în hohote şi m-au privit

Maximilian D. Berlitz (1847 – 1928), profesor american, autor al unei metode de învăţare a limbilor folosită astăzi în zeci de ţări.

Acum ca pe unul care, în sfârşit, a scos o vorbă înţeleaptă şi despre care au aflat totuşi cine e. Au tot

repetat strigătul meu de durere până când una m-a apucat de braţ şi a început pur şi simplu să mă tarască în ritm alert, cu o forţă de nebănuit într-un corp atât de gingaş. Celelalte s-au luat după noi sporovăind – ciripind gălăgios.

Însoţitoarea m-a tarât de-a lungul unor culoare largi. Am văzut doar în treacăt că pe lângă pereţi se găseau tot felul de mobile şi bibelouri ciudate, că pe toate culoarele prisoseau covoarele, candelabrele şi obiectele de decor. Dar cât de surprins am fost când, întorcându-mă o clipă, am văzut că o parte a doamnelor din suită se opreau fredonând şi adulmecând la obiectele de mobilier, rupeau cu dezinvoltură bucăţele din acestea, le băgau în gură şi le înghiţeau. Pe atunci nu ştiam că în această ţară toate obiectele de întrebuinţare, toate instrumentele erau făcute din materiale comestibile, de regulă din zahăr sau ciocolată.

În centrul holului spre care ne îndreptam se găsea o uriaşă masă ovală, acoperită de un cristal imens. N-am ajuns încă acolo când însoţitoarea mi-a eliberat braţul şi a început cu toată suita să zburde gălăgios în jurul mesei, pe care am zărit la mijloc un castron enorm acoperit. Am înţeles că se aşternuse pentru masa de prânz sau de seară, iar doamnele, uitând parcă de mine şi-au apucat lacom farfuriile. Recunosc, m-am simţit puţin lezat în amorul propriu văzând că nimeni nu mi-a spus nimic, am ridicat din umeri şi m-am aşezat în faţa unui tacâm rămas liber.

Doamna cu statură cea mai înaltă – ea mă adusese aici – s-a aplecat şi a ridicat capacul castronului. S-a auzit un murmur şi un gâlgâit, regina (aşa o denumisem în sinea mea) şi-a vârât mâna în castron şi a început să scoate de acolo nişte obiecte negre, ca nişte caltaboşi, despre care mi-am dat seama îngrozit, că dădeau semne de viaţă, după felul cum săreau şi se zvârcoleau convulsiv puse unul câte unul în farfurii. Mare mi-a fost uimirea când în bucata aruncată în farfuria mea am recunoscut un exemplar dintre acei monştri mititei pe care i-am întâlnit pe drumul ce ducea spre palat. Scârbit şi îngreţoşat, am aruncat o privire în lături, să văd ce am de făcut cu el, ca să nu mă

fac de ruşine. Doamna de lângă mine nu avea complexe: cu obiectul mic, plat şi tăios de metal plasat lângă farfurie s-a şi apucat de micul monstru ce sărea, se zvârcolea în farfurie: ţinându-l cu două degete de ceafă şi folosindu-se de bucata de metal l-a presat cu o mişcare puternic versată pe cap. Din căpăţână a ţâşnit creierul alb-gălbui, vecina l-a adunat cu lingura, a sorbit lacom terciul acesta dens şi a aruncat sub masă animalul stors şi exterminat, fără să-i mai pese de el.

Sunt obişnuit – pe orice meleaguri aş umbla – să mă acomodez cu obiceiurile locale, chiar dacă gustul şi firea mea se revoltă din cauza asta. Amintindu-mi că stridiile considerate la noi delicatese, pot fi socotite aici la fel de dezgustătoare cum sunt pentru mine mâncărurile lor, mi-am biruit în mod eroic repulsia, am ridicat obiectul plasat lângă farfurie şi am presat capul propriei porţii, aşa cum procedase vecina mea. Creierul a ţâşnit şi în acea clipă animalul ce se tot zvârcolise a mai făcut un salt în chinul morţii şi s-a prăbuşit într-o rână. M-a cuprins o spaimă şi m-au trecut nişte fiori încât am crezut că leşin. Am scăpat cuţitul din mână. Poate că viziunea înfricoşătoare ce mi se înfăţişa fusese amplificată de o schimonositurăă febrilă – dar în clipa aceea, din farfurie, cu ochii stinşi, cu gura căscată, cu sudorile morţii pe fruntea ridată, se holba la mine un mic şi palid chip omenesc.

Capitolul patru

Indiferenţa băştinaşelor – Limba ţării-Oihale – Câteva cuvinte despre neţărmurita dragoste de patrie a autorului, cât şi despre idioţenia naturii – Biblia oihalelor – Bullokii.

Abia peste câteva luni, spre sfârşitul primului pătrar al şederii mele în Capillaria, am înţeles însemnătatea celor ce mă uimiseră, mă buimăciseră cu prilejul primului ospăţ. Nu vreau să-l plictisesc pe cititor cu istoria detaliată a acestor luni arătându-i cum am reuşit, în ciuda celor patruzeci de ani ai mei să mă deprind cu respiraţia prin branhii, să cunosc legile naturale din această ţară, să-mi dau seama, după atâtea confuzii şi surprize care era secretul efectului miraculos exercitat asupra mea de

băştinaşe, să le înţeleg obiceiurile specifice, să ocup o anumită poziţie în ierarhia lor socială şi, în sfârşit, să le deprind limba într-atât, încât mai târziu, prin metoda contactului direct şi al schimbului reciproc de noţiuni, să pot consolida şi completa tot ce până atunci intuisem doar prin observaţie.

Progresul mi-a fost mult îngreunat de nepăsarea inexplicabilă, aproape incredibilă, cu care băştinaşele au întâmpinat sosirea mea în ţara lor. Din prima clipă era de presupus, iar ulterior mi-am şi dovedit că un om de pe uscat ca mine n-a mai fost în această regiune a fundului mării – cel puţin nu un om viu (asupra victimelor naufragiilor voi reveni). Pornind de la toate acestea, apariţia mea printre ele ar fi trebuit să fie un prilej şi o noutate măcar atât de rare, cum ar fi, să zicem, apariţia într-o bună zi la Londra sau la Paris a unui marţian oarecare – şi pot mărturisi că, în primele zile, conştiinţa gloriei iluzorii a sarcinii rarisime ce-mi revenea de a reprezenta întreaga specie umană printre fiinţe raţionale care nu aflaseră nimic despre speţa din care făceam parte, m-a preocupat mult. În sinea mea, mă şi pregătisem cum să joc acest rol diplomatic greu şi plin de responsabilitate – cum să nu uit o clipă interesele iubitei mele patrii, cum să le satisfac cu măsură şi demnitate curiozitatea lacomă şi, în genere, cum să mă comport ca figură aflată în centrul atenţiei.

Curând a trebuit să-mi dau seama, nu fără amărăciunea demnităţii decepţionate că toate aceste pregătiri sufleteşti fuseseră zadarnice. Doamnele nu păreau interesate în mod deosebit să afle cine sunt şi de unde vin. După ce mă pipăiseră, ba una mă şi muşcase – aşa cum rezultă din capitolul precedent – spre a afla dacă sunt comestibil, şi în caz că da, ce gust am, m-au lăsat repede singur, ele continuându-şi preocupările pentru mine inexplicabile atunci, meschine şi copilăreşti. La curiosul ospăţ, pe care l-am descris (şi pe care, scârbit de ciudata hrană, l-am părăsit flămând), am încercat încă o dată să le atrag atenţia asupra mea. M-am ridicat şi,

înţelegând că limba lor nu aparţinea nici uneia dintre familiile de limbi studiate în universităţile noastre, mi-am dat silinţa să le explic prin tot felul de semne şi simboluri că vin dintr-o ţară îndepărtată şi – spre a îmbogăţi istoria notelor de călătorie – dorinţa mea cea mai fierbinte e să le cunosc obiceiurile şi formele statale, lămurindu-le totodată tot ce ele în mod necesar n-aveau cum să ştie.

Dar am observat de la primele cuvinte că nu se sinchiseau de mine. Mă întrerupeau cu strigăte repezite şi ciripitoare, unele se ridicau să danseze, altele savurau dulciuri, ca în cele din urmă, învolburând apele din jur să treacă într-un alt hol, lăsându-mă singur la masă, buimăcit şi ruşinat.

Cine are soţie, ori a mai avut de-a face cu femei un timp îndelungat, cunoaşte acel sentiment straniu ce te cuprinde atunci când începi să vorbeşti inteligent şi logic, să-ţi desfăşori ideile, şi când ai trece triumfal la concluzia ce ar încorona superbul palat al argumentelor, dumneaei, pe nepusă masă, îţi spune pardon, şi dă fuga la bucătărie sau dispare pe uşa unui magazin de lenjerie, ca peste o jumătate de oră, când reapare acolo unde o aştepţi nerăbdător să-ţi termini vorbele, să constaţi stupefiat din sporovăiala-i veselă, din toată comportarea ei, că nu mai are nicio idee despre faptul că vorbeai despre ceva când ţi-a întors spatele. În asemenea cazuri stai să meditezi şi ţi-e jenă să-i aminteşti despre ce fusese vorba, având dintr-odată sentimentul că în fond spusele tale nu erau atât de importante, pentru că altminteri nu le-ar fi uitat atât de uşor.

Aşadar, toate cele pe care le voi rezuma în continuare spre a oferi cititorului măcar o idee vagă despre legile Capillariei, le-am aflat prin proprie sârguinţă, fără să-i pese cuiva dacă cunosc de-acum tot ce mă interesează sau să încerce în orice fel să mă ajute – ele nu prea se sinchiseau nici de faptul că eram acolo sau nu.

Capillaria – sau ţara femeilor, cum o denumisem în sinea mea – se află cam pe teritoriul ce se întinde pe fundul Oceanului, între Statele Unite şi Norvegia, la

adâncimea medie de vreo patru mii de metri sub nivelul apei. Curenţii calzi îi fac solul deosebit de propice pentru tot felul de plante şi animale – studierea faunei şi fosilelor sale permite concluzia că e unul dintre straturile cele mai vechi ale pământului, unde cu mii şi mii de ani în urmă, pe vremuri când uscatul era în mare parte un pustiu fierbinte, sălbatic şi nepopulat, regnul preistoric s-a dezvoltat în forme bogate şi variate. Când anume au imigrat sau de când locuiesc aici băştinaşele – despre asta am putut afla puţin; locuitoarele Capillariei – ele îşi spun oiha – nu cunosc ştiinţa istoriei şi nu simt nevoia păstrării tradiţiilor. Cât priveşte specia însăşi (mi-e foarte greu s-o descriu, ca să mă fac înţeles), principala sa caracteristică nu constă atât în deosebirea faţă de specia umană, cât mai ales, în faptul uimitor că oiha-\e\e sunt toate de acelaşi sex şi anume – am avut prilejul să mă conving de asta – sunt femei sau femele, dacă vreţi. Şi anume, în mod expres şi accentuat doar femele; acest lucru trebuie subliniat grabnic, pentru ca savanţii să nu se gândească la vreo specie unisexuală care se reproduce ca animalele inferioare, prin autofecundare sau prin spori. M-am convins că nici vorbă de aşa ceva, reproducerea oihalelor este la fel de bisexuală ca a tuturor mamiferelor, numai că…

Şi în acest punct trebuie să anticipez ceva, să explic ceva, să recurg la câteva comparaţii, ca nu cumva iubiţii mei compatrioţi şi bărbaţii mândri ai speciei mele adorate să mă acuze că, scornind date false şi nedemne de autorul unor note de călătorie sau denaturând, interpretând greşit şi superficial unele date reale, susţin posibilitatea unor fenomene care ar jigni profund nobilul cult al mândriei bărbăteşti, l-ar ataca în respectul de sine îndreptăţit şi demn pe stăpânul lumii, pe bărbatul creator şi cuceritor care, prin atâtea bătălii, asedii glorioase, ofensive strălucite, vitejie fără de seamă şi splendide jertfiri şi-a dovedit triumfal tocmai în zilele noastre curajul nelimitat şi perfecţiunea desăvârşită. Se va înţelege oare vreodată că eu, umilul călător şi chirurg, nu-mi doresc o menire mai

lăudabilă decât aceea ca prin modestele mele observaţii să-i înveselesc în orele lor de odihnă pe vitejii mei camarazi, eroicii ostaşi britanici, şi că voi fi răsplătit peste merit dacă doamnele cu suflet mai generos al patriei mele vor citi şi ele cu plăcere nepretenţioasele-mi note de călătorie? Dar de realitate trebui să mă ţin, pentru că nu am nici elocventa necesară, nici darul imaginaţiei scânteietoare, că trebuie să compensez lipsa lor prin aceea că datele adunate în timpul călătoriilor mele, chiar de-ar fi lipsite de interes, măcar sunt sigure şi verificabile de către oricine.

Ei bine, îl rog deci încă o dată pe cititorul cult din rândul bărbaţilor, să încerce a gândi cu obiectivitate ştiinţifică la jocurile bizare ale naturii şi să nu identifice cu sine ceea ce ne învaţă – să fie indulgent cu natura care, după cum se ştie, nu este investită cu harul raţiunii şi judecăţii înţelepte, podoabe proprii stăpânului lumii; – natura e lipsită de studii universitare, şi nu are diplomă de doctor în ştiinţe, natura e incultă şi neinstruită, şi duce la lipsa conştiinţei şi demnităţii pline de mândrie, s-o iertăm deci că îşi permite glume grosolane, necioplite, manifestând uneori chiar lipsă de respect faţă de nobilul bărbat şi – s-o spunem răspicat – faţă de standardele constituţiei britanice şi ale legilor britanice, pe care se pare că nici nu le cunoaşte.

Asemenea glumă e de pildă aceea că există anumite specii, îndeosebi în rândul vietăţilor inferioare ale mărilor care – contrar regulilor şi bunei cuviinţe – au femelele mult mai mari, mai dezvoltate decât masculii. Există o anumită varietate a păianjenului de mare a cărui femelă este de douăzeci-treizeci de ori mai mare decât masculul şi-n consecinţă potrivit unui obicei incult şi – s-o spunem deschis – inuman, se întâmplă deseori, ba mai totdeauna ca femela să-l înghită pur şi simplu pe mascul, dacă-i apare în faţă, deşi acesta încearcă să se ascundă când necesitatea perpetuării speciei îl obligă să-şi caute perechea. Acelaşi lucu s-a remarcat la o specie de peşte al cărei mascul este atât de mic în raport cu femela, încât de

frică se ascunde în extremitatea cealaltă a canalului intestinal al acesteia, socotindu-se deosebit de norocos că întâmplător femela are organele perpetuării speciei în locul respectiv şi nu printre ochi, căci altminteri nu ar avea timp să-şi facă datoria, fiind înfulecat înainte de asta de perechea-i atroce şi barbară. Mantis religiosa – în popor i se zice goangă rugătoare sau homopteră cuvioasă – procedează chiar aşa: îşi întoarce capul în timpul împerecherii, îi muşcă pur şi simplu capul masculului mai slab, mai puţin dezvoltat şi i-l mănâncă, ceea ce, oricum, e o cuvioşenie cel puţin ciudată. Aş mai putea aduce multe exemple pentru a demonstra că o observaţie făcută de Opula, regina oihalelor – cu care am avut cinstea să discut o dată despre această problemă – chiar dacă nu poate fi iertată, poate fi totuşi înţeleasă.

Căci doamna asta remarcabilă care, ca o adevărată oiha, nu cunoaşte şi nu vrea să cunoască nici istorie, nici tradiţii, când i-am vorbit o dată despre istoria noastră şi mai ales despre tradiţiile sfinte ale bibliei – în legătură cu facerea omului – şi-a dat expresie uimirii că noi ne imaginăm asta simbolic, în sensul că mai întâi a fost bărbatul, adică Adam, din trupul – sau cum spune biblia – din coasta căruia s-a făcut femeia, Eva. După părerea ei acest simbol contrazice învăţămintele naturii şi orice experienţă.

Dimpotrivă, dacă s-ar ocupa de asemenea lucruri inutile – n-a simţit niciodată nevoia de aşa ceva – şi-ar imagina treaba asta în singurul mod posibil: la început a fost Oiha (ceea ce în limba lor înseamnă Om, Perfecţiune a Naturii, ba chiar mai mult decât atât), o fiinţă asemănătoare lor, care s-a fecundat şi s-a înmulţit de la sine, aşa cum se poate observa şi azi la speciile rudimentare.

Mai târziu, din motive de comoditate şi mai ales de frumuseţe (la ele acesta este punctul de vedere cel mai important) oiha primitivă, adică femela-primitivă, cum i-am spus în limba noastră, a înlăturat organul incomod şi urât al autofecundării din interiorul propriului organism,

desprinzându-l în cele din urmă complet de corp, astfel că de atunci acest organ – pe care încrezuţi şi înfumuraţi noi îl numim mascul, deşi nu este decât o parte cu existenţă separată a corpului femeii – de atunci, deci, această parte de corp duce o existenţă de parazit în mediul ambiant al oiha-\e\, fără funcţie proprie, cu jindul perpetuu inconştient, şi neputincios la unirea cu trupul din care, ca un nevrednic, fusese rupt şi izgonit.

Trebuie să admitem că această eroare groaznică, mărturisind lipsa de respect a reginei, poate fi înţeleasă prin cele dezvoltate pe larg în capitolul următor, dar pe care aici le rezum simplu şi sec. Este vorba de faptul că în Capillaria masculul, sexul opus, dominant la noi, e un avorton pipernicit, complet atrofiat, ce trăieşte ca un mic animal domestic dispreţuit şi desconsiderat, cu corpul nici cât a cincisprezecea parte din corpul oiha-\e\, cu viaţa la discreţia şi cheremul acesteia. Ele au dat denumirea de Bullok acestui animal domestic, şi-l rog pe cititor să nu se scârbească dacă îi voi comunica de pe acum că monştrii aceia micuţi pe care i-am văzut în drum spre palat, prin hublourile turnurilor şi pe care ulterior i-am revăzut la masă în propria-mi farfurie au fost asemenea bulloki, la nivelul dezvoltării şi mărimii lor naturale.

Capitolul cinci

Ciudata limbă a oihalelor – Semnificaţia etimologică a cuvântului „oiha” – Autorul se bucură de încrederea Opuiei, regina oihalelor – Câteva cuvinte despre oprimarea femeilor din Europa.

Dacă am reuşit totuşi să culeg date importante, la care puteam ajunge numai prin viu grai, iar pe de altă parte, în urma lămuririlor obţinute de la gazde am izbutit să compar câteva fenomene sociale şi de drept comun întâlnite în Capillaria şi Europa, asta n-a depins de disponibilitatea lor, ci de tertipurile şi vicleniile la care am fost silit să recurg adesea.

În primele săptămâni, când am cunoscut spiritul şi esenţa limbii oiha-\e\or, nu prea credeam că ne vom înţelege vreodată. Pentru că limba asta este una dintre

cele mai ciudate dintre cele pe care am avut prilejul să le studiez. Nu se găsesc cuvinte sau parafraze referitoare la noţiuni abstracte – există cuvinte numai pentru obiecte perceptibile şi palpabile, dar (e greu să mă exprim) fără să definească precis însuşi, obiectul ci mai degrabă sentimentul sau pasiunea pe care le determină în universul stărilor sufleteşti ale oiha-\e\or, desigur cu coloratura emoţională corespunzătoare, aşa că, pe scurt, limba oiha constă aproape exclusiv din interjecţii.

Rostirea şi accentuarea diferită a cuvintelor asigură varietate limbii, conferă înţelesuri diferite aceluiaşi cuvânt, aşa cum în vocabularul sugarilor sunetele „a „sau „ca „semnifică, în funcţie de felul cum le pronunţă micuţul, bucurie sau supărare, cererea sau respingerea unui obiect. În fond, până şi cuvântul oiha este o interjecţie, şi dacă l-aş utiliza exact după regulile ortografiei noastre ar trebui să adaug de fiecare dată semnul exclamării – cuvântul exclamă bucuria şi încântarea progeniturii Capillariei că trăieşte şi respiră, că frumuseţea şi bucuria de a trăi îi permit să savureze toată voluptatea şi tot extazul pe care şi le oferă singură şi pe care lumea le revarsă din belşug asupra ei.

Căci oiha-\e\e – mă folosesc de prilej pentru a aduce vorba despre asta – îşi petrec toată viaţa în exerciţiul perpetuu al bucuriei şi al plăcerilor rafinat selectate. Aşa cum limba lor urmăreşte să exprime doar pasiunile şi fluctuaţiile stărilor sufleteşti, aşa şi faptele, acţiunile pe care le întreprind vizează să păstreze trează starea potenţată a tensiunii nervilor şi sufletului – identică la aşa-zişii „artişti ai vieţii” cu sensul şi idealul existenţei.

Totul e subordonat aici bucuriei simţurilor şi fiecare simţ e atât de sensibil la excitaţiile plăcute, încât un european ar fi capabil să manifeste o sensibilitate similară, datorită unor excitaţii corespunzătoare numai cu un anume organ al simţului. Aşa, de pildă, am văzut o dată o doamnă oiha trăind într-o stare voluptuoasă de inconştienţă, gâfâind de plăcere, cu lacrimi în ochi când a zărit culoarea roşie a unui material foarte fin – culoarea

aceasta avusese acelaşi efect asupra ei ca şi cea mai fierbinte şi mai palpabilă declaraţie, de dragoste care ar fi putut ameţi vreo damă a lumii selecte din Londra sau Paris. O stare asemănătoare delirului le provoacă sunetele unor instrumente muzicale şi, cu atât mai mult, anumite mâncăruri şi dulciuri bine preparate, mesele având aspectul unor adevărate orgii. Dacă mai ţinem seama că fluxul continuu al apei, contactul acestui element mai greu ca aerul cu pielea lor extrem de sensibilă şi delicată le furnică, părticică cu părticică, putem afirma că, de la naştere şi până în ultima clipă a vieţii, oiha nu e lipsită niciun moment de starea densă şi rară, senzaţia trupească cea mai plăcută – voluptatea.

În ce priveşte viaţa amoroasă a oihalelor, fără a mă referi deocamdată pe larg la modul misterios al perpetuării, constat doar că dragostea la ele nu are nimic comun cu noţiunea conservării speciei, fiind o artă şi o bucurie în sine ce se epuizează în pasiunea şi dăruirea uneia dintre oiha-le faţă de cealaltă, fără a ţinti sau determina zămislirea unei a treia fiinţe – a copilului. Şi în asta, ca de altfel în toate, oiha-lele sunt interesate doar de bucuria senzuală ridicată prin rafinament şi intensitate la nivelul bucuriei spirituale. Dacă aş vrea să mă refer la detalii într-o limbă europeană, ar fi foarte greu să exprim esenţa felului lor de a face dragoste fără ca aceasta să nu pară descrierea interzisă a unor practici obscene, nelegiuite, deşi prezentată în limba lor, sau dacă ne transpunem în simţămintele şi concepţiile lor, toată povestea nu înseamnă decât cultul celor mai pure şi mai nobile bucurii, ca muzica şi poezia, încurajate şi stimulate la noi de conducătorii popoarelor.

Trăind în Capillaria nu mi-a trecut o clipă prin minte că ceea ce aud şi văd e de fapt un libertinaj obscen şi imoral – în starea specifică asemănătoare visului hipnotic în care mă aflam, toate acestea mi s-au părut aşa cum le-au dorit şi le-au savurat ele, ca manifestare sublimă şi maiestuoasă a spiritului sălăşluit în trup.

Trebuia să anticipez toate acestea ca să înţeleagă

cititorul, de ce am fost nevoit să recurg la anumite viclenii – acum mi-e şi ruşine de ele – pentru a le capta atenţia cu totul indiferentă faţă de cunoaşterea exterioară.

Poate am mai amintit că Opula, regina oiha-\e\or, m-a onorat cu încrederea şi prietenia ei, respectiv mi-a permis să-i fiu în preajmă şi s-o distrez pe cât mi-era posibil. A distra o doamnă, oiha atât de distinsă şi nobilă nu era o treabă prea uşoară, având în vedere că tot ce ne interesează pe noi în Europa lor le e complet indiferent. Am observat curând că majestatea sa accepta să se ocupe de o idee numai dacă se lega de o excitaţie senzuală; iată de ce încercam să-mi apropii gura de urechiuşa-i perfect transparentă, fină, de un roz alburiu, ca în timpul discuţiei să-i înfiorez cu respiraţia această parte delicată a corpului. Ulterior m-am convins că efectul era mai sigur când în locul urechiuşelor foloseam în acest scop un anumit punct al şoldului mlădios şi molatic – căci, uimitor lucru, înţelegea mult mai bine orice prin punctul respectiv, decât prin organul receptării sunetelor.

Am fost surprins că pe calea asta o limbă imperfectă, alcătuită numai din interjecţii, se putea exprima atât de perfect, căci prin metoda amintită majestatea-sa realiza mai repede şi mai bine ceea ce voia să-i spun, decât stimabila

Mrs. Pankhurst* sau doamna Ellen Key”, dacă aş fi vrut să le explic acelaşi lucru în engleză, deşi în cursul activităţii puse în slujba eliberării femeii ele obţinuseră multă dexteritate în oratorie şi-n dezbateri.

Bărbaţii şi-au păstrat cu gelozie toate avantajele pe baza dreptului celui mai tare, căruia i se permite orice faţă de cel slab. Femeile nu puteau să facă nimic din ceea ce făceau bărbaţii necontenit. Femeile nu aveau voie să muncească, să se cultive – doar bărbatul se spetea din zori şi până în noapte într-o muncă supraomenească ce-l abrutiza fizic şi spiritual. Bărbaţii aveau dreptul să se însoare, să procreeze şi să-şi întreţină copiii – femeile nu.

Dar nedreptatea absurdă, ruşinoasă, strigătoare la cer, pe care femeile înjosite şi asuprite o resimt şi azi,

constă în aceea – mi-e şi ruşine s-o mărturisesc – că femeile nu au dreptul să facă armata, sunt lipsite de dreptul sfânt şi înălţător pe care-l au fără excepţie bărbaţii oricărei naţiuni europene: vasăzică bărbaţii tuturor naţiunilor pot să-şi apere graniţele patriei atacate mişeleşte de ticălosul duşman extern

Emmeline Pankhurst (1858 – 1924), figura centrală a mişcării sufragetelor, care avea drept scop obţinerea drepturilor politice pentru femei, în Anglia.

Ellen Key (1849 – 1926), pedagogă suedeză care a militat pentru emanciparea femeilor.

Care i-a impus războiul pe nedrept. Francezii, englezii, germanii, ruşii, ungurii, austriecii, sârbii – au dreptul să-şi apere patria atacată de ceilalţi, doar femeile nu au nicăieri acest drept.

Ca o consecinţă a oprimării, femeile – în lumina legilor materialismului istoric şi al evoluţionismului descoperite de savanţii bărbaţi – fireşte, au regresat, au decăzut, au degenerat şi s-au ticăloşit spiritual, aşa cum coloşi ai gândirii pesimiste ca Strindberg, Ibsen, Weininger* şi alţii au subliniat asta atât de pregnant.

În cursul secolelor lungi de oprimare, cât timp bărbaţii au muncit pentru femei, femeile lipsite de posibilitatea de a munci s-au făcut mai fine, mai frumoase decât bărbaţii, aşa că în situaţia asta disperată nu le-a rămas nimic mai bun de făcut decât să savureze plăcerea vieţii, fără să ia parte la ostenelile ei. Pe când în toate timpurile viaţa bărbaţilor a dobândit scop, menire şi conţinut prin necesitatea de a nu se ocupa de ceea ce omul ar dori să se ocupe mereu, adică de propriul corp, de propria viaţă, ci de câte şi mai câte în folosul altora, care în schimbul folosului

Otto Weininger (1880 – 1903), filosof austriac, autor al lucrării Sex şi caracter, în care consideră femeia inferioară bărbatului. Unele dintre ideile lui sunt reluate de Gulliver.

L-au lăsat în viaţă până când putea lucra pentru ei – femeile au fost nevoite să trăiască din ceea ce devenise

sensul vieţii lor, adică acela de a fi iubite, răsfăţate, de a li se produce cât mai multe bucurii.

La întrebarea majestăţii sale privitoare la preocupările care asigură dezvoltarea superioară a bărbaţilor, am enumerat câţiva cunoscuţi bogaţi, cu o bună reputaţie şi, rezumându-le povestea vieţii, am reliefat că ei ca medici, avocaţi, profesori, comercianţi, antreprenori şi artişti au obţinut printr-o viaţă dedicată muncii, respectul şi cinstirea cuvenite în accepţiunea generală tuturor bărbaţilor care, prin averea agonisită, şi-au făcut rost de o soţie din casă bună, şi-au întemeiat o familie respectabilă şi au oferit o zestre onorabilă fiicelor lor înainte de odihna veşnică din braţele binefăcătoare ale morţii.

Capitolul şase

Autorul se străduie s-o facă pe regină să înţeleagă înalta menire a bărbaţilor – Ştiinţă, literatură – Câteva cuvinte despre clădirile Capillariei – îmbrăcămintea oihalelor – Cu ce se hrănesc oiha-lele?

— Crescătoria de bulloki.

Luptătorii curajoşi şi entuziaşti pentru dreptul de vot al femeii, cei care de-a lungul şi de-a latul Europei se opun regretabilei oprimări a acesteia, ei se vor mira desigur aflând, şi poate că nici nu vor crede că Opula, regina o/ftalelor, care şi-a petrecut toată viaţa în căutarea bucuriei şi plăcerii, cu joaca şi savurarea dulciurilor şi care în accepţia noastră avea din această cauză o viaţă spirituală sub orice critică, a priceput uimitor de repede întreaga semnificaţie şi însemnătate a problemelor complicate pe care i le-am prezentat despre viaţa de pe uscat; faptul e cu atât mai ciudat, cu cât fusesem nevoit să recurg – aşa cum am amintit – la modalitatea ruşinoasă de a ajunge prin intermediul simţurilor, la raţiunea-i complet indiferentă, cu muzica specifică, numai din interjecţii a limbii oiha, mai mult excitantă a simţurilor decât definitorie de noţiuni.

Am rămas şi eu uimit când mi-a întrerupt pe neaşteptate expozeul, s-a întins voluptuoasă – avea un trup ca de zână – şi privindu-mă pe sub genele-i lungi mi-a făcut

semn că ajunge, ştie totul şi pot să sper. N-am înţeles ce semnificaţie aveau cuvintele din urmă în raport cu expozeul meu obiectiv, dar nici nu puteam să meditez asupra lor, căci majestatea sa începuse să vorbească despre altceva.

Mi-a precizat că vorbisem despre multe lucruri inutile şi spre marea mea stupefacţie mi-a declarat că am o reprezentare complet falsă despre raportul dintre cele două sexe ale speciei umane. Din expozeul meu nu rezultă de ce ar fi la noi femeile oprimate şi nu înţelegea în general ce numesc eu opresiune. E drept că aşa cum le-am descris, femeile noastre nu trăiesc atât de bine ca oiha-\e\e – în schimb i se pare că bărbaţii noştri trăiesc mult mai prost, se află la un nivel mult inferior, se raportează la femei ca slujnicele la stăpână.

Această enunţare surprinzătoare, diametral opusă realităţii, m-a lăsat perplex, făcându-mă să protestez vehement şi cu mânie. M-a ascultat zâmbind şi m-a rugat să-i explic cum gândesc, pe ce îmi bazez convingerea că la noi bărbaţii se află la un nivel superior, că ei reprezintă specia, condiţionându-i evoluţia, că ei plasează viitorul pe direcţia unei vieţi superioare, mai perfecte.

Fericit să pot vorbi despre spiritele glorioase ale sexului nostru, am înşirat la întâmplare câteva nume care personifică cele mai grandioase idei, sublime cugetări, proiecte, descoperiri şi invenţii care pregătesc pe de o parte dezvoltarea fizică şi confortul speciei umane, iar pe de altă parte dorinţele ei spirituale de a înfăptui reforme. Am vorbit despre geniile ştiinţelor naturii, care au descoperit în labirintul imperiului imaterial al logicii, raporturi care aplicate în practică ne-au permis ca, învingând rezistenţa materiei moarte, să ne deplasăm pe uscat, în apă şi-n aer mai liber şi mai repede ca orice altă vieţuitoare de pe Pământ. Am relatat că, rod al muncii seculare, omul poate fi apreciat azi ca forma supremă a vieţii, reunind tot ceea ce în cazul a mii de alte specii se reproduce separat: este în acelaşi timp mamifer, insectă, peşte şi pasăre. Şi toate acestea datorită bărbaţilor, care

au adunat şi rânduit cu o sârguinţă de furnică, secole de-a rândul, cărămizile în edificiul uriaş, de unde omul viitorului va cuprinde cu privirea Globul Pământesc pe care trăieşte, şi-şi va înălţa capul în tăriile cerului înstelat. Acest edificiul creşte mereu, devine tot mai mare şi în sfârşit va trebui să ajungă în cer, ia tronul Forţei Indefinibile, căreia Kant îi spune imperativul categoric, la tronul Forţei Supreme pe care e chemată să-l deţină şi să-l ocupe specia umană.

Ca să-i fac perceptibilă o imagine atât de abstractă, i-am descris un observator astronomic aflat pe piscul unui munte pustiu, departe de forfota meschină a vieţii, în straturile cele mai înalte ale oceanului atmosferic pur. Cupola sa de sticlă se holbează în stele ca un ochi îndreptat spre cer. Din pupila acestui ochi un chip omenesc transfigurat cată spre exterior: e chipul unui savant cărunt, care scăpat de dorinţele, nevoile mizere ale trupului animalic, de convulsiile zvâcninde ale cărnii şi-a concentrat forţa vitală într-un singur punct: într-un punct divin, aproape abstract, ca focarul lentilei sale care, cu cât e mai mic, cu atât e mai puternic, măreşte şi apropie cu atât mai mult Inaccesibilul.

L-am descris pe acest savant, pe Bărbatul Adevărat, pe Cavalerul Viitorului, pe îndrăgostitul de Necunoscut care, dincolo de temniţa strâmtă a vieţii personale mărunte şi a instinctului de autoconservare reprezintă întreaga Specie, se luptă pentru întreaga specie şi se consumă spre a fi mai mult şi mai proeminent decât pentru ceea ce se născuse.

La fraza asta stăpâna m-a întrerupt, şi în maniera-i banal de simplă şi aproape ţărănesc de trivială, dar incontestabil clară şi inteligibilă m-a întrebat cum arată acel „mai mult şi mai proeminent” despre care vorbesc. Am încercat să spun precaut şi oarecum tulburat că treaba asta deocamdată n-o cunoaşte nici Bărbatul Acela, dar consideră că e datoria sa sfântă să se apropie de ea şi s-o cunoască. Se ocupă zi şi noapte de asta, citeşte şi învaţă, înmănunchează tot ce au adunat în adâncimea trecutului predecesorii – credinţa arzătoare că dacă nu el, unul dintre

urmaşii săi spirituali va reuşi totuşi. Am vorbit despre cărţile scrise în vechime, în care înaintaşii au strâns tot ce au putut observa şi remarca în scurta lor existenţă. Piramida asta mereu crescândă de cărţi, de pe care cad constructorii decedaţi, e din nou escaladată de fiecare bărbat nou născut, ca în amurgul vieţii să încerce, ajuns în vârf, s-o edifice mai departe. Şi aşa, piramida Ştiinţei şi Cunoaşterii se tot edifică până când, în fine, va atinge Necunoscutul despre care am vorbit.

Aici stăpâna m-a oprit şi a făcut o observaţie care, prin interpretarea comic de materială a exemplului, trăda incontestabil simţul său matematic. A spus că în acest mod piramida despre care vorbeam nu se va înălţa prea mult. Pentru că viaţa omenească, a bărbatului sau a femeii, nu va depăşi niciodată cincizeci-şaizeci de ani, ba, din contră, va fi chiar mai scurtă. În aceste condiţii, dacă piramida tot creşte, în curând vor trece cincizeci-şaizeci de ani înainte ca zidarii nou-născuţi să ajungă în vârf, şi astfel nu vor mai avea nici forţă, nici timp s-o edifice mai departe. Totul se va lua de la capăt. Ea crede că înainte de a ne apuca să edificăm piramida, ar trebui să rezolvăm cu ajutorul ştiinţei şi al talentului imens cu care m-am lăudat, ca omul să nu dea ortul popii, să nu crape la cincizeci-şaizeci de ani cu toată inteligenţa şi înţelepciunea crescândă, tot mai densă, acumulată de-a lungul unei vieţi, să nu tragă după sine în neant întreaga experienţă pe care nou-născuţii s-o acumuleze de la capăt.

De altfel, din tot ce-i spusese nu erau prea multe care s-o intereseze. (Limba oiha exprimă noţiunile „înţeleg” şi „mă interesează” prin acelaşi cuvânt.) l-a atras atenţia o imagine, dar şi asta mai mult pentru că-i amintea de ceva bine cunoscut. Imaginea observatorului astronomic, dar nu cupola de sticlă, ci baza pe care şi-o închipuie ca pe o galerie imensă, aşezată pe coloane trainice.

În câteva cuvinte scurte şi pline de conţinut legate de discuţia noastră, stăpâna m-a făcut să înţeleg în sfârşit – ceea ce până atunci bănuisem doar într-un chip vag – de unde proveneau interioarele bogate şi somptuoase ale

Capillariei – splendidele palate de piatră cu ciudate acoperişuri neterminate, galeriile monumentale ticsite cu bibelouri mărunte şi uşoare, straiele străvezii, pompa aceasta lipsită de griji: erau rodul unei munci imense – deşi în societatea oiha-\e\or n-am observat nicio urmă a muncii, a ostenelii şi nici a efortului.

Ei bine, minunea asta o construiau bullokii, monştrii aceia mititei şi înspăimântători, la care abia mă pot gândi fără să mă îngreţoşez. De ce o fac – oiha-lele n-o ştiu, şi nici nu le interesează, nu le-a preocupat niciodată cauzalitatea în ştiinţele naturii, le preocupă doar fenomenul în sine, dar numai în măsura în care are legătură cu buna lor dispoziţie. Un lucru însă e sigur, că bullokii, aceştia masculi chirciţi, piperniciţi ai societăţii oiha, sau mai degrabă animalele domestice ale acesteia, desfăşoară de secole, fără o ţintă cunoscută, un efort uriaş care nu are nimic în comun cu viaţa lor trupească jalnică, demnă de compătimire, căci de dragul acestui efort nu se sacrifică numai pe ei înşişi, ci şi pe urmaşii lor.

L-am văzut şi eu adeseori muncind: se apucă de edificarea unor clădiri uriaşe, cu fundaţia adâncă şi masivă, în stare să suporte o masă materială imensă. Mă pricep niţel la arhitectură şi am constatat că tot ce se găsea în jur, câte un turn neterminat locuit de oihaae se profila ca o operă uriaşă abandonată.

Opula mi-a explicat numaidecât că raţionamentul meu fusese foarte just: bullokii, într-adevăr, îşi abandonează construcţia, dar nu de bunăvoie, şi-n ce-i priveşte n-o consideră nici pe departe terminată atunci când din punctul de vedere al oiha-\e\or e deja aptă de locuit. Încă nu se ştie cât de mult şi-ar înălţa bullokii turnurile dacă ar fi lăsaţi s-o facă, deoarece oiha-\e\e nu s-au ocupat niciodată de asta. Oiha-\e\e aşteaptă pur şi simplu ca edificiul să atingă o anumită înălţime, să devină confortabil, şi atunci împrăştie în toată încăperea un alcool puternic (mirosul seamănă mult, cum am avut prilejul să observ, cu mirosul anumitor parfumuri folosite de doamnele lumii noastre selecte), constructorii bulloki se

prăpădesc, sunt măturaţi din incintă, iar oiha-\e\e se instalează în palat. Bullokii rămaşi în viaţă încep îndată să construiască un nou turn, şi asta se repetă aşa de secole, încât oiha-\e\e au la dispoziţie mii de palate superbe, bune de locuit.

La întrebările mele insistente referitoare la acest subiect, stăpâna mi-a relevat dând din umeri, indiferentă, că a trăit odată o biată oiha bolnavă de mania că poate vorbi cu bullokii, că le înţelege limba. Biata femeie pe care semenele ei au nimicit-o mai târziu din cauza contactului necurat cu aceşti bulloki murdari şi degeneraţi, afirma că bullokii i-au explicat o dată ce semnificaţie aveau turnurile pentru ei. În societatea acestor stârpituri amărâte se înrădăcinase ideea fixă că deasupra mediului dens în care trăiesc (adică deasupra apelor ce împovărează fundul mării) există o lume – dacă ar putea s-ajungă într-un fel la ea – mult mai fluidă, mai luminoasă, infinit mai mare şi mai liberă. Se asociaseră, deci, pentru a edifica un turn care să-i ducă până acolo, să-i scoată la suprafaţa mării, unde s-ar putea uni cu fiinţele divine ce populează meleagurile acelor sfere îndepărtate. Numai că, se vede, niciodată nu pot să-şi termine turnul, oiha-\e\e li-l ocupă la jumătatea drumului, iar ei iau totul de la capăt. Mi-am adus aminte de ceea ce ştiam despre albine şi n-am mai întrebat nimic.

De altfel, a reieşit că bullokii furnizau ocalelor în chip asemănător nu numai locuinţa, ci şi îmbrăcămintea, ba mai mult, chiar şi hrana – aşa cum am mai relatat despre acest lucru şi voi fi silit să mai revin asupra lui, oricât m-ar dezgusta explicaţiile respective. Ţesătura de mătase extrafină şi uşoară care înveleşte trupul străveziu al oihalelor este realizată dintr-un produs specific al bullokilor bătrâni, complet copţi, produs asemănător cu firul de mătase de la noi. În condiţii normale, bullokul bătrân, complet dezvoltat (dacă n-a fost mâncat sau n-a căzut pradă alcoolizării) se transformă în gogoaşă: în acest scop creierul său degajă prin gură un fir negru, foarte subţire şi lung, ca gogoaşa să devină consistentă şi opacă. La fel cum procedăm noi cu gogoaşa de mătase, oiha-\e\e

aruncă gogoaşa bullok în apă fierbinte, crisalida moare, iar firul poate fi depănat şi folosit pentru ţesături. O dată mi-a căzut în mână un astfel de fir, şi am adus cu mine o parte din el la analiza chimică reieşind, spre surprinderea, mea că era identic cu materia folosită la noi pentru fabricarea cernelii.

Relativ puţini bulloki ating însă vârsta înaintată la care creierul lor – produsul crud cel mai important al economiei oiha – se transformă în materia similară cu cerneala. De obicei, oiha-\e\e îi prind mai înainte, căci creierul-bu//o/e constituie alimentul de bază şi desertul băştinaşelor ţării, dar mai are şi un alt rol important, asupra căruia – deşi îmi vine peste mână – mă voi opri totuşi. Amintesc aici doar o particularitate curioasă a preparării acestui aliment. Din descrierea primului festin la care am participat alături de oiha-\e, cititorul îşi aminteşte, desigur, modul în care se extrage creierul din capul de bullok fiert. Am aflat însă mult mai târziu că desertul preparat din creierul-bullok are mai multe calităţi. Majestatea sa m-a lămurit că în stare crudă şi fără îngrăşare creierul-bu//oA nu e prea bun, dar bullokii folosesc un anumit nutreţ care le transformă creierul într-un desert foarte fin, cu un gust excelent. Nutreţul respectiv nu creşte pe fundul mării; în anumite împrejurări fulguieşte de sus, sub forma unor plăci subţiri suprapuse în straturi cu multe foi pline de puncte mărunte şi negre.

Mi-a arătat şi mie o asemenea plantă de nutreţ. Am fost de-a dreptul uluit: era o carte ştiinţifică, dacă îmi aduc bine aminte, Zarathustra lui Nietzsche*, complet muiată, în dezagregare. Majestatea sa mi-a spus că buiiokii, pentru consum sunt îngrăşaţi câteva săptămâni cu această plantă, ca să aibă creierul gustos şi uşor comestibil.

Capitolul şapte

Dragostea terestră – Creatorul – Frumuseţe şi luptă – Lupta sexelor – Femeia ca obiect de plăcere – Câteva observaţii ale Opulei şi consternarea autorului – Exterminarea buiiokiior-Descrierea obiectivă şi caracterizarea câtorva tipuri de bullok.

Cu prilejul altei discuţii, când s-a referit la toropeala plăcută, inedită pe care i-o provocase

Aşa a grăit Zarathustra, lucrare filozofico-poetică a lui Friedrich Nietzsche, scrisă între 1883 şi 1885.

Ultima mea expunere – varietatea componentelor complexe ale bucuriilor are o mare importanţă în arta vieţii la oihaae – Opula m-a rugat să-i prezint mai pe larg făpturile terestre care, pe baza spuselor mele se pare că seamănă destul de mult cu „fiinţele sensibile”, adică cu ele („inteligenţa” este înlocuită de ele cu sensibilitatea, ca formă supremă a modului de viaţă) şi pe care eu le-am numit femei: acest cuvânt – precum avusesem prilejul să mă conving – o influenţează întrucâtva (ceea ce în limba lor înseamnă că înţelege noţiunea indicată de cuvânt).

Ca un gânditor instruit şi familiarizat cu metodologia, îmi era clar că de data asta n-o interesa situaţia socială a femeilor, ci femeia şi ceea ce o leagă de bărbat: dragostea. N-a trebuit să-i definesc acest fenomen – această stare dacă vreţi –, îi cunoştea foarte bine caracteristicile, căci oiha-lele mai toate erau îndrăgostite una de cealaltă.

Am fost sincer, nevrând s-o flatez pe stăpână, când în introducerea caracterizării i-am spus că despre o asemenea dezvoltare a frumuseţii feminine, mai exact despre atâtea varietăţi de frumuseţe ca în Capillaria, n-aş fi îndrăznit nici măcar să visez în mult iubita mea patrie, altminteri renumită dintotdeauna pentru femeile sale frumoase. Aşa am recunoscut involuntar că trăsătura cea mai importantă, semnul distinctiv al sexului respectiv – cel puţin în ochii creatorului – este şi la noi frumuseţea, adică acea forţă de atracţie pe care o exercită asupra bărbatului. Am vrut să trec la definirea noţională a „frumuseţii”, citând din tezele nepieritoare ale lui Leibnitz, Kant şi Schopenhauer. Dar toate acestea n-o interesau pe Opula\ întrebările ei se refereau doar la problema dacă „frumuseţea” şi „femeia” coincid, ca termeni, în gândirea noastră (în „dorinţele” noastre, cum se spune în limba lor). Trebuia să recunosc că în linii mari lucrurile stau într-adevăr aşa, deci… Dar n-a mai aşteptat diferenţierea

dintre „dezinteresat” şi „interesat”, dorind să cunoască (am aflat abia mai târziu de ce) doar influenţa exercitată asupra noastră, a bullokilor tereştri de ceea ce numim frumuseţe feminină.

Mă holbam stupefiat la stăpână: folosise întâia oară, această expresie înjositoare, referindu-se la bărbaţi, trădându-şi impresia că descoperise asemănarea dintre bărbaţii tereştri şi stârpiturile acelea spurcate. Opula nu s-a sinchisit prea mult de uimirea mea stupefiată, dându-mi de înţeles într-o manieră autoritară că trebuie să-i răspund.

În consecinţă i-am relatat că frumuseţea feminină exercită într-adevăr o mare influenţă asupra noastră, deşi – sub raportul dezvoltării – spiritele de frunte ale speciei umane nu-i acordă vreo însemnătate (cel mult apostolii eugeneticii, propovăduitori ai unor învăţături îndoielnice), l-am relatat că în funcţie de aceasta, străduania pentru frumuseţe corporală e una din preocupările cele mai de seamă ale sexului feminin şi una din componentele cele mai puternice ale selecţiei.

Am folosit prilejul pentru a dovedi şi în acest fel inferioritatea femeii ca pe o consecinţă a oprimării sale. În lipsa unor ambiţii mai nobile, unicul conţinut sărăcăcios al vieţii femeii se reduce la acela că vrea să placă bărbatului, să-i trezească prin frumuseţe pasiuni pe care, în orele lui de odihnă, să le fructifice în interesul ei. Am descris lupta meschină, demnă de compătimire pe care femeia o duce pentru favorurile bărbatului. Am citat cuvintele unor sociologi şi feminişti remarcabili, care au flagelat, cu cravaşa indignării nobile, una dintre cele mai mari nelegiuiri ale societăţii omeneşti: faptul că socoteşte femeia drept obiect de plăcere, degradând-o, împiedicând-o să se dezvolte. Am schiţat în trăsături îndrăzneţe viaţa marilor oraşe – goana nebună pentru a stăpâni mijloacele care asigură plăceri şi bucurii – femeia frumoasă fiind în centrul acestora, privită ca o măsură a gradului de bogăţie şi bunăstare.

Am vorbit despre cultul smintit al femeii în secolul al

optsprezecelea, care se resimte şi azi în perpetuarea multor obiceiuri stânjenitoare. Din vanitate bărbatul consideră femeia ca obiect de lux, ca bibelou: e firesc deci, că femeia, cu inteligenţa-i inferioară, nedesluşindu-şi direcţia corectă a menirii sale de om, tinde să se bucure doar de avantajele de moment ale frumuseţii trupeşti, fără să se ocupe de viitorul omenirii. În controversă cu mine însumi, am supus criticii obiecţia potrivit căreia toate acestea ar fi aşa numai în sferele înalte, deci restrânse ale societăţii, ar fi un fenomen simptomatic doar pentru o anumită pătură şi, ca atare, nu poate periclita întreaga societate. Milioanele de truditori din popor nu privesc femeia ca pe un obiect de lux, ci o preţuiesc ca soţie şi ca mamă, o pun la muncă acasă şi în gospodărie, oferindu-i posibilitatea să fie om, un partener fidel al bărbatului în luptele vieţii. Dar din păcate observăm că lucrurile stau aşa numai până când femeia într-adevăr e doar om şi nu femeie – în clipa în care i se afirmă mai pregnant natura specific feminină din punct de vedere grosolan trupesc, începe îndată selecţia – de la caz la caz – către sferele înalte. Pătura superioară selectează pentru sine exemplarele mai perfecte ale păturii inferioare; locuitorii oraşelor mai ştiu bine că aristocraţia frumuseţii nu e identică cu aceea prin naştere aristocratică şi de rang: e suficient să ne gândim la cariera ameţitoare a unor fiice de portari, a unor îngrijitoare de copii cu călcâiele crăpate, pe care ochiul priceput al bărbaţilor le-a ridicat dintr-o lume obscură ca să strălucească demonic în blănuri şi mătăsuri scumpe ca seducătoare de inimi.

Aici stăpâna m-a întrerupt iar: se oprise asupra expresiei „din păcate”, cu nuanţa de sensibilitate a unei determinări logice. M-a întrebat dacă mi se pare într-adevăr că e păcat ca fiica de portar sau doica să fie frumoasă. Dacă e aşa, înseamnă că eu şi partenerii mei, aşa-zişii bulloki „gânditori” am dori ca femeile să fie, nu cât mai frumoase, ci cât mai urâte – colaborarea paşnică, progresul speciei umane fiind asigurate în accepţiunea mea, evident, numai aşa.

Întrebarea m-a surprins atât de mult, încât la repezeală n-am ştiut ce să-i răspund. Mi-au trebuit câteva minute ca să-mi adun gândurile şi să-i pot vorbi despre „lupta sexelor”, dar stăpâna m-a întrerupt din nou, afirmând vehement, că şi-a satisfăcut de-acum curiozitatea, şi-a format părerea despre „lupta sexelor”. Din relatarea mea rezultă limpede ceea ce bănuise de la început, că noi, bullokiide pe uscat ne invidiem femeile pur şi simplu pentru că sunt relativ mai frumoase, mai perfecte şi mai fericite ca noi şi astfel ne domină, cum e şi firesc. Neliniştea noastră provine din conştientizarea relaţiei de subordonare în care trăim, dar, de durere (în limbajul oiha înseamnă şi neghiobie) nu observăm că greşim confundând realitatea.

Ceea ce îndrugasem despre femeie ca obiect de „plăcere”, de lux, ca bibelou sună ca şi când umbra ar zice că iscă lumină. În ce o priveşte pe „îngrijitoarea de copii cu călcâiele crăpate” sau pe „fiica de portar”, nu înţelege de ce vorbisem despre ele cu dispreţ, deşi recunoscusem că obţineau aceleaşi rezultate: bogăţia şi bunăstarea pe care bărbatul le dobândinse prin muncă şi eforturi foarte mari; ele le iau în stăpânire ca pe bunuri ce le aparţin de drept, prin simplul fapt că există – existenţa lor constituind în fond acelaşi lucru cu ceea ce numisem în cazul bărbaţilor „merit” sau „forţă”. Pentru femeie – înţelegând prin ea femeia adevărată, deci perfectă, adică frumoasă – faptul că există e totodată şi meritul şi dreptul ei la viaţă, fiind deci firesc să trăiască urmărind scopul pentru care trăieşte: plăcere şi bucurie. Când vorbesc despre femeie, doar nu cred cu adevărat că ar fi un obiect; este convinsă, fără să mă fi întrebat anume, că atunci când îşi alege o femeie de dragul plăcerilor – numite de mine „servicii de dragoste” – bărbatul terestru o îmbracă în mătăsuri şi catifea, o avantajează pe acea femeie care ea însăşi savurează în chip sporit dragostea – altminteri bucuria bărbatului ar fi imperfectă, dintr-un anumit punct de vedere chiar imposibilă.

Dar cum să fie „obiect al plăcerii” cea care se bucură

ea însăşi de plăcere? Aşa ceva poate să rezulte doar dintr-o minte bolnavă sau stupidă. Vorbisem despre mătăsurile, catifeaua şi aurul cu care le copleşim pe femei în „schimbul" dragostei – dar cum se poate numi schimb o afacere în care una din părţi nu oferă nimic de care s-ar priva? în afacerea asta, doar femeia-primeşte de la bărbat: bucurii şi plăceri exterioare doar pentru că-i gata să aibă parte, să primească bucurii şi plăceri interioare – oare ce-i dăruieşte ea bărbatului, dacă nu dreptul de a dărui? dreptul ciudat pe care bărbatul îl consideră bucurie şi plăcere, până când epuizat, obosit de moarte se convinge că nu-şi exercitase vreun drept, ci îşi îndeplinise o datorie, nu-şi satisfăcuse dorinţa, ci se supuse constrângerii. Aşadar, cine ia fără să dea nu e „obiect al plăcerii", nu e „posesiune", nu e „bibelou", ci pur şi simplu e cuceritor, partea cea mai puternică, fiinţa superioară. Nu este un contract, o înţelegere pe bază de reciprocitate, ci pur şi simplu o victorie, victoria speţei mai perfecte asupra celei mai puţin perfecte.

Nimic nu caracterizează cu mai multă claritate prostia inexprimabilă a bullokului decât aceea că vrea să elibereze femeia, în loc să se elibereze pe sine: mai bine s-ar lua la întrecere sau ar imita femeia, ca să-i afle armele, să ajungă – din rămânerea lui în urmă – la dezvoltarea pe care o făcuse posibilă chiar el prin jertfa sa involuntară.

Şi atunci, folosind răgazul pe care-l oferisem încercând să adun contraargumente, Opula a trecut la subiectul de care mă temusem cel mai mult: la căutarea de asemănări între bărbaţii de pe uscat şi monştrii pe care Capillaria îi numeşte bulloki. Doar simţul datoriei de a nu fi ascuns nimic din cele văzute şi aflate cu prilejul călătoriilor mele pline de peripeţii mi-a dat tăria s-o urmez pe acest drum, pe care demnitatea de bărbat nu te lasă să mergi fără să roşeşti. Din păcate, am fost nevoit să mă conving că datele pe care mi le-a furnizat în acest sens despre ibulloki corespundeau realităţii: nu le pot ascunde, aşadar, considerându-le vagabondare vanitoasă a dispoziţiei sau jocul sterp al imaginaţiei.

Opula mi-a vorbit despre felul cum obişnuiesc să ia în posesie palatele pe care bullokii le construiesc ca să ajungă la suprafaţa mării. Când turnul atinge o anumită înălţime şi promite să fie o locuinţă corespunzătoare pentru oihaae, câteva dintre ele pătrund în construcţie şi încep să răspândească lichidul amintit în treacăt în capitolul precedent şi care seamănă mult cu anumite parfumuri folosite în Europa. Este curios că, în ciuda experienţei milenare, bullokii nu sesizează niciodată despre ce este vorba şi nu se gândesc la apărare. Apariţia oiha-alelor produce panică şi forfotă puternică în rândul acestor animale sârguincioase: se strâmbă, se zvârcolesc şi scot sunete specifice, chiţcăitoare.

Narcoticul folosit la alungare se pare că provoacă la început o agitaţie crescândă în rândul lor – iar ei cunosc desigur cauza acestei agitaţii, fără să-i prevadă consecinţele. Părăsind pervazurile în construcţie, încep să se rotească tot mai rapid în jurul oiha-\e\ox, strâmbându-se concomitet cât se poate de curios. Apoi se iau la trântă, se lovesc, se sfâşie între ei – încăierarea înteţindu-se în mod deosebit când un bullok se loveşte întâmplător sau voit de vreo oiha (aceştia sunt numiţi struborgisau strindbergi). În asemenea cazuri, în jurul oiha-lei ce pare a fi atacată se formează un adevărat inel de bulloki constituiţi în redută de apărare, se produce un vacarm îngrozitor, şi-n învălmăşeala creată se şi omoară între ei. Cei mai pătimaşi, aşa-zişii galanţi, îi pălmuiesc violent, îi sfâşie pe strindbergr. După afirmaţia Opulei, oiha-\e\e mor de râs văzând spectacolul în care aceştia vor să le apere, când de fapt ar trebui să se apere. Printre buiioki se găsesc câţiva care îşi dau seama de pericol şi încearcă nu să se salveze, ci să apere turnul construit cu atâta trudă, amintindu-şi motivul pentru care începuseră munca: acestora – oiha-lele le spun gont sau kant, şi-i nimicesc cu sârg din cauza gustului lor neplăcut – se caţără pe pervazul exterior al turnului, ca oiha-lele să nu-i termine acoperişul şi să nu transforme în locuinţă construcţia pe care ei o începuseră de atâtea ori ca scară spre regiunile înalte şi mai fluide.

Oiha-lele nu se ocupă de înlăturarea lor, o fac buiiokii zişi coeţi sau poeţi, printre ei mai ales aşa-numiţii gote sau Goethe cu moţ, vulde, wi/deşi danuncio cărora în chip ciudat li se face scârbă de semenii buiioki rău mirositori.

Căci, oricât ar fi de curios, aceste fiinţe execrabile, cărora li s-a deformat trupul pitic din

Danuncio vine, evident, de la d'Anunzio. (n.r.)

Cauza furiei evoluţioniste idioate, lipsite de sens prin care şi-au format anapoda înotătoare şi aripi, tentacule şi roţi, plămâni şi branhii, încă mii de organe imperfecte le stânjenesc mişcarea liberă, în loc să se fi păstrat ca un organ unic, simplu, care din punctul de vedere al oiha-\e\or corespundea perfect scopului, repet, aceste stârpituri nefericite n-au sufletul străin de sentimentul vanităţii în accepţiunea oiha. Sunt multe exemplare care se strecoară printre oiha-le, se fâţâie în faţa lor, le învaţă obiceiurile, gesturile, în speranţa că le vor obţine simpatia; s-a observat că înaintea prânzului, când bullokii puşi la îngrăşat pentru consum, urmează să fie vârâţi în oală, aceştia nu se opun, nu încearcă să scape, ci se şi întrec, se aruncă primii în apa fierbinte, legănaţi de iluzia că aşa oiha-lele îi selectează nu după pofta de mâncare, ci pentru că dovedesc o anume distincţie sau că le sunt pe plac.

Capitolul opt

Autorul despre căsătorie în general şi în special – „Femeia „în literatură şi artă – Autorul află ce relaţii există între oiha-le şi bulloki – Câteva descoperiri originale ale autorului în această problemă…

În zilele respective, dacă nu mă înşel (în privinţa ordinii cronologice, notele mele de călătorie se bizuie pe memorie, deoarece pe fundul mării nu aveam cu ce lua notiţe), Opula s-a interesat prima oară de semnificaţia cuvântului şi noţiunii de „căsătorie" în accepţiune terestră. Expunerea mea a abuzat de acest cuvânt, iar o dată l-am pronunţat cu multă durere (nu reuşesc să-i amintesc, suficient de des cititorului, că limba oiha conţine numai interjecţii), ceea ce a trezit interesul şi compătimirea stăpânei.

După o scurtă ezitare, mi-am dat seama că ar fi mai bine să recurg la un exemplu, iar ca exemplu se oferă chiar persoana mea. Pe când trăiam acasă, toţi cei din anturajul nostru recunoşteau că în raport cu atmosfera şi spiritul epocii aveam o căsnicie model, încununarea unei iubiri fericite şi norocoase, că beneficiam de reputaţia unui soţ demn de invidiat, cu o soţie tânără şi frumoasă, pentru mâna căreia se întrecuseră bărbaţi bogaţi şi cu vază.

Am relatat, deci, că fusesem un tânăr entuziast şi talentat, cu încredere înflăcărată, un suflet chemat pentru tot ce-i frumos şi bun. Viitorul mi se profila ca o posibilitate minunată, simţeam că pot mişca munţii din loc pentru a scoate la iveală izvoare necunoscute dătătoare de fericire şi cunoaştere, emanatoare de forţe miraculoase, capabile să determine destinul şi să însutească însemnătatea speciei umane. Nu ştiam pe atunci ce mă aşteaptă, dar sfânta treime a frumosului, a binelui şi a adevărului îmi dădea speranţa că voi atinge lumina, deplinătatea vieţii, înalta ei culme de unde voi privi în jur ca un Dumnezeu: voi fi chiar Dumnezeul creator, nu jucăria, ci diriguitorul destinului şi al naturii. Pe atunci o cunoscusem pe viitoarea mea soţie, care a dat conţinut şi direcţie dorinţelor şi imaginaţiei mele nestăpânite. Ea era foarte tânără, iar eu un băiat sărac, fără avere. M-am hotărât s-o iau, iar ea, dezinteresată, ghicindu-mi intenţia şi-a folosit toată puterea creatoare a frumuseţii ca să-mi susţină forţa şi stăruinţa, să-mi fie ideal stimulator, să mă ridice în clipe de descurajare şi să mă îndemne la acţiune. Rupând cu dorinţele şi visurile copilăriei, m-am înscris la facultate şi am obţinut o diplomă de medic chirurg. N-am să uit clipa fericită când, extaziat, cu obrajii îmbujoraţi i-am arătat documentul: rezultatul a cinci ani de muncă încordată, presărată cu neajunsuri. M-a răsplătit cu un pupic dulce şi cu o privire încurajatoare – în viaţa mea n-am mai fost atât de satisfăcut. Curând am început să lucrez: asociat cu un coleg, am întemeiat o clinică de chirurgie şi am intrat în posesia sumei corespunzătoare, care mi-a permis să mă căsătoresc.

Am încercat să-i explic Opulei prin felurite exclamaţii săptămânile fericite ale logodnei, pregătirile pentru amenajarea cuibului conjugal, planurile făcute împreună, sporovăielile intime despre cum să fie dormitorul, oglinda fixă, pelerina pentru pieptănat, sticluţa de cristal pentru apa de colonie etc. La nuntă, doamna mea a uluit cu frumuseţea ei: toată lumea m-a felicitat pentru comoara găsită, iar eu am promis că o voi răsplăti.

L-am zugrăvit apoi stăpânei o zi de căsnicie. Ceasul deşteptător mă trezeşte, mă scol cătinel, ca să nu-mi deranjez doamna moţăindă: mă strecor tiptil în cabinetul de lucru, unde mă aşteaptă valetul şi mă ajută să-mi pun pantofii. După micul dejun mă grăbesc spre clinică – dimineaţa mi-o petrec muncind cu sârguinţă, în orele de prânz îmi satisfac obligaţiile sociale, vizitez câteva asociaţii politice din care fac parte, în drum spre casă mă opresc la băcănie să fac cumpărăturile doamnei potrivit listei pregătite de cu seară – cumpărăturile mele de obicei le face valetul. Între timp s-a sculat şi doamna, s-a îmbrăcat, s-a îngrijit de copii, a ieşit cu careta la şosea, pentru a-şi satisface conform poziţiei sociale obligaţia soţiei de a se arăta în lume, de a-şi etala toaletele, spre a sublinia situaţia materială şi nivelul de distincţie a soţului. Sosim acasă concomitent: valetul mă ajută să-mi scot paltonul iar eu îmi ajut doamna care, sosind îmbujorată, plină de recunoştinţă că plăcuse tuturor, îmi întinde mâna ca s-o sărut. Ea se schimbă pentru masa de prânz, eu torn vin în pahare, iar când intră în sufragerie mă ridic şi-i potrivesc scaunul, valetul procedând la fel cu scaunul meu. La masă avem totdeauna musafiri, care învaţă de la mine manierele elegante şi mă invidiază că am privilegiul de a servi o doamnă atât de frumoasă, de distinsă.

După prânz, doamna îşi face siesta, iar eu îmi rezolv corespondenţa. Urmează consultaţiile medicale, după care trec pe la asociaţie, unde ne ocupăm de importante probleme ale politicii de partid: se găseşte întotdeauna ceva care să facă actuale aceste probleme – contradicţii economice, comerciale cu alte state, care prilejuiesc şi

ciocniri, dacă interesele patriei sau ale concetăţenilor mei nu pot fi apărate altfel. Între timp, doamna îşi vizitează prietenele, trece pe la croitoreasă: e neobosită în străduania de a fi frumoasă şi adorabilă, imbold şi recompensă pentru activitatea bărbatului – asta fiind obligaţia cea mai sfântă a femeii. Seara, când rămânem în doi, pot savura dulcea recompensă, pe care Opula a înţeles-o dintr-o exclamaţie scurtă şi fericită.

L-am mai relatat stăpânei că, firește, fericirea mea n-a rămas continuu netulburată. Doamna era adeseori indispusă, sau prost dispusă. S-au găsit bărbaţi impertinenţi care, invidioşi că sunt fericit, au încercat s-o cucerească. Au recurs pentru asta la linguşeli, i-au promis dragoste nemărginită şi alte bunuri ademenitoare. Îmi ispiteau doamna, iar eu sufeream îngrozitor. Dar de fiecare dată i-am învins, iar ispititorii au fost siliţi să admită că în lupta asta – descrisă şi proclamată, de un Darwin, un Weininger*, un Molnár Ferenc”, un Ady Endre* * *

Otto Weininger (1880 – 1903), filosof austriac.

Molnar Ferenc (1878 – 1952), prozator maghiar, autor al unor romane realiste, (n.r.)

* * Ady Endre (1877 – 1919) a deschis drumul lirismului modern în poezia maghiară, (n.r.)

Ca înfruntarea cea mai mare şi cea mai crâncenă – cel mai puternic fusesem eu. Am avut şi două-trei dueluri, în care de regulă mi-am rănit adversarii şi, fiind chirurg pot să afirm că se aleseseră cu plăgi destul de grave, chiar mortale.

Am arătat că în acele vremuri grele am fost obsedat şi eu de problema care preocupă în cel mai înalt grad, şi epoca noastră: problema femeii. Am citit mult şi am frecventat teatrul, forumul politicii mereu actuale şi atât de palpitante a sufletului omenesc. Fiind un cunoscător în domeniul literaturii, am înfăţişat pe larg creaţiile poetice cele mai remarcabile ale secolului nostru şi ale celui precedent, ca şi învăţămintele ce se desprind din ele, operele unor bărbaţi geniali, care fac perfect cognoscibil misterul numit femeie. Am vorbit despre cei mari, care au

creionat femeia privind-o prin prisma eticii bărbăteşti, a filosofiei înalte, dar şi despre cei care, dorind să vadă numai actele simple şi grosolane ale dragostei trupeşti, au observat-o şi zugrăvit-o cum s-ar zice cu ochiul liber, deci cu un instrument mai puţin perfect.

În acest sistem au ajuns sub aceeaşi pălărie Zola şi marchizul de Sade, naturalismul şi pornografia (despre asta am vorbit mai pe larg, înfăţişând detalii pe care aici, din pudoare, nu le pot reproduce), iar cercetătorii distinşi ai secretelor sufletului de femeie – un Flaubert, un Stendhal, un Bataille, au ajuns într-o altă colectivitate, aparte, selectă. Am prezentat pe scurt conţinutul unui şir de drame moderne: i-am pus pe Ibsen, Strinberg, Maeterlinck*, Gerhard Hauptmann”, Shaw, Bernstein* * * să defileze în faţa ei. Am vorbit aparte despre drama de adulter, despre modul de a înfăţişa când comic (în triunghi), când tragic consecinţele cumplite provocate de caracterul nestatornic al femeii în viaţa bărbatului.

Opulaa intervenit aici, punându-mi întrebarea bizară: ce lenjerie, ce îmbrăcăminte purta Strindberg şi cum era îmbrăcată Duse* * ** la repetiţia generală a piesei Dama cu camelii. M-a rugat să-i ofer detalii, fiindcă tot ce spusese putea fi înţeles din două vorbe, dar în chestiunea dată avea nevoie de amănunte. M-am supus mirat.

Maurice Maeterlinck (1862 – 1949), dramaturg şi eseist belgian de expresie franceză. Distins cu Premiul Nobel în 1911.

Gerhart Hauptmann (1862 – 1946), dramaturg şi poet german. Distins cu Premiul Nobel în 1912.

* * Henri Leon Gustave Charles Bernstein (1876 – 1953), dramaturg francez.

* * Eleonora Duse (1858 – 1924), actriţa italiană, strălucita interpretă a pieselor lui Alexandre Dumas fils., Henrik Ibsen şi Gabriele D’Annunzio.

Arătând că în privinţa veşmintelor lui Strindberg lucrurile sunt mai simple – în linii mari, bărbaţii Europei se îmbracă, să zicem aşa, în uniforme, constând dintr-un înveliş cu croiala simplă, menit să le ascundă cât mai

economicos goliciunea şi liniile corpului. În acest scop se folosesc cinci tuburi: într-unul se vârâ mijlocul, în alte două braţele, iar în celelalte două picioarele. Tuburile confecţionate din stofă gri sau neagră (niciodată de altă culoare) sunt cusute în două bucăţi, haină şi pantaloni, astfel încât cele două linii fireşti de demarcare a corpului nud, mijlocul şi genunchii, să nu se evidenţieze.

Aşa se îmbracă toţi bărbaţii din Europa, aşa se îmbrăca, deci, şi amintitul Strindberg cât a fost în viaţă, deşi nu înţeleg legătura problemei cu subiectul nostru. E mai greu răspunsul la cea de a doua întrebare – pentru că toaletele doamnelor noastre sunt cât se poate de variate şi de bogate. Veşmintele pe care le poartă au – ca în lumea animală – un scop dublu: servesc într-o măsură neînsemnată la protecţia împotriva intemperiilor, scopul principal fiindu-le afirmarea femeii în accepţiunea specific feminină, seducerea bărbatului, stimulare dorinţelor acestuia, încât femeia să pară o adorabilă floare înmiresmată, sau mai degrabă un fruct apetisant, cu valoare sporită în ochii bărbatului.

Opula mi-a spus că ar dori să folosesc mai puţine comparaţii; nu le putea sesiza rostul şi susţinea că bullokii de pe uscat recurg la comparaţii aşa cum procedează oiha-\e\e noastre ticăloase (urâţite) numite „femei”, care utilizează toaletele pentru a-şi ascunde corpul imperfect. Când nu ştim să îndrăgim sau să facem să fie îndrăgite cu destulă pasiune şi bucurie lucrurile despre care vorbim, apelăm numaidecât – spre a le suplini – la comparaţii ca negustorul care spune despre unt că „e ca migdala”, iar despre migdală că e „ca untul”, nefiind convins că marfa vorbeşte prin ea însăşi, că se poate impune prin propriile-i calităţi. Dacă oiha-lele degenerate de la noi au nevoie de toalete ca să fie dorite în chip de floare sau fruct, asta e pentru că fără toalete nu par să fie flori adorabile sau fructe apetisante. De altfel problema nu i se pare esenţială, căci pe baza expozeului meu s-a cam edificat asupra a tot ce vrusese să ştie. Doar un lucru nu l-a înţeles: cum se face că atunci când m-au găsit eram

îmbrăcat în straie pe care le-am descris ca veşminte de bullok.

În sfârşit, abia acum am înţeles că Opula nu mă socotise bullok, adică bărbat, ci mă trecuse în rândul oiha-\e\ox degenerate, al femeilor, deci al celor similare cu ea, căci din punctul ei de vedere înfăţişarea mea corporală semăna într-adevăr mai mult cu o „fiinţă sensibilă”, adică cu o femeie, decât cu stârpiturile care în Capillaria îl reprezintă pe maiestuosul bărbat. Deocamdată mă feream s-o lămuresc asupra erorii – sincer vorbind această eroare aici era măgulitoare pentru mine –, fiind mai raţional să nu-i dezvălui realitatea, căci din păcate nu aveam niciun motiv să cred că ar fi continuat să stea de vorbă cu mine şi m-ar fi considerat mai departe demn de interesul ei aflând că în esenţă sunt mai apropiat de stârpiturile care îi provocau dispreţ şi scârbă.

Erorii în care căzuse îi datoram încrederea şi nu aveam nici dreptul, nici curajul să o resping. Mă considera oiha, chiar dacă degenerată, socotind că o voi înţelege şi vom ajunge totuşi la un numitor comun în privinţa bullokilor. Despre haine i-am dat, aşadar, un răspuns evaziv, făcând aluzii la corsarii care ne-au atacat nava înainte de scufundare şi m-au obligat să mă schimb. De aici Opula a tras concluzia că bullokii noştri au cam aceeaşi statură şi sunt la fel de dezvoltaţi ca noi, oiha-lele – ceea ce, mă rog, e destul de curios, dar după cum rezultă din mărturisile mele, „nu înseamnă nici pe departe că ar exista vreo deosebire demnă de menţionat între ei şi bullokii din Capillaria”. Prin tot ce relatasem răspunzându-i la întrebări recunoscusem asta.

Uimirea mea era fără margini auzind că ajunsese la concluzii contrare celor dorite de mine. Am rugat-o să-mi spună în ce constă asemănarea, în raport cu deosebirile care nu sunt „demne de menţionat”.

Din răspunsul Opulei am aflat, în sfârşit, ceea ce până atunci sălăşluise în mine doar ca o bănuială obscură, nedefinită, ca secretul originii în mintea copilului: am aflat rolul bullokilor din Capillaria din punctul de vedere al

ştiinţelor naturii şi al biologiei în marea trudă a perpetuării speciei. Despre asta, voi comunica pe scurt, atât cât cere obiectivitatea ştiinţifică şi conştiinţa de scriitor: e departe de mine orice intenţie de a-l indigna pe cititorul pudic cu amănunte indecente.

Aşadar: oiha-\e\e nasc progenituri vii, ca şi femeile noastre, şi anume oihaae asemănătoare lor. Problema fecundării este foarte puţin cunoscută în Capillaria, cele mai multe nici nu ştiu că pentru zămislirea progeniturii mai e nevoie de ceva, în afară de organe sănătoase şi alimentaţie bună. Câteva oiha-\e savante, semănând speciei noastre „degenerate11, au arătat totuşi – am aflat asta abia după ce le interogasem îndelung – că oiha-\e\e care n-au în meniu delicatesa ce fusese servită în ziua sosirii mele aici, adică creier de bullok viu, proaspăt prelevat, nu nasc atâta timp cât nu li se face iar poftă de această delicatesă. Se pare, deci, că în creierul-bullok există o substanţă fără de care înmulţirea este imposibilă; dar părerile în privinţa asta sunt împărţite. Cât despre bulloki, aceştia iau naştere, pesemne, din zgura de pe fundul mării, dar, că s-ar înmulţi între ei ca alte spurcăciuni şi târâtoare, despre asta însă nu există nicio dovadă, nu s-a stabilit dacă nasc pui vii ori depun ouă ca reptilele. Un fapt e sigur, şi anume că trăiesc numai în zonele nesfârşitelor întinderi ale fundului marin, în care există şi oiha-\e\nu pot fi întâlniţi separat, dar în societatea oihaielor sunt prezenţi peste tot şi totdeauna în număr foarte mare, ca nişte paraziţi – nefiind prăsiţi, crescând şi singuri ca puzderii de spurcăciuni de casă necesare în crearea condiţiilor de viaţă ale oiha-Ielor.

Asta e tot ce am aflat de la Opula despre natura bullokilor. Şi n-ar fi prea mult, în niciun caz suficient, dacă n-aş putea adăuga câteva constatări din modestele mele cercetări desfăşurate independent, în Capillaria, fără îndrumarea oiha-\e\or. Aceste constatări, aş spune chiar descoperiri, pot fi considerate de gândirea ştiinţifică de la noi drept un rezultat important, dar în Capillaria se dovediseră lipsite de interes, căci atunci când i le-am

relatat Opulei, în speranţa că mă va sărbători ca pe un Darwin sau un Newton capillarian, descoperitor al principiului rudeniei cu bullokii, a dat din umeri zicând că este posibil, dar deloc plăcut sau amuzant ceea ce spun.

N-am să descriu pe ce căi, în ce mod mi-am făcut descoperirile, ar fi plictisitor; pe scurt, iată rezultatul final:

Bullokii, care în Capillaria sunt consideraţi nişte târâtoare folositoare, ca la noi viermii de mătase, şi despre care se acceptă cel mult că favorizează, ca un stimulent, înmulţirea oihalelor – provin în realitate şi azi – cum afirmă şi o legendă a mitologiei oiha – din trupul oiha-\e\or, doar modul specific, degenerat al naşterii a ascuns acest fapt oihalelor. La naşterea fiecărei oihaae văd lumina zilei şi câte o sută-două de bulloki, şi anume în placentă. Bullokii aceşti nou-născuţi sunt nişte viermişori foarte mici, care abia se văd cu ochiul liber; se înţelege că oiha-lele, cărora nu le place ca naturaliştilor noştri, să scormonească, în lucruri scârboase, n-au observat fenomenul. Bullokii mişună în placentă, iar în perioada naşterii se găsesc şi în excrementele oiha-\e\or, când placenta şi excrementele sunt luate de curenţii de apă, bullokii mititei se aciuiesc prin crengile algelor şi coralilor sau se amestecă în nămolul de pe fundul mării. De aici credinţa că sunt produşi de zgura fundului marin.

În concluzie, am putea spune, potrivit gândirii fundamentate pe ştiinţele naturii, că oiha-lele şi bullokii sunt în aceleaşi relaţii ca bărbaţii şi femeile de la noi. Dar în Capillaria, unde nu sunt cunoscute două sexe, unde noţiunile de om, de fiinţă superioară, de coroană a creaţiei se referă exclusiv la oihaae, a afirma că între o oiha şi un bullok există aceeaşi relaţie ca între cele două jumătăţi ale întregului, ca între cei doi factori egali ai posibilităţii supreme a vieţii, ar fi o afirmaţie la fel de caraghioasă, de idioată ca şi când în condiţiile terestre, un savant ar afirma că demnitatea umană nu este reprezentată de sălaşul raţiunii şi priceperii, de creierul omenesc, ci de ficat, rinichi, splină, de organul genital sau de o ciupercă de fermentaţie ce înlesneşte digestia.

Capitolul nouă în vizită pe un şantierbuiiok – Artişti-bullok – Spaţiu şi timp – Din concepţiile specifice ale stăpânei despre specia umană – Trup şi suflet – cel de al şaselea şi al şaptelea simţ.

Într-una din zile, Opula a dat, în sfârşit, întregii probleme complicate o explicaţie care, pe lângă că putea fi uşor înţeleasă, era în contradicţie totală cu tot ce crezusem şi ştiusem, încât am avut nevoie de timp ca să-mi revin şi să-mi adun gândurile.

Stăpâna vizita un şantier bullok tocmai atunci şi mi-a permis s-o însoţesc. În lumina verzuie, licăritoare a adâncimii se profila incert şirul unor Turnuri-Babel în construcţie – o nouă suburbie a reşedinţei Capillariei, opera unei mase mari de bullokicare munceau cu încăpăţânare şi neobosit: fiecare turn trebuia să devină o scară către tăriile cerului, o nouă încercare a acestor nefericiţi de a transpune în fapt ideea unică de a ajunge la suprafaţă din abisul în care munceau, se luptau şi piereau, uitând mereu că nu-şi vor atinge niciodată scopul. Am pătruns în interiorul unui turn unde stăpâna a cercetat totul cu competenţă, precizându-mi că din punctul de vedere al oihalelor, construcţia va fi gata în câteva zile. Trei ziduri erau suficient de înalte, iar când al patrulea va fi ajuns la acelaşi nivel, îşi va anunţa prietenele să vină cu cădelniţele cu alcool.

Era impresionant să le vezi forfota, cum mişună, ce eforturi depun aceşti bulloki mititei. Nu şi-au întrerupt munca nici la apariţia Opulei, doar câţiva s-au desprins de pervazuri, s-au apropiat şi roind în juru-i s-au zgâit la ea. „Ne studiază” – mi-a spus Opula zâmbind, şi a adăugat, explicându-şi observaţia, că printre aceste fiinţe mărunte există şi unele înzestrate cu instinct artistic, care le ajută să decoreze cu desene pereţii turnului construit. Desenele înfăţişează întotdeauna oihaae în ipostaze curioase, ceea ce denotă că aceşti monştri mititei au totuşi o idee oarecare despre frumos şi fericire, despre adevăratul sens al vieţii. Bullokii lucrători îi desconsideră pe mici artişti şi-i batjocoresc; Opula mi-a dat de înţeles, îngânându-i cu

onomatopee, că semenii lor îi numesc bulloki „religioşi 11, „credincioşi 11, iar tablourilor cu oihaae le spun „idol11 sau „dumnezeu11. Artiştii în schimb îşi definesc reprezentările prin sunetele „destin11 şi „soartă11.

De aici am înţeles ceea ce Opula considera că e firesc, dar mie îmi rămăsese inexplicabil şi anume: de ce bullokul nu descoperă în oiha pe unicul lui duşman şi expropriator, şi de ce-l sfâşie pe semenul său în loc să lupte împotriva ei? Bullokul vede în oiha o fiinţă superioară, o forţă metafizică, o noţiune abstractă ce include în sine viaţa – a lupta împotriva ei ar însemna deci, după ciudata lui raţiune, să lupte cu sine însuşi, cu viaţa însăşi. Printre ei, ca şi printre oameni, artistul naiv numeşte Dumnezeu această forţă: îi face portrete, îi aduce ofrandă prin operă, în speranţa îmbunării şi ascultării.

Am văzut un astfel de tablou-idol: – în faţa lui îngenuncheaseră bullokicare la apariţia Opulei au fugit în toate părţile, îmbrâncindu-se şi arătând spre tablou. Aş putea cel mult să schiţez obiectul acestui tablou cu două oiha-\e, căci dacă ar fi să-i reproduc în carte de faţă, o copie nicio cenzură din lume nu i-ar permite apariţia. Pe scurt, tabloul înfăţişa o obscenitate vulgară, o practică perversă (alături de oihaae figurau şi câţiva butioki), asemenea libidinoşilor de la noi, care vrând să-şi distreze damele, scot în momente hotărâtoare imagini aţâţătoare din buzunare ascunse, în speranţa că vor aprinde astfel imaginaţia damei lor.

M-am întors cu scârbă şi dispreţ, rugând-o şi pe Opula să-şi îndrepte privirea mai bine asupra masei muncitoare, îmbrobonită de sudoare a bullokilor. Am folosit prilejul spre a simboliza prin ei ceva pentru care nu reuşisem să-i trezesc stima, adică pentru ceea ce numisem muncă, raţiune, voinţă de bărbat, lată, i-am spus patetic, există ceva ce se ascunde dincolo de fericire, de bucurie, căruia merită să-ţi închini viaţa, vocaţia pentru un ţel sfânt, necunoscut: datoria. Kant spune în acest sens: deasupra capului meu e cerul înstelat, şi în mine imperativul categoric. Aceste fiinţe mititele ridică un turn

ca să-l atingă, iar voi le distrugeţi mereu rodul muncii, dar ce are a face? Ei reiau totul cu credinţă, cu încredere. Nu e mai frumoasă, mai înălţătoare această bătălie deznădăjduită, decât să te desfeţi cu moleşeală în bucuriile vieţii – nu e mai demnă negarea acestei vieţi de dragul altei vieţi mai frumoase, superioare, decât să te resemnezi cu prezentul infinit, nedorind viitorul superb?

Stăpâna m-a privit uimită, observând că vederile mele despre spaţiu şi timp sunt deosebit de plicticoase şi mă roagă să încetez. Superior şi profund, trecut şi viitor – astea sunt idioţenii, doar nu le trăim (nu le savurăm, cum s-a exprimat ea), nicio oiha nu e în vreo zonă superioară sau în alta profundă, ci exact acolo unde se află, adică în propriul ei suflet, în centrul universului, veşnic prezentă şi mereu fericită. Despre setea de înălţime a bullokilor nu se poate spune că ar fi amuzantă şi variată. În fond, ce ar obţine dacă, în cel mai bun caz, ar reuşi să termine un turn? Ar urca la suprafaţa mării, ar ajunge pe uscat, în ţara despre care i-am vorbit şi de unde, chipurile, aş proveni. Dar unde se află pentru ei, în ţara respectivă acea formă superioară, fericită de viaţă?

Acolo sus, ce-i drept, bullokii sunt ceva mai mari, dar din cele relatate îşi dă seama că, în esenţă, sunt la fel de stupizi (nefericiţi), dacă nu mai stupizi decât cei din adâncime. Poate că sunt mai încrezuţi cei de acolo, şi-n plus nu-şi cunosc şi nu-şi mărturisesc propria situaţie nici cât cei de aici.

În fond, ceea ce spusesem despre căsătorie nu reprezintă altceva, decât ceea ce înseamnă creşterea bullokilor în Capillaria. Este firesc ca bullokii tereştri să se îmbrace în tuburi – asta e dorinţa oiha-\e\or noastre intolerante la etalarea fizicului prin care să trezească dorinţa şi să pretindă întreţinere gratuită. De altfel ar putea dovedi, după propria-mi mărturie, că în adâncul sufletului şi bullokii tereştri îşi consideră oiha-\e\e zeităţi, iar aerul de superioritate pe care-l afişează e doar negarea sentimentului lor inconştient de inferioritate.

Am rugat-o, consternat, să-şi explice afirmaţiile.

Opula mi-a pus în faţă, în accepţia ei, propria-mi mărturie. Recunoscusem, nu-i aşa, că la noi de „problema femeii1, cum o denumisem, s-au ocupat – cu excepţia unor feministe care nici nu sunt femei, ci corcituri de bărbaţi – s-au ocupat deci aşa-zisele genii; că pentru soluţionarea problemei pe care femeile o văd simplu, fără nicio greutate prin existenţa şi viaţa lor, bărbaţii au nevoie cel puţin de genii, de somităţi intelectuale, de sârguinţă şi eforturi neprecupeţite. Cum se face că secretele sufletului feminin sunt disecate totdeauna de bărbaţi, bărbaţii analizează caracterul femeii, rezultatele mari pe tărâmul acestei ştiinţe grave se leagă de nume de bărbaţi, femeile fiind doar furnizoare de date? Am vrut să dovedesc inferioritatea raţiunii feminine, sărăcia sufletească a femeii prin faptul că, iată, ele nu se pot defini măcar – pentru a ne face o idee asupra lor, e nevoie de geniul unui bărbat, căci ele n-au mărturii proprii despre sufletul lor. Pe această bază s-ar putea afirma că raţiunea lui Dumnezeu e inferioară în raport cu a omului, căci n-a dat vreo autobiografie, vreo caracterizare despre sine: oamenii au descoperit şi definit ceea ce ştim sau credem despre el, despre acţiunea lui – el însuşi tace şi face. Dar un drept-credincios ştie că tăcerea lui şi rugăciunea noastră îşi au raţiunea în relaţia dintre Dumnezeu şi om – că noi avem nevoie de Dumnezeu, dar Dumnezeu nu are nevoie de noi.

Susţine hotărât că marii cunoscători ai femeii ar dori mai mult să fie femei decât cunoscători ai ei – iar pentru Strindberg şi pentru ceilalţi pesimişti, care văd josnicia femeii în aceea că ea preferă să-şi trăiască viaţa, decât să se întrebe ce fel de om ar fi Strindberg şi cum ar putea fi făcut fericit – pentru ăştia strugurii sunt acri. De altfel toate teoriile şi construcţiile de idei extravagante arată că bullokii noştri au dorinţa obscură de a deveni femei, de a se „înjosi”, de a-şi părăsi turnurile Babei. Recunoscusem doar că femeile îi agreează mai mult pe bărbaţii cu trăsături feminine, decât bărbaţii pe femeile bărbătoase – ori ce este asta dacă nu dorul faţă de tipul de om unitar, dorul de „înjosire”, de „decădere”, de „efeminare” – pe

scurt, nostalgia misterioasă a tuturor tereştrilor faţă de Capiliaria, faţă de fundul mării, pe care mi s-a dat numai mie, lui Gulliver, să le cunosc, şi unde trăieşte în fericire şi seninătate un singur sex, acel Übermensch* al lui Nietzsche – dar căruia îi seamănă mai mult femeile decât bărbaţii.

„Supraomul”, glorificat de Friedrich Nietzsche în Aşa a grăit Zarathustra, ar fi trebuit să se caracterizeze prin respingerea vechilor idealuri şi valori morale şi crearea altora, noi. (n.r.)

Cele spuse de mine despre „dragostea dintre cei de acelaşi sex”, despre „perversitatea1 întâlnită la noi atât între bărbaţi, cât şi între femei ca perversitate în dragoste, nu numai că nu dezmint, dar mai degrabă dovedesc acelaşi instinct obscur, cu deosebirea că de vreme ce în Capillaria femeie se iubesc între ele ca femei – homosexualul îşi caută ca partener un bărbat efeminat, îi atribuie nume de femeie, îl îmbracă în straie femeieşti, încât se pune întrebarea: dacă o caută pe femeie şi în bărbat – de ce nu se adresează nemijlocit femeii? Şi apoi, libidinosul pe care-l amintisem, de ce îi arată imagini cu femei goale femeii pe care vrea s-o aţâţe la dragoste: nu din motivul care îi determină şi pe bulloki să-şi picteze idoli? Dacă am admite că femeia ar avea tot atâta nevoie şi din punct de vedere spiritual de bărbat, ca bărbatul de femeie – dacă ar avea nevoie efectiv şi nu l-ar folosi doar ca pe un instrument în lipsa altora mai potrivite – atunci el ar încerca să aţâţe femeia prin propria-i goliciune seducătoare. Obişnuim să spunem în glumă că femeia îi acordase „favorurile ei” cutărui sau cutărui bărbat, fără să observăm cât de serios e acest adevăr.

Femeile l-au ispitit în pustiu pe Sfântul Anton, iar el a cerut ajutorul lui Dumnezeu – recunoscând-o astfel pe femeie drept Dumnezeu, de vreme ce a simţit nevoia să arunce în luptă o forţă egală împotriva ei, presimţind că singur, în maiestuoasa-i natură umană s-ar dovedi slab în faţa aceleia pe care altminteri nu vrem s-o recunoaştem nici ca om. Dar de ce ni se pare nouă tragic dacă bărbatul

râvneşte femeia şi comic dacă femeia tânjeşte după bărbat, dacă nu pentru că ni se pare tragică şi strădania către perfecţiune?

Opula a tăcut, iar eu, care o urmărisem ironic, cu capul plecat ca să-mi adun contraargumentele, mi-am ridicat brusc privirea. Avea faţa calmă şi rece, dar uluitor de frumoasă, încât n-am fost în stare să scot o vorbă. Câteva clipe am rămas nemişcat, apoi cu inima bătând puternic, neliniştit, tremurând ca varga, am exclamat cu durere:

— Dar atunci ce este asta, ce înseamnă confuzia asta, dorinţa asta, voinţa asta nedeterminată şi diversă, râvnirea asta a libertăţii în inima celor nefericiţi? Spune-mi, pentru că eu nu mai înţeleg nimic, dă-mi un semn, indică-mi calea pe care s-o iau.

Opula s-a aplecat şi cu o mişcare iscusită, experimentată a prins un bullok dintre cei care se zbenguiau acolo. L-a ridicat în dreptul ochilor mei. Atunci am văzut pentru prima oară atât de aproape un asemenea monstru mititel şi ciudat.

— Priveşte, mi-a spus calm, în timp ce degetele-i pale, străvezii ca tot atâtea flăcărui, îl strângeau puternic de mijloc pe micuţul animal. Vezi cum se zbate această mică maşinărie obscură, complicată? Iniţial, aşa cum explici şi o dovedesc şi legendele noastre, exista un singur organ, cu un singur scop ca parte a marelui întreg, pe care voi, acolo sus, îl numiţi om, iar noi, aici, în adâncime, oiha, adică Femeie. Privită superficial, stătură lui aminteşte şi azi de originea sa, dacă e să dea crezare descrierii pe care o făcusem „bărbatului11 terestru, în esenţa înfăţişării lui. Acest organ, această parte a întregului s-a desprins de oihaae şi a purces la o dezvoltare independentă, înzestrându-se cu tot ce i se cuvine doar întregului şi nu Componentei: şi-a făcut ochi şi urechi şi gură – priveşte – are şi înotătoare şi aripioare – voia să unească totul în el însuşi, credea că se va desăvârşi îmbrăcând ca formă tot ce e desăvârşit. Numai că nici cel ce se vrea mai înţelept ca viaţa nu poate depăşi înţelepciunea vieţii şi nici cel ce

se vrea mai grăbit ca natura nu se poate grăbi decât pe calea naturii – o poate devansa cel mult, dar pe terenul ei.

— Nu înţelegi ceea ce-i atât de limpede? Poţi să-ţi perfecţionezi urechea dată de viaţă: doar aveţi telefoane şi vă puteţi prelungi auzul la mii de mile, poţi să-ţi perfecţionezi ochii – doar vedeţi luna de aproape cu telescoapele voastre, iar dacă vă dotaţi ochii cu lentile, inluzoriul microscopic plutind în apă vi se pare cât o balenă. Poţi să-ţi dotezi şi picioarele care-ţi urnesc corpul din loc, cu căi ferate, cu avioane, ca să corespundă de mii de ori mai bine scopului ce le-a fost hărăzit de natură. Voinţă, raţiune, înţelegere în slujba naturii – iată calea firească a perfecţionării spre fericire, sfânta treime prin care natura se întrece pe sine când se manifestă sub forma sa cea mai perfectă, sub forma omului, înainte de a ne apuca de perfecţionare e nevoie doar să ştim la ce servesc componentele. Pentru că cine vrea să vadă cu urechile şi să audă cu ochii, acela a părăsit calea normală şi nu va obţine rezultate. Această stârpitură, părticică a oiha-\e\ uimitoare, s-a răzvrătit împotriva întregului, crezând că se va putea întrece cu întregul, că va putea să-l facă inutil, să-l suplinească, să-l ajungă din urmă.

— Imaginează-ţi că urechea s-ar răzvrăti împotriva omului, s-ar desprinde de el, ar deveni independentă şi ar începe o viaţă nouă. Oricât s-ar strădui, n-ar putea, cu adevărat, să facă altceva decât să audă. – să vadă cu adevărat nu va putea niciodată, se va amăgi doar, va deveni o schimonoseală ridicolă, un paria nefericit, nu va obţine ceea ce râvnise şi va pierde ceea ce avusese: în sforţarea-i deznădăjduită de a vedea – va surzi. Asta i se va întâmpla oricărui alt organ dacă ar vrea să aibă şi altă menire decât cea care îi fusese hărăzită: dacă ochii ar vrea să audă, dacă urechile ar vrea să vadă.

— Dar, totuşi, raţiunea… am intervenit.

— Într-adevăr, raţiunea, mi-a zâmbit Opula. Ce crezi despre ea, la ce crezi că serveşte? Ai putea să-mi spui cu precizie? în orice caz nu pentru ce o folosiţi voi acolo. Acest organ extrem de fin şi complex, care trepidează

misterios, invizibil şi în trupul nostru gingaş, sălăşluind în recipientul fermecător din os al cutiei craniene, emite de acolo mii de fire de mătase spre toate părţile corpului, adunând şi răspândind bucurie şi durere. Şi tinde să transforme tot ce acumulase – până şi durerea – în bucurie, în bună-dispoziţie şi fericire, dacă nu-i tulburi munca şi nu-i pretinzi să facă altceva, decât ceea ce trebuie să facă.

— Dar, totuşi, conştiinţa… conştiinţa de sine, eul, instinctul de nestăpânit care te împinge să cunoşti adevărul… spiritul…

Opula a continuat, zâmbind.

— Cel care caută ceva pe seama Eului, acela nu caută adevărul, ci propriul adevăr. Lasă Eul, noi am discutat despre un organ pe care-l numiţi creier – acesta însă nu-i Eul despre care vorbeşti, doar partea sa componentă – chiar dacă partea cea mai complexă, mai perfectă. Sau, cum îl numiţi voi, acolo – spui oare despre suflet că-i eul tău? Nu: spui, nu-i aşa, „sufletul meu”, la fel cum spui „mâinile mele „sau „picioarele mele”, recunoscând prin asta că nu-i vorba de tine, ci doar despre o parte din tine. Lasă „eul „n-ai să-i afli niciodată identitatea cu acest organ complex pe care-l numeşti suflet… Dar de ce te nelinişteşti? îţi foloseşti doar fără nicio remuşcare mâinile şi picioarele după rostul lor: foloseşte-ţi şi sufletul exact la fel – pentru contemplarea fericită a acestei fiinţe unice, izvor al ridicării spre Dumnezeu, al bucuriei, frumuseţii şi extazului, pe care printr-o exclamaţie plină de încântare o numim oiha, şi căreia voi cam sec îi spuneţi Om, formă a tuturor posibilităţilor – căci fiinţa asta, aşa cum îţi apare, cu mâini, cu picioare şi cu suflet reuneşte toate posibilităţile. Asta e treaba, menirea sufletului, în acest scop fusese creat, împlinească-şi deci menirea, atâta timp cât poate, apoi odihnească-se – şi veni-va un suflet nou să ne îmbie trupul nemuritor la noi bucurii – căci sufletul e muritor, doar trupul e nemuritor.

— Om… suflet… trup… bucurie şi alean… oiha… i-am bâiguit, dar dacă totul se rezumă la asta… atunci cui să-i

încredinţez Omenirea… ce organ să se ocupe de ea… de specia măreaţă… de semenii mei… de femei şi de bărbaţi… de Omenirea căreia îi revine o misiune pe Pământ… Tu vorbeşti doar despre Om… despre trup… despre mâini şi picioare… despre ochi şi urechi… despre cele cinci simţuri care servesc trupul, servesc omul… despre cel de al şaselea, care spui că e sufletul… dar cine se va îngriji de Omenire, dacă sechestrezi sufletul în slujba Omului?

O puia zâmbea.

O priveam.

— L-ai uitat pe cel de-al şaptelea?

— Dragostea… m-am bâlbâit distrus.

Zâmbind, Opula l-a ridicat deasupra capului pe bullokul ce i se zvârcolea în mâini.

Capitolul zece

Autorul într-o clipă de rătăcire îi face declaraţii de dragoste Opulei – /se dezvăluie originea – Este condamnat ia muncă silnică.

În jurul nostru sclipeau apele – lacul de mercur iriza roşiatic în depărtări. Deasupra capului meu se zbenguiau peşti, tot felul de monştri subacvatici, printre care a apărut un cap înfricoşător cu ochi verzi, cu tentacule şi prelungiri. Ceva mai încolo se zărea masa întunecoasă, diformă a unei nave scufundate, din coşul căreia tocmai atunci se strecura ca fumul, un uriaş şarpe verzui. Pe epavă forfotă mare: puntea, catargele, interiorul mişunau de bullokii care lucrau, demontau şi montau, cercetau totul cu înfrigurare, studiau şi învăţau. Ştiam de acum că atunci când leşinat, aproape mort am ajuns la fund, ei mă înconjuraseră şi-mi salvaseră viaţa, înzestrându-mă cu branhii artificiale, care permit şi mamiferelor monoice să trăiască sub apă – ei descoperiseră de mult instrumentul acesta, plămânul artificial, aşa cum la noi se descoperiseră aeroplanul şi vapoarele. Dar mă abandonaseră atunci, în goana după alte treburi.

Ei mă salvaseră, asumându-şi răspunderea pentru solidaritatea faţă de mine, ei, aceşti monştri mititei – aceşti lucrători, exploratori, inventatori, ostaşi suferinzi, a căror

năzuinţa fusese întreţinută, stimulată de o singură dorinţă vagă: de a ajunge pe uscat, de a se uni cu noi, în febra marii opere comune.

Branhiile artificiale de la urechi au început să ţiuie, capul să-mi vâjâie, am simţit o presiune insuportabilă şi mi-am adus aminte instantaneu de coloana îngrozitoare de apă ce mă apăsa liniştită, nesfârşită pe cap – am crezut că mă înec numaidecât. Mi-am desfăcut braţele şi am scos un strigăt de durere, jalnic, tânguitor. Am simţit că cineva mi-a acoperit buzele cu mâna.

Întorcându-mă, am zărit-o pe Opula, care mă privea cu uimire şi compătimire. Am tăcut din acea clipă. Stătea dreaptă în faţa mea, dar prin trupul ei masiv şi totuşi gingaş se întrezărea ca printr-un văl tremurul plantelor subacvatice din spate. Era de o frumuseţe ireală, încât mi s-a părut că încetez să exist, că eul, conştiinţa, tot ce ştiam a fi propria mea viaţă se risipea şi dispărea, făcând loc acestei realităţi unice. Stătea cu faţa aplecată spre mine şi am simţit cu certitudine că vreau mai degrabă să ştiu că deasupra mea există şi luminează acest chip, decât să ştiu că trăiesc – că mai curând trebuie să dăinuie acesta, decât să dăinui eu. Acoperind apele verzui de deasupra, făcuse să fiu cuprins de o linişte fericită, de încredere, ca şi când aş fi privit în Soare, da, în Soare, eu, fiul al progeniturii, al fructului, al odraslei lui, al tristului şi întunecatului Pământ: în Soarele pe care nu-l mai văzusem de mult şi pe care, vai – doream să-l văd iarăşi.

Simţind toate acestea nici n-am băgat de seamă că mă zvârcoleam şi vorbeam cu pasiune, bâiguiam ceva ce nu avea nicio legătură cu liniştea fericită, cu starea de împăcare ce mă cuprinsese. Ceea ce spusesem aiurea, încâlcit şi fără noimă, putea să fie aşa ceva:

— Tu nu ai seamăn pe lume, Opula, regină a adâncimii. Nu poţi fi asemuită, dar eşti ceea ce ştiam dintotdeauna că există: acolo, sus, pe

Pământ – într-un zâmbet, într-o privire, pe câmpul înflorit, în mireasma primăverii, sub cerul blând, înstelat, în furtună şi în bătaia soarelui. Ştiam dintotdeauna că

Dumnezeu există undeva, se ascunde, se află poate îndărătul meu, sau în licărul de lângă mine, trecând mai iute ca lumina. Ştiam că se ascunde în firele de iarbă, în copaci, că-l voi găsi fiind foarte atent. Şi-am fost atent cât am putut, cu privirea încordată, cu ochii larg deschişi, şi uneori chiar credeam că l-am găsit: în contemplare, în mine însumi, crezând că eu sunt Dumnezeu. Dar acum nu ştiu ce să mai cred. Dacă sunt eu sau dacă eşti tu – poate că eşti tu. Permite-mi să-ţi sărut părul unduitor, auriu ca razele soarelui. Sau mai bine ochii – poate genunchii. Dar atunci ar trebui să mă aplec – dar ştiu de acum, că nu e nevoie să mă aplec. Spune-mi dar, ce să fac – spune-mi cine sunt? Nu, nu vreau să mă înjosesc faţă de tine – doar ştiu că eşti nepăsătoare, că nu-ţi pasă de cerul înstelat. Nu-ţi pasă – dar poate numai pentru că cerul eşti chiar tu – fiindcă spre deosebire de mine, nu trebuie să te înalţi până acolo. Spune-mi aşadar, ce să fac? Cine eşti tu, Dumnezeu sau animal? Oricum, atâta ştiu că nu semeni cu mine. Am suferit mult, m-am înfruntat, m-am luptat cu mine însumi şi cu alţii ca mine. Nu e voie să mă aplec. Nu vă aplecaţi în afară – scrie şi la ferestrele vagoanelor de tren. Nu-i aşa, că mă pricepi? Aş vrea să te sărut – nu, mai bine nu, trebuie să plec, să-mi văd de treabă, nu pot să rămân aici. Am treabă acolo, sus, mediul vostru e prea întunecos şi prea călduţ – acolo sunt aşteptat. Te iubesc. Nu am nimic comun cu aceste animale slute – înţelegi? Nu-i adevărat că am vrut asta, că mă identific cu ele – o, cunosc prea bine ceea ce propovăduieşti fără a rosti un cuvânt: că frumuseţea, bunătatea şi dreptatea sunt identice – că urâtul nu poate fi nici bun, nici adevărat – dar cine să-mi spună ce-i urât şi ce-i frumos dacă nu propriul meu suflet? Dar oglinda care îţi reflectă faţa atât de frumoasă poate fi ea urâtă, neşlefuită, zgâriată, dacă te arată frumoasă? Nu, ceea ce redă frumosul, e frumos el însuşi – nu-i aşa, că îţi semăn? Nu, nu-ţi semăn, căci vreau mai mult ca tine – te vreau pe tine. Lasă-mă, am treabă, spune-mi, ce să fac? Pe sus e un licăr de lumină – trebuie să ajung acolo, nu vii cu mine? Te scot de aici, din negura adâncimii, ca să simţi ce

simt şi eu, eşti demnă de asta: îţi sparg capacul sicriului. Trebuie să-ţi redau extazul şi voluptatea pe care mi le-ai stârnit – sau tu nu ai nevoie de ele? Ajunge, ajunge – tu eşti calmă şi aştepţi, dar eu nu mai pot aştepta – ah, ce rea eşti, şi cât de bun sunt eu – ah, cât de murdară eşti şi cât de curat sunt eu – vreau să fiu rău, să mă murdăresc la rându-mi – nu mai pot aştepta…

Bâiguisem aşa ceva, îmi aduc aminte, bolborosisem asemenea unei zăpăceli idioate. M-am şters la gură, şi mi-am privit mâna: se umpluse de noroi, de bale, de puroi. N-am îndrăznit să mă uit la Opula, fiind convins că râde. Eram foarte agitat şi aşteptam să-mi treacă acest atac de nebunie. Dar atunci am auzit un strigăt de uimire şi am privit-o speriat.

Cu ochii holbaţi, intrigată, stupefiată, Opula m-a observat un timp, apoi şi-a întins arătătorul spre mine. M-am privit oarecum jenat şi am descoperit ce o surprinsese.

Ce să-i spun cititorului? Cum să mă fac înţeles, fără să mă creadă indecent, când în realitate nu sunt? Ei bine – priveliştea ce i se înfăţişase Opuleifără ştirea mea, a cărei apariţie n-o observasem nici eu în momentele pasiunii dezlănţuite cu care îi făcusem declaraţia de dragoste nepământeană – această privelişte era în măsură s-o edifice că nu sunt oiha, nici măcar în forma degenerată în care, pe baza expunerii mele, imaginea femeii terestre îi trăia în imaginaţie. Surprinderea ei, deşi foarte mare, era pe măsura fenomenului care o provocase. Mă holbam şi eu gata să mor, dar fără să pot escamota simbolul trădător, care datorită frumuseţii ei şi pasiunii mele se trezise cu o francheţe ţipătoare din obscuritatea în care se ascunsese.

— Bullok… a spus apoi Opula, fără să-şi ia privirea de la mine… Bullok… a repetat, în timp ce a început să se retragă încet.

Am vrut să mă reped în urma ei, dar Bullokul pe care-l pronunţase – ca şi când s-ar fi aşezat între noi ca să ne despartă de acum deschis, ameninţător, imperativ – m-a silit să mă opresc.

Eram demascat, nu mai puteam nega că aparţineam

în esenţă speciei dispreţuite, utile cel mult ca hrană şi pentru a le construi case; simţeam că în ochii Opulei eram pierdut definitiv şi că niciodată nu mă va mai învrednici cu încrederea ei.

Am simţit un dor irezistibil să părăsesc Capillaria, să fug dacă mai e posibil. Dar fenomenul descris mai sus nu mi-a permis. Cum să mă fac înţeles decent de către cititor? În cursul şederii mele în Capillaria, uitasem complet de fenomenul în cauză – să nu scăpăm din vedere că mă găseam sub apă de un an şi jumătate, ceea ce făcuse inutilă rezolvarea complicată, specifică a unor necesităţi aşa cum suntem obişnuiţi cu ele pe uscat. În consecinţă, când îşi făcuse apariţia neaşteptată şi într-o configuraţie atât de conştientă şi semnificativă, am avut senzaţia ciudată ca şi cum ar fi fost vorba de o fiinţă aparte, independentă de mine, care intervine brusc, la modul „deus ex machina”, în desfăşurarea evenimentelor. Nu ştiu dacă fusese halucinaţie, vedenia unei clipe de nebunie sau recunoaşterea realităţii – dar mi s-a părut că mă înşfăcase de mijloc un Bullok uriaş, pe care crezusem că-l stăpânesc dar care se dovedise mai puternic, impunându-mi să-l urmez unde mă conduce. M-am zbătut să scap, să mă aşez, să schimb direcţia. Degeaba. Înotam, pluteam, goneam în apa învolburată, tarât parcă de un cal nestăpânit. Am trecut în iureş printre turnuri, însoţiţi de o masă de bullokim goană, cu capul aţintit înainte, rigid, ca tot atâtea săgeţi cu aripi trase prin apa albastră.

Ştiam că salvarea s-ar fi găsit tocmai în direcţia opusă, că goneam spre pierzanie. După o curbă mi-a apărut în faţă clădirea uriaşă, la poarta căreia văzusem, cu prilejul sosirii în Capillaria, prima băştinaşă oiha. De astă dată poarta era goală. Am intrat val-vârtej în clădire, răsturnând totul în jur. Câteva oihaae au tresărit speriate – dar nu era chip să mă opresc, bullokulmă ţâra după el. S-au trântit nişte uşi, m-am lovit ca o elice fără cârmă de toţi pereţii – oiha-\e\e dispăreau de lângă ei, lăsându-mă în faţa unor scânduri goale. Din când în când apărea o clipă faţa speriată a Opulei, cu un zâmbet schimonosit pe buze – în

astfel de momente bullokul încerca furios s-o apuce: nereuşind, mă izbea de acoperiş, de unde mă prăbuşeam vlăguit. S-a tot zbătut aşa, s-a ridicat iar, s-a învârtit, s-a rotit tot mai repede cu mine, m-a întors cu capul în jos, a zvâcnit, a huruit… şi nu ştiu ce s-a mai întâmplat, ce a mai făcut, cât a durat această furie, pentru că lumea s-a întunecat în jurul meu şi mi-am pierdut cunoştinţa.

Când mi-am venit în fire, am avut senzaţia că aş fi sosit atunci în Capillaria şi aş fi retrăit aventura ciudată a primei zile. Eram culcat, legat fedeleş, prins în strânsoarea păienjenişului de mătase aurie care, iscată din capul oihaaelor unduia peste tot în apă ca o mantie.

Am încercat să-mi ridic capul, dar abia am reuşit să mi-l mişc. La câteva clipe după ce dădusem semne de viaţă, am fost ridicat, fără să fiu dezlegat la mâini sau la picioare, şi aşezat pe un scăunel. Alături, pe un scaun, stătea Opula, cu capul acoperit de un văl – iar la măsuţa din faţă luase loc o oiha cu vază.

Mi-am dat seama că mă aflam în faţa Tribunalului Suprem din Capillaria – acuzarea fiind susţinută de către Opula, aşezată din această pricină lângă mine. Nu ştiu de ce, dar scena care a urmat, cu toată solemnitatea sumbră a condamnării, îmi amintea de ceva prin care trecusem o dată şi mă tot gândeam, ce putea să fie acel ceva, de care mi-am amintit abia după pronunţarea sentinţei, când scos din sală continua să mă supere chiar şi apatica-mi indiferenţă; întrebarea: ce fel de asociaţie de idei putea să-mi apropie în cap acest act atât de serios de amintirea nunţii mele – pentru că, nu ştiu de ce, totul îmi amintea de nunta mea.

Acuzarea şi condamnarea s-au succedat rapid. Opula a afirmat că am indus-o în eroare, făcând-o cu o măiestrie satanică să creadă că reprezentam oiha-\e\e din ţara mea de baştină.

Dar cum, fiind evident că sunt în esenţă un bullok, lucru pe care, după simpatia mea ciudată faţă de bulloki, putea să-l bănuiască mai de mult, socoate incorect să trăiesc printre ele, infectându-le mediul. De aceea a rugat

Instanţa să pronunţe o sentinţă dreaptă.

Sentinţa s-a data în câteva minute. Conform obiceiurilor ciudate, dar hotărât umane ale ţării, sentinţa a fost alternativă, cu două pedepse, din care puteam s-o aleg pe cea dorită. Prima mă condamna la moarte, a doua nu la mult mai puţin. Se punea problema ce prefer: să fiu sacrificat, tranşat şi servit ca bullok, cu prilejul zilei de naştere a Opulei – sau să mă înham pe viaţă la şanţuri, ca bullok puternic şi utilizabil, alături de ceilalţi, la construcţia turnurilor de locuit pentru oihaae; pedeapsa din urmă trebuia s-o ispăşesc bineînţeles în lanţuri, cum se cuvine unui puşcăriaş. Interesant, dar în accepţiunea oiha condamnarea la moarte părea să fie pedeapsa cea mai uşoară: în timpul pronunţării, Opula s-a întors încurajator spre mine, cu un zâmbet de îndurare, fin şi gingaş, încât o clipă era să mă ispitească gândul că, deşi mort, gura ei frumoasă va muşca din mine. Până la urmă a învins judecata lucidă, şi am comunicat Instanţei respectuos, cu umilinţă, că aleg totuşi munca silnică pe viaţă.

M-au condus într-o cameră întunecoasă, m-au dezlegat la mâini şi mi-au legat o sfoară lungă de picioare. Atunci am văzut ultima oară oihaae. Am rămas singur, cu uşa încuiată, în întuneric, printre raci şi păianjeni de mare. Mi-am blestemat soarta şi hotărârea fatală ca după atâtea călătorii neizbutite să pornesc iar la drum şi am jurat: dacă aş scăpa cândva de aici, n-aş mai păsări niciodată scumpa mea patrie. Apoi, obosit mort, deznădăjduit am adormit. Se pare că în timpul somnului m-au vârât într-o cutie de lemn şi m-au transportat la şanţuri, căci dimineaţa m-am trezit acolo. Eram culcat pe un pervaz, iar ibullokii din jur lucrau de zor. Mă priveau curioşi, compătimitori şi mă îndemnau să muncesc şi eu.

Capitolul unsprezece

Autorul îşi începe munca silnică printre buiioki – Descrierea Halvargoului, a acelui turn, căruia autorul i-a devenit cetăţean – Autorul face cunoştinţă cu Xa-ra, secretarul de stat al Harvargoului – Câteva lămuriri despre originea legendei Oiha.

Voi relata cât se poate de succint a doua parte a vieţii mele din Capillaria, nici pe departe atât de fericită şi senină, deşi mult mai bogată în evenimente, şi pe care am petrecut-o în mijlocul bullokilor muncitori din clipa condamnării până la eliberarea din Capillaria, ţinându-mă strict de faptele pe care de bună seamă cititorul vrea să le afle de la autorul unor note de călătorie ca mine, care în lipsa virtuţilor scriitoriceşti şi poetice are singurul merit de a relata fidel şi conştiincios cele văzute.

Tocmai de aceea renunţ la povestea primelor trei luni – despre modul în care m-am familiarizat cu societatea micilor monştri ciudaţi, cum i-am îndrăgit, cum le-am descoperit sufletul cu multiple însuşiri alese, cum le-am cunoscut limba, obiceiurile; cum am devenit, la început mai mult silit, cuprins de revoltă, mai târziu de bunăvoie, cu entuziasm şi ambiţie, un membru folositor al societăţii lor; cum le-am învins neîncrederea şi am ajuns să le fiu simpatic, la început fiind neîncrezători, iniţiaţii ştiind că venisem din rândul oiha-\e\ox, ceea ce spre surprinderea mea nu le determinase nici pe departe stima şi invidia la care mă aşteptasem, ci mai degrabă discuţii ironice privind aventura respectivă – despre toate acestea s-ar putea realiza o altă lucrare mai amplă, mai amănunţită. Pe bună dreptate, cititorul poate pretinde să nu-l plictisesc cu tânguiri despre viaţa mea afectivă – de aceea notez doar atât că dacă bullokii nu m-au putut lua în serios de la început, fusesem eu însumi de vină: despărţirea de Opula mă îndurerase atât de profund, făcându-mă atât de posomorât, de nenorocit, încât pe atunci, în melancolia mea, devenisem într-adevăr insuportabil.

Chestiunea asta sufletească personală, dragostea deznădăjduită faţă de Opula, mă făcuse părtinitor şi egoist, provocând pe drept cuvânt antipatia bullokilor, preocupaţi pe atunci de probleme sociale şi politice foarte importante, de o multitudine de idei ce reclamă abnegaţia şi altruismul individului pentru interesul public. Voi vorbi deci mai curând despre acestea, în speranţa că pot fi util punând câteva date modeste la dispoziţia bărbaţilor remarcabili şi

serioşi, care ocârmuiesc şi conduc azi destinele Europei spre bunăstare şi perfecţiune şi renunţ cu plăcere la succesul mai sigur, dar facil şi nedemn de un bărbat respectabil, pe care l-aş obţine la femeiuştile plictisite şi la liceenii visători, umplând aceste pagini cu revărsarea tânguielilor mele de dragoste.

Turnul în care fusesem exilat era unu dintre cele mai mari, dar fără îndoială dintre cele mai vechi şi mai dezvoltate din Capillaria. Bazele i-au fost puse de străbunii actualilor bulloki constructori (durata vieţii bullokilor e mult mai scurtă decât a oihalelor) aduşi în regiunea asta de Kol-ko, străbunicul lui Kar-Kar-ka, principele domnitor din turn. Multă vreme trăiseră în armonie cu turnurile învecinte până când un gonciargo din secolul trecut (catastrofă provocată de oiha-\e\e care îi cădelniţează cu alcool ca să le ocupe turnurile, considerată ca fenomen natural asemănător cutremurului de pământ de la noi) a declanşat anumite conflicte ale căror consecinţe voi încerca să le relatez pe scurt în următorul, ultim capitol. Pentru că acestui gonciargo istoricii bullok i-au dat mai multe interpretări: unii l-au analizat pe bază strict ştiinţifică, alţii l-au explicat prin acţiunea unor forţe misterioase. Fiecare din aceste două concepţii dispunea în diferitele turnuri de partide proprii, iar partidul dominant îi nimicea fără cruţare pe cei învinşi. Dar aceste vremuri barbare au apus, iar populaţia turnurilor de aici aflate în construcţie a cunoscut o dezvoltare nemaipomenită în privinţa culturii şi civilizaţiei. Au luat avânt ştiinţele şi artele – primele în direcţia perfecţionării însuşirilor fizice şi psihice ale bullokilor în vederea valorificării aptitudinii constructive a turnurilor; cele din urmă în direcţia educării spirituale a speciei bullok. Cercetători remarcabili s-au ocupat de structura individuală şi rasială a bullokilor. Naturaliştii au identificat legile, a căror aplicare a condus la descoperiri grandioase în viaţa practică.

În prima perioadă, am lucrat ca simplu muncitor la căratul mortarului, fără să cunosc sfera de activitate a claselor superioare care proiectau şi dirijau construcţia

turnului. Având stătură destul de înaltă şi o forţă fizică pe măsură, am ajuns curând de neînlocuit: realizam de unul singur mai mult decât optzeci-o sută de bulloki laolaltă. Ulterior tocmai această superioritate fizică mi-a dat posibilitatea să mă desprind din clasa mea socială şi să beneficiez de anumite privilegii, care mi-au permis să cunosc structurile societăţii bullok. Mi-am găsit prieteni şi mi-am făcut relaţii: aşa am aflat cele ce urmează.

Turnurile au luat fiinţă prin reunirea unei seminţii – bullok – într-o formă statală. În fruntea statelor se aflau regi, voievozi, preşedinţi de republică sau simple autorităţi, corespunzător gusturilor politice sau tradiţiilor turnului respectiv. Aceşti conducători aveau grijă ca munca individuală a fiecăruia să concureze armonios la realizarea scopului comun: continuarea construirii turnului, până sub acoperiş. În afară de asta se ocupau de menţinerea ordinii publice, de securitatea internă şi externă a turnului – funcţia din urmă fiind necesară datorită primejdiei ce plana asupra fiecărui turn de a fi ocupată clădirea de către populaţia unui turn apropiat. S-a elaborat „jurisprudenţa apărării turnului11, prin care – dincolo de inventivitatea şi iscusinţa tehnică de necrezut a bullokilor – s-au obţinut rezultate fantastice. Pentru ca să-şi poată forma cititorul măcar o palidă idee asupra celor ce urmează, trebuie să subliniez încă ceva. Ceea ce noi numim, aici în Europa „homo faber”, „omul tehnicii”, la bullokia cunoscut o dezvoltare la care n-au îndrăznit să viseze decât autorii cu imaginaţia cea mai sălbatică: un Wells, un Shaw în fanteziile lor nebuneşti. Capacitatea tehnică de la noi, care a produs minuni deocamdată mai mult în lumea mecanismelor de forţă, la ei se extinde asupra tuturor domeniilor vieţii organice. La noi abia în ultimul timp au apărut preocupări prudente legate de transformarea organismelor vii – pe când la bullokio problemă ca transplantul de ochi, de ficat sau de creier, transplantul a doi rinichi în locul plămânilor, schimbare a doi creieri sau înjumătăţirea lor, dezvoltarea unor aripioare sau înotătoare în locul altor organe, înserarea branhiei de

peşte în inima unui bullok nu e o problemă mai dificilă decât telefonul, telegraful, razele X, vaporul şi avionul la noi – pentru bulloki realizarea acestor mijloace tehnice fiind un joc de copii.

Toate acestea trebuie înţelese înainte de a trata istoria formării „jurisprudenţei apărării turnului". Din clipa în care aceasta problema a apărut sub formă coercitivă, în societatea-bullok a început o transformare particulară care ar putea fi caracterizată prin cuvintele „dedublare11 sau „despicare11. Orice organ şi orice unealtă a început să se formeze astfel, încât să slujească unui scop dublu: construcţiei turnului şi concomitent apărării lui, ceea ce bineînţeles era sinonim cu atacul. În persoana fiecărui bullok a apărut un muncitor şi un ostaş. Mistria pentru îndepărtartea tencuielii de pe zid, putea fi folosită drept cuţit, cărămizile au fost concepute astfel încât – umplute cu explozivi – să poată fi folosite ca mine. Bornele de legare a stinghiilor dintr-un turn slujeau la desfacerea lor în alt turn. Unealta care aici construia, dincolo nimicea – lingura de supă dintr-un turn, devenea revolver cu butoiaş în celălalt – ceea ce aici se savura ca prăjitură cu mac, dincolo îi prăpădea pe bullokica şoricioaică. Rolul fiecărui organ din corpul complicat al bullokuluis-a dedublat: la capătul aripioarelor au apărut gheare ascuţite, care puteau spinteca de minune alte aripi, timpanele se formaseră astfel încât, la nevoie, produceau un zgomot infernal pentru surzirea bullokilor inamici; în orbita ochiului, sacul lacrimal a cedat locul unor glande minuscule cu secreţie otrăvitoare care îl orbea pe cel împroşcat. Existau bulloki care aveau degete prelungite şi ascuţite, ca să le poată folosi la înjunghiat; alţii îşi crescuseră, pe lângă cele două braţe, şi un al treilea care le atârna lateral, de mijloc şi era ascuţit, tăios, tare ca fierul.

Dezvoltarea extraordinară a „jurisprudenţei apărării turnului" îşi făcuse simţită influenţa şi pe tărâm spiritual. Sentimentul solidarităţii s-a întărit şi mai mult datorită faptului că această solidaritate era ameninţată de

dezbinare – raportul dintre individ şi societate fiind pe deplin clarificat. În cadrul mişcărilor ample la care am participat înaintea eliberării mele, am avut prilejul să fac cunoştinţă cu eminentul sociolog şi om de stat al Halvargo-ului (al patriei mele mai restrânse), cu Xa-ra, de partea căruia am luptat mai târziu în marele război. Xa-ra m-a lămurit asupra multor probleme neclare – datorită lui am dobândit experienţă în domeniul sociologiei bullok, fiind în măsură să particip cu modestie la discutarea unor probleme sociale, politice şi economice.

Am discutat odată cu Xa-ra despre viitorul societăţii bullok. Mi-am exprimat atunci admiraţia faţă de tot ce observasem în domeniul culturii şi civilizaţiei – înşirând toate ştiinţele şi artele, subliniind rezultatele excelente pe care le-au obţinut. E de necrezut cât de variate sunt preocupările bullokilorm Halvargo şi nu numai, cu câtă evlavie şi seriozitate infinită se ocupă de tot ce le sugerează marele scop comun pe care-l văd clar doar minţile alese, dar pe care îl simte instinctiv şi cel din urmă muncitor. Venise vorba despre toate ramurile ştiinţei: fizica, chimia, astronomia, astrologia, geodezia, numismatica, istoria, histologia, filosofia, filologia, filatelia, filantropia, filarmonica, chiromantica, criminalistica, psihogeodezia, fiziopsihopatologia, pantofiziochimio-dezia, fizio-astronomis-filchiropsihogeospectri-gonometrico-iudico-mentropo-antropologia şi celelalte. Toate acestea, expuse metodic şi sincretic, verificate şi redactate, omogenizate şi analizate constituie acel întreg pe care se înalţă Turnul. Xa-ra, o minte uimitoare, un adevărat polihistor putea să discute în cunoştinţă de cauză despre toate acestea: – cunoştea istoria, stadiul dezvoltării şi poziţia contemporană a fiecărei ştiinţe, vorbea cu cea mai mare uşurinţă despre probleme practice şi teoretice, de specialitate şi generale. Îl interesau însă în mod deosebit ştiinţele sociale, în acest domeniu fiind un geniu nu numai receptiv şi pătrunzător, dar şi profund creator – în câteva opere minunate, nepieritoare, după ce precizase rezultatele teoretice şi ajunsese la culmile eticii, a găsit

căile şi a indicat modalităţile prin care şi cu ajutorul cărora societatea trebuie să progreseze pentru ca, urmând imperativul clar al necesităţii sincretice a actului instinctiv şi de voinţă, să fie aptă de stadiul care marchează cuimea descoperirii unei posibilităţi mai bune.

Ajuns în acest punct, m-am bucurat crezând că reuşesc să-mi atenuez neliniştea crescândă în cursul discuţiei (dimineaţa mă trezisem foarte abătut: o visasem iar pe Opula), şi l-am întrebat, cum stăm în funcţie de toate acestea cu gonciargo-ul, adică cu fenomenul natural considerat de bulloki un fel de cutremur de pământ care le dărâma turnurile. De când sosisem în Halvargo, am pronunţat pentru prima oară cuvântul „oiha”. Subiectul acesta îl incomoda evident pe Xa-ra, care se tot foia, zâmbea dispreţuitor, răspunde distrat, voia să schimbe firul discuţiei – ca să se dezlănţuie apoi exprimându-şi uimirea că un om cult şi luminat ca mine se ocupă de asemenea probleme inutile, copilăreşti. Cât priveşte gonciargo-ul, cu secole în urmă, când soc\claiea-bullok lipsită de gândire ştiinţifică şi de cercetare metodică mai fabrica mituri, cosmologii şi legende iluzorii, filosofi plictisiţi şi inculţi încercau să adoarmă cu asemenea poveşti masele însetate de cunoaştere. Gonciargo-ulface parte dintre acestea, fiind o ipoteză teozofică sau mistică, potrivit căreia soarta turnurilor depinde de o voinţă sau inteligenţă superioară, miraculoasă care ne-ar fi creat şi pe noi, pe bulloki spre propria-i plăcere sau trebuinţă şi tot ea ne-ar spulbera la un anumit punct visele ambiţioase. În ce îl priveşte, fără să fie necredincios sau vreun spirit contestatar, el este convins că asemenea concepţii transcendentale sau metafizice sunt dăunătoare din punctul de vedere al dezvoltării, fiind un joc neproductiv, complet lipsit de speranţă a inteligenţei-bi/Z/o/r care se plasează între anumite limite, iar ceea ce nu poate fi conceput n-are cum să joace un rol pozitiv în munca lor. Altminteri, istoria evoluţiei începe să demonstreze că prăbuşirea numită gonciargo, ce nimiceşte periodic cultura, poate fi redusă la activitatea agenţilor patogeni

care declanşează un anumit proces de dezintegrare atomică – existenţa acestor agenţi sau bolizi fiind incontestabil demonstrată: de fiecare dată când astronomii semnalează producerea unui gonciargo, ei sunt prezenţi pe cer în forma unor mase strălucitoare sau ca nebuloase străvezii, învolburate, evoluând deasupra turnurilor pe orbite ce nu pot fi determinate încă de către matematicienii noştri. Analiza spectrală le-a determinat şi compoziţia: nu conţin nicio materie care nu s-ar regăsi în corpul bullokilor. E foarte firesc că bullokul primitiv crede că aceste nebuloase legănânde, pline de mister, care măturau cu trena lor cerul şi-şi revăsau lumina asupra turnurilor, reprezintă o forţă sau o voinţă superioară, le-a denumit oiha-le, s-a temut de ele şi le-a divinizat – deşi în fond se reduc la nişte mase amorfe, inerte, indiferent că sunt organice sau anorganice, la materii primitive, rămase în stare rudimentară. Ţăranul incult şi poetul fantezist cu sufletul neştiutor văzuseră în ele stafii, pe care le-a denumit apoi oiha-\e păstrând expresiile mitologiei primitive.

Am ascultat oarecum tulburat explicaţiile remarcabilului savant şi i-am adus aminte timid de artiştii-ul/o/r care în picturile şi sculpturile lor reprezentau oiha-\e\e în anumite poziţii caracteristice. Xa-ra mi-a zâmbit cu o bunăvoinţă părintească şi m-a asigurat încă o dată că oiha-lele nu există. Aceste picturi şi reprezentări pot fi trecute în categoria idolilor: sâmburele lor pozitiv rezultă în parte din agenţii patogeni amintiţi, în parte din psihoza de masă ce apare cu prilejul gonciargo-urilor, psihoză ce ameţeşte şi încarcă de himere simţurile neobişnuite cu acele excitaţii puternice pe care le produc fenomenele naturale de acest fel. În starea asta caracteristică de dementă bulloki printre care poeţii şi artiştii, ca indivizi deosebit de sensibili, deci uşor de derutat – se comportă în mod tipic. Se ridică în vârful picioarelor, se întind, îşi dau ochii peste cap, li se umflă scăfârlia, bolborosesc cuvinte fără noimă: ca şi când ar fi chinuiţi de năluciri miraculoase. Ce-i drept, excitaţiile amintite sunt extrem de puternice, iar pentru

stăpânirea lor e nevoie de o minte foarte disciplinată: – el însuşi urmărise o dată din turnul astronomic apariţia unei asemenea nebuloase, numită de regulă oiha, şi era să se zăpăcească de-a binelea, începând să strige, să pronunţe sunete nearticulate, lipsite de noimă, pe care şi le-a notat apoi cu litere onomatopee şi care sunau cam aşa: „of, of, of, dulce, splendoare, Nuţico, nunţico, miţico, cuţico, puţico, viaţa mea, steaua mea, universul meu, sofico, fă-mi hatârul şi fii (sau fă-te?) soţia mea „etc.

Evident, şi-a continuat Xa-ra explicaţiile, aceste manifestări, altminteri foarte eficiente şi inspiratoare ale poeţilor şi artiştilor, trebuie să fie privite doar prin prisma controlului sever al criticii, dacă vrem să racordăm şi activitatea bullokilor respectivi la procesul dezvoltării şi civilizaţiei care ţinteşte organizarea şi transformarea radicală a societăţii: trebuie să se elimine din ele tot ce e halucinaţie, himeră, dementă, fantasmagorie bolnăvicios exacerbată, să se reducă la realitate tot ce traversându-ne sufletul apare denaturat, exagerat, tulbure şi neanalitic – din toată acumularea asta confuză, strălucitoare trebuie să fie extrasă abstracţia generală şi simplă, faptele reale, marile adevăruri sociale, cum sunt materialismul istoric, lupta pentru existenţă, lupta dintre sexe, detaşarea celui mai puternic şi detaşamentul apărării rasiale, latâ ce trebuie avut în vedere pentru a mobiliza pături din ce în ce mai largi la opera cea mare, lămurind masele, inclusiv nebuloasele numite oiha, ca să devină cândva membri folositori şi sârguincioşi, apărători de nădejde ai societăţii-bullok.

Capitolul doisprezece

Condiţiile externe ale Halvargo-ului-Războiui dintre turnuri – Scurta descriere a mişcărilor sociale ulterioare războiului – Autorul e capturat, se salvează şi-n urma unui fenomen miraculos părăseşte Capillaria, întorcându-se în patria sa.

Condiţiile externe ale Haivargo-ulu\deveniseră critice în ultimii ani. După codificarea „Jurisprudenţei Generale a Apărării Turnului”, Imperiul Turnurilor Unite s-a avântat

într-o cursă uriaşă a înarmărilor. Scânteia pornise de la un gonciargo violent ce nimicise trei turnuri: restul turnurilor au pus catastrofa în seama Halvargoului, acuzându-ne că ne-am supradimensionat construcţiile, am acumulat prea multe materiale, a căror aglomerare a dus la creşterea densităţii apei de deasupra şi la apariţia curenţilor, ceea ce a determinat prăbuşirea. Bărbaţii conducători de Imperii reclamau vehement întărirea solidarităţii, îndemnând concetăţenii la o muncă mai viguroasă, ca nu cumva şi celelalte turnuri să aibă aceeaşi soartă, şi susţineau necesitatea dezarmării, care să fie înfăptuită chiar cu forţa, cu foc şi sabie.

Spre mijlocul anului, adică prin iunie după calendarul nostru, a izbucnit războiul dintre turnuri. Halvargo-ulaparţinea Uniunii de Stânga şi, în această ipostază, s-a ridicat îndârjit, cu înverşunare în apărarea convingerii potrivit căreia gonciargo-ul poate fi împiedicat nu prin reducerea, ci prin extinderea construcţiilor: la urma urmei, ar fi fost de dorit ca două-trei turnuri să acţioneze sub conducerea unui singur şef de stat, iar turnurile vizate, dacă nu se putea altfel, să fie ocupate cu forţa. Tocmai de aceea, când a izbucnit războiul, toate ieşirile din turn au fost închise ermetic, ca nu cumva şleahta fricoasă din incintă să dezerteze, să se sustragă obligaţiilor militare. Prin închiderea ieşirilor s-a obţinut atmosfera entuziastă necesară ofensivei – întregul turn trăia într-o tensiune sporită, fiecare se înghesuia la singura uşă ce se deschidea spre pervazul acoperişului, unde aveau loc primele ciocniri cu ostaşii turnului vecin. Eu am avut gradul de împungător principal pe câmpul de bătaie unde am obţinut curând merite ca un ostaş curajos, pătruns de ideile Apărării turnului, menite să amăgească lumea cu pacea veşnică şi cu munca fericită.

Despre campania militară şi perioada ulterioară acesteia am scris o altă carte, publicată şi reeditată de multe ori. Pe scurt, mă voi opri aici doar asupra datelor principale. La început am luptat cu mult succes şi am luat mulţi prizonieri, pe care i-am internat şi hrănit în beciurile

turnului, dar din păcate, în urma pierderilor uriaşe n-am mai putut rezista până la completarea efectivelor şi spre sfârşitul lui decembrie am fost nevoiţi să ne retragem din faţa kurghi-bullokilor, să le cedăm teritoriul. KurghiA ne-au incendiat turnul şi i-au măcelărit pichetul de apărare. În conducerea turnurilor aliate Halvargo-ului a apărut mărul discordiei, neînţelegerea dintre comandamentul militar şi diplomaţie pornind de la o problemă gramaticală insolubilă. Lingviştii din diplomaţie cereau pentru afirmarea intereselor mari ale societăţii-bullok radierea din vocabularul limbii şi din conştiinţa publică a pronumelui personal persoana întâi singular şi înlocuirea lui cu pluralul acestui pronume, cauza tuturor relelor aflându-se, după părerea lor, în faptul că pronumele „eu „nu se acorda sub nicio formă în cazul cuvintelor pe care le determina, cu cele determinate de pronumele „noi”, căci dacă un diplomat spunea că „noi suntem dispuşi să acţionăm până la ultima picătură de sânge etc.”, prin „noi „se înţelegea şi „eu”, adică inclusiv el însuşi, pe când, dacă ostaşul spunea pe câmpul de luptă că „eu mor de foame” sau că „eu voi crăpa”, diplomaţia turnului inamic trăgea numaidecât concluzia că cei de dincolo sunt la ananghie, deşi nu era nici vorbă de aşa ceva. De aici rezultau tot felul de confuzii care, după părerea diplomaţilor, nu puteau fi soluţionate decât prin stârpirea radicală a cuvântului şi noţiunii de „eu”.

Susţinătorii acestei concepţii au triumfat pentru că un nou gonciargo a schimbat direcţia întregii mişcări. În interiorul unor turnuri s-a produs o sciziune încă din cursul războiului – jumătatea combatanţilor voia să încheie războiul, jumătatea cealaltă voia să-l continue. Conflictul dintre cele două partide s-a manifestat la început doar în interiorul fiecărui turn, ulterior însă, înţelegând ce forţă reprezintă alianţa dintre ele, partidele antirăzboinice ale turnurilor s-au aliat contra blocului interturn al partidelor războinice aliate la rândul lor pentru continuarea războiului dintre turnuri.

Acest război s-a prelungit foarte mult, părţile au luat

o mulţime de prizonieri – dar în cele din urmă, datorită stocurilor mai mari de arme şi atacurilor mai crunte, mai violente a învins partidul moderat antirăzboinic, impunând inamicului pacea.

După acest triumf, Consiliul celor Cinci al Pluralului Pronumelui Personal a început să-şi îndeplinească cea de a doua mare obligaţie, să pregătească asigurarea muncii paşnice. De astă dată au apărut însă alte divergenţe, căci după radierea persoanei întâi a pronumelui personal o parte a lingviştilor a revendicat întâi stârpirea persoanei întâi a pronumelui posesiv, argumentând că „al nostru1 îl face inutil pe „al meu” şi soluţionează totodată problema economică.

Partidul Conservator al Sugarilor de Un An şi Jumătate a încercat degeaba să argumenteze că omul face cunoştinţă cu „al meu „înainte de a-l cunoaşte pe „eu”, ceea ce conferă primului o însemnătate mai generală – revoluţia a izbucnit cu o forţă de nestăvilit, mâniindu-i pe lucrătorii pervazurilor inferioare. Au apărut apoi savanţi care au demonstrat că bullokii irosiseră foarte multă muncă ridicând tumul etaj cu etaj, căci scopul fiind atingerea suprafeţei mării, ar fi fost suficient să-i înceapă construcţia direct de la ultimul etaj, drept pentru care au cerut să se treacă neîntârziat la această soluţie. Cel mai înţelept ar fi, spuneau ei, ca bullokii care lucrează la fundaţie să urce la ultimul etaj, cei de acolo să fie aruncaţi în beciuri, să fie demolate construcţiile anterioare şi să se reia totul de sus, de la etajul zece. Un timp a dominat această concepţie, au început şi demolările, opozanţii au fost arestaţi – ca în sfârşit cineva să-şi dea seama, că totul fusese zadarnic, pentru că bullokii care ar fi trebuit să construiască etajul zece erau încă micuţi, necopţi, iar cei maturi aduşi de la fundaţii erau nepricepuţi. Trebuia căutată altă soluţie.

Au fost studiate apoi diferite soluţii pentru evitarea gonciargo-ului şi s-a trecut rapid la experimentarea şi aplicarea acestora. Ca cetăţean activ al Halvargo-ului am participat ferm la mişcările ce s-au succedat astfel – am

fost membru al societăţii care, înlăturând luptele sterile privind pronumele personal şi posesiv a propus perfectarea mai degrabă a formelor verbale şi a complementelor circumstanţiale, societate care s-a şi impus o vreme cu un program potrivit căruia orice acţiune ce are loc în prezent trebuia considerată ca şi când s-ar desfăşura în viitor. După ce savanţii au calculat cu precizie cum se vor îmbrăca bullokii în mod necesar peste o mie două sute de ani, cum vor trăi, ce vor voi, ce formă statală vor avea, ce fel de tablouri vor picta, ce versuri vor scrie, ce vor mânca, era evident că s-ar fi economisit mult timp dacă rezultatele acestor calcule precise ar fi fost transpuse în practică imediat şi s-ar fi acţionat ca şi când cei o mie două sute de ani ar fi trecut. Curând Partidul Futurolog Trefilator Social de Gumilastic a ajuns la putere şi două zile toate au mers strună şi ar fi mers tot aşa, dacă – stârnită din senin – o enterită contagioasă cu consecinţele ei neplăcute n-ar fi pus capăt lucrurilor: duhoarea cumplită i-a ameţit pe conducători şi i-a silit să-şi cedeze locurile, susţinând punctul de vedere că, totuşi, calculele fusese perfecte, numai că uitaseră de enterita care altminteri nu li se putea imputa, căci a apărut după înrăutăţirea bruscă a vremii, care după-amiază a întunecat pe neaşteptate cerul – la urma urmei, nu li se putea pretinde savanţilor să prevadă vremea de peste o oră, când trebuiau să se gândească la ce va fi peste o mie două sute de ani. A urmat la putere Societatea Refrigeratorilor Zăpezii din Anul Trecut care, învăţând din cumplitele ravagii provocate de Trefilatorii de Gumilastic, şi-a înscris pe stindard concepţia că, dacă spre deosebire de trecut, viitorul nu poate fi cunoscut, ar fi mai bine ca totul să fie reluat de acolo unde fusese lăsat în urmă cu o mie şase sute patruzeci de ani. În consecinţă, fiecare trebuia să se întoarcă la locul său de baştină – datornicul nu mai avea de ce să plătească, în schimb cel care se pricopsise între timp era deposedat, ca banii să fie restituiţi posesorului de acum o mie şase sute patruzeci de ani. Astfel, sub stăpânirile care au urmat, fiecare a obţinut câte ceva, şi au rămas păguboşi doar cei

care trăiau ca şi când la trei iunie ar fi fost chiar trei iunie şi nouă septembrie sau optsprezece martie. De altfel, Trefilatorii de Gumilastic, ca şi Refrigeratorii de Zăpadă i-au pedepsit deopotrivă pe aceştia, întemniţându-i. În urma dezvoltării mişcărilor colective mai mici şi mai mari, a sociologiei, a doctrinei bullok şi a concepţiei despre apărarea turnului, ideile măreţe s-au succedat neîntrerupt. Unii, respingând concepţiile sărăcăcioase ale moniştilor s-au jupuit reciproc în ideea că bullokul nu-i un animal feroce, lipsit de raţiune, ci o fiinţă dedublată – trup şi suflet – care se guvernează, pe lângă selecţia naturală dirijată de lupta obişnuită pentru existenţă, prin cunoaştere şi înţelegere – alţii, urmărind interesul ocrotirii şi ameliorării rasei au dovedit la rândul lor că valoarea unui bullok se determină din punct de vedere moral şi în privinţa creşterii viermilor de mătase după tată şi mamă, ceea ce reprezintă el, sau în genere dacă există ori nu fiind un fapt neesenţial, după cum şi la concursurile hipice ne bizuim pe caii aflaţi în cursă nu în raport cu performanţele lor, ci în funcţie de familia din care provin. Gânditorii şi scriitorii au fost alungaţi, iar locul lor a fost ocupat de o specie caracteristică de chimişti, care conform unor categorisiri au evidenţiat în gândirea şi acţiunea oamenilor trăsăturile ce pot fi anticipate după locul naşterii, apoi au numit asta concepţia despre lume. Ulterior ştiinţa lor a devenit foarte subtilă opunându-i pe bulloki după diferite caracteristici, deoarece ieşise la iveală că părul, urechile, creşterea, culoare, mirosul şi starea de agregare a unghiilor sunt în strânsă legătură cu firea şi intenţiile bullokului – aşa s-au trezit în luptă mai întâi bullokii scunzi cu cei înalţi, apoi cei care aveau pometi proeminenţi ori cei cu ochii adânciţi în orbite, blonzii cu bruneţii, obezii cu slăbănogii. Din păcate, tocmai datorită cunoştinţelor şi simţului excesiv dezvoltate ale apostolilor antroporasismului s-au produs şi nişte încurcături în marea bătălie finală în care foarte mulţi s-au prăpădit, au ajuns pribegi, şi-au pierdut tot avutul – bătălia dându-se între cei cu Neg pe Nas şi cei care aveau Urechi cu Lobul Lung.

Încurcăturile au apărut când s-a aflat că unii aveau şi neg pe nas, şi urechi cu lobul lung, iar altora nu li se potrivea niciuna şi nici alta din caracteristici: aşa că după acest criteriu nu putea fi împărţită în două toată bullokimea ca să ducă eficient marea bătălie pentru concepţia despre lume. Trebuia luat totul de la capăt şi au revenit la credinţa populară naivă, potrivit căreia petele de ceaţă sunt oihaae, iar gonciargo-urile o pedeapsă a providenţei. Marea bătălie se afla în acest stadiu, aşa am perceput-o ultima dată, când – după cum se va vedea îndată – am fost nevoit să părăsesc pe neaşteptate Capillaria: ce s-a mai întâmplat după aceea, nu ştiu: amintirile mele se încheie deci la marele avânt produs în politica Halvargoului după înfrângere. Puterea a fost preluată de un Guvern Gonciargo, care în opoziţie cu necredincioşii a întemeiat Prima Uniune Gonciargo, au fost înfiinţate Institutul de consum Gonciargo şi Fabrica de încălţăminte Biochimică – cu alte cuvinte acţiona Partidul Politic de Guvernământ al Credincioşilor Gonciargo care, cu forţe sporite, încerca să facă ordine în turn. În ce mă priveşte, deşi luasem parte la numeroase bătălii, la început am fost suspectat de Partidul Gonciargo din cauza originii mele necunoscute, mai târziu însă, datorită expunerii pe care am ţinut-o cu titlul „Curentul Gonciargo şi răspândirea internaţională a ideii naţionale, cu consideraţie deosebită pentru urechile smulse mecanic1 am fost proiectat iarăşi în faţă, alături de Xa-ra, care păstrându-şi principiile, era pe atunci o personalitate conducătoare, diriguitoare a puterii.

Istoria eliberării mele din Capillaria constă pe scurt în următoarele:

Într-una din zile m-a vizitat reprezentantul guvernului care mi-a propus să accept ca expert în probleme oiha conducerea delegaţiei Halvargo-ulu\la un turn destul de îndepărtat, unde astronomii semnalaseră iminenţa unui gonciargo, şi de unde ni s-a solicitat un ajutor în trupe pentru restabilirea ordinii. Am acceptat această sarcină de onoare, iar a doua zi dimineaţa am şi pornit la drum. Am călătorit zile în şir înfruntând multe

greutăţi, dar până la urmă am ajuns la turnul pe care trebuia să-l ocupăm. Numai că răsculaţii ne-au încercuit, mi-au dezarmat suita şi înainte de a apuca să le calc pragul am fost arestat ca trădător şi aruncat în temniţă. N-am rămas prea mult în arest preventiv, pentru că între timp s-a produs gonciargo-ul, grosul bullokilor s-a prăpădit, iar restul a dat bir cu fugiţii. Mi-am părăsit în toiul nopţii temniţa rămasă fără temniceri şi, epuizat, mort de oboseală am pornit într-o direcţie nedefinită, ascunzându-mă, temându-mă să nu nimeresc printre bullokii inamici care, necunoscându-mi situaţia, m-ar fi considerat fugar şi m-ar fi împuşcat pur şi simplu, sau mi-ar fi scos branhiile de la urechi ca să mă înec. O patrulă m-a şi urmărit un timp, dar am luat avans şi m-a ocrotit şi pădurea de corali.

În zori am observat că solul se ridica împreună cu mine şi în lumina ce cobora spre adâncime am început să urc, am ajuns cu greu pe vârful muntelui, unde am leşinat epuizat, gata de moarte. Simţeam că aici mi-e sfârşitul, că n-am nicio scăpare, n-am unde să mă duc, n-are cine să mă apere – oiha-\e\e mă izgoniseră, bullokii mă căutau cu înfrigurare: trebuia să mă prăpădesc într-un mod mizerabil. Am început să mă rog cu voce tare, să-mi blestem soarta, propria-mi neghiobie care, în ciuda atâtor experienţe amare, îmi trezise dorul de ducă şi mă făcuse să pornesc iar la drum. Credeam că mi-a sunat ceasul morţii, că n-am să-mi revăd patria iubită şi era gata-gata ca, smulgându-mi branhiile, să-mi scurtez suferinţa, dar un înspăimântător vuiet, tunet şi cutremur m-au făcut să-mi vin în fire. Solul se zguduia pe când în apropiere au izbucnit şuvoaie de spumă fierbinte. Ele m-au prins cu o forjă irezistibilă, m-au tarât, m-au rostogolit şi m-au săltat tăindu-mi respiraţia, încât mi-am pierdut cunoştinţa.

În fond s-a petrecut un lucru foarte simplu, numai împrejurările specifice i-au dat un caracter extraordinar. Am înţeles abia mai târziu conexiunea întâmplărilor pe care le anticipez ca explicaţie a aventurii mele ciudate. Muntele pe care-l urcasem era un vulcan submarin: forţa care mă înşfăcase fusese erupţia vulcanului. Lava,

transformată instantaneu de apa mării în spumă albă m-a împins în sus, m-a purtat cu sine şi inconştient cum eram a dat putere membrelor să mă scoată la suprafaţă. Când mi-am venit în fire, mă aflam pe un banc îngust format din spuma revărsată, legănată şi purtată lin de valuri spre nord. Nu mai aveam branhiile. Am aruncat o privire în jur şi m-am frecat neîncrezător la ochi ca să mă holbez apoi uimit la Soare, la clopotul albastru al cerului, pe care nu le mai văzusem de atâta vreme. Se însera, cerul era curat, fără urmă de nori, ţărmul însă nu se zărea nicăieri.

După vreo douăzeci şi patru de ore de plutire în derivă, am fost descoperit de un crucişător şi salvat din situaţia disperată în care mă aflam. În prima zi n-am remarcat simptomele nevropatiei de care m-am îmbolnăvit şi pe care mi-o amintesc şi azi ca pe o trecătoare alienare mintală. Mi-am dat seama că nu mai sunt cel care fusesem abia când am ajuns la ţărm, căpitanul crucişătorului s-a interesat de identitatea mea şi de peripeţiile prin care am trecut. Găseam insuportabil mirosul bărbaţilor, iar căpitanului i-am răspuns cu ţipetele limbii-o/fta, care l-au consternat pe bietul om şi l-au făcut să-i ceară medicului navei să mă consulte şi să mă interneze într-un spital. Eu însă am luat-o din loc înainte de asta, fugind în oraş. Aşa am aflat că mă găseam în Franţa, la Marsilia. Căutându-mă prin buzunare am găsit câteva monede de aur care nu s-au înmuiat în perioada îndelungatei şederi sub apa mării, ca hainele şi cizmele de pe mine. Cu aceşti bani mi-am cumpărat de la un magazin câteva rochii şi lenjerie de damă, m-am îmbrăcat pe furiş, mi-am pus o perucă, mi-am dat cu ruj şi m-am pudrat ca frumoasele din Marsilia, îmi amintesc vag de toate acestea, de nebuniile pe care le-am făcut în acele săptămâni. Dar chiar şi puţinul pe care mi-l amintesc mi-a venit în minte abia după câteva săptămâni la ospiciul din Dover, unde fusesem închis şi m-am odihnit. Acolo, în orele de convalescenţă, i-am povestit medicului, bunului şi înţelegătorului dr. Fox coşmarurile mele. L-am mărturisit cu căinţă că în primele zile cu mintea răvăşită de chinurile îndurate printre bulloki, am luat hotărârea

confuză, dementă, sau mai curând m-a stăpânit ideea fixă că nu voi mai fi bărbat, sau dacă totuşi – voi fi numai ca să mă ridic la luptă împotriva femeii, această asupritoare a speciei umane, tirană care o ţine în robie – mă ridic la luptă cu propriile ei arme: cu indiferenţa, cu minciuna – mă travestesc, îmi pun mască feminină, mă vâr printre ele, le aflu secretele şi în posesia lor îi eliberez pe semenii mei, bullokii atât de nefericiţi şi ignoranţi.

Relatez cu ruşine stupidităţile acestea, aşa cum i le-am relatat la vremea respectivă şi bunului dr. Fox.

— Odihnindu-mă după ciudata şi istovitoarea mea călătorie, am mai rămas la ospiciu câteva săptămâni, când direcţiunea, constatându-mi coerenţa în vorbire, şi pe baza avizului medicilor m-a declarat vindecat. Am părăsit institutul la 4 martie 1922 şi peste câteva zile, exact la 10 martie am sosit în oraşul meu natal, Redriff, unde mi-am regăsit soţia şi copiii, bine şi sănătoşi.

Sfârşitul celei de a şasea călătorii a lui Gulliver